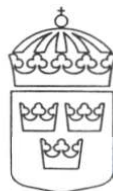

Riksdagens protokoll

1991/92:97

Tisdagen den 21 april

Kl. 14.00 – 16.44
18.00 – 20.06

Protokoll
1991/92:97

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 6, 7, 8, 9 och 10 april.

2 § Meddelande om svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellationerna 1991/92:150, 165 och 170

Till riksdagen

Gudrun Schyman har ställt interpellation (1991/92:150) till socialminister Bengt Westerberg om kvalitetskraven inom sjukvården. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall besvara interpellationen. Vidare har till mig ställts interpellation (1991/92:165) av Gullan Lindblad om bidrag till Noaks Ark m.m. och interpellation (1991/92:170) av Marianne Jönsson om Fas 90.

Då första interpellationsdebatt, vid vilken både interpellanterna och jag kan närvara, är den 11 maj, får jag härmed anmäla att mina svar på interpellationerna inte kan avges förrän vid denna tidpunkt.

Stockholm den 9 april 1992

Bo Könberg

Interpellation 1991/92:158

Till riksdagen

Eva Zetterberg har ställt interpellation (1991/92:158) till mig om socialbidrag/bostadsbidragskostnader.

Då första interpellationsdebatt, vid vilken både interpellanten och jag kan närvara, är den 11 maj, får jag härmed anmäla att mitt svar på interpellationen icke kan avges förrän vid denna tidpunkt.

Stockholm den 9 april 1992

Bengt Westerberg

Fru talman! Jag vill anmäla att Lars-Erik Lövdéns interpellation 1991/92:159 om åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten inte kommer att besvaras inom föreskriven tid på grund av interpellantens förhinder att ta emot svaret. Jag har kommit överens med Lars-Erik Lövdén om att besvara denna interpellation den 4 maj 1992.

Gun Hellsvik

3 § Anmälan om frågor

Anmälades att följande frågor framställts

den 10 april

1991/92:661 av *Odd Engström* (s) till arbetsmarknadsministern om regionalpolitiska satsningar i Dalarna:

Regeringen försöker nu sälja ut statliga tillgångar, bl.a. SSAB och Domnarvets Jernverk i Borlänge. Man hävdar att försäljningsintäkten skall användas till samhällsinvesteringar:

Vilka regionalpolitiska satsningar kan dalfolket räkna med?

1991/92:662 av *Leif Marklund* (s) till arbetsmarknadsministern om Älvsbyns kommuns stödområdesplacering:

Nyligen tog riksdagen ställning till regeringens proposition angående regionalpolitik. Där antogs bl.a. en utvidgning av stödområden.

Denna utvidgning innebär en nedsättning av arbetsgivaravgiften med 10 %.

Älvsbyns kommun blir därmed den enda kommun i de fyra nordligaste länen som blir kvar i stödområde 2 med en nedsättning av arbetsgivaravgiften på endast 5 %.

Min fråga till arbetsmarknadsministern:

Avser statsrådet att beakta Älvsbyns kommun i den översyn av stödområden som aviseras i propositionen?

1991/92:663 av *Birgitta Johansson* (s) till miljöministern om kärnkraftverket Ignalina i Litauen:

Kärnkraftsblocket 2 i kärnkraftverket Ignalina i Litauen skall vara avstängt från mitten av april i år t.o.m. maj i år för årlig översyn. Under avstängningen är det möjligt att göra provning och reparation av bl.a. trycktu-berna. Därigenom är det möjligt att förebygga olyckor av den typ som inträffade i Sosnovyj Bor. I Litauen saknas utrustning och kompetens för sådan oförstörande provning. I Sverige finns kompetens och utrustning, som med kort varsel kan sättas in.

1991/92:664 av *Bo Arvidson* (m) till justitieministern om insolvensutredningen:

Hösten 1990 överlämnade insolvensutredningen sitt betänkande som innehåller förslag till en skuldsaneringslag. Lagförslaget skulle göra det möjligt för överskuldsatta fysiska personer som inte driver näringsverksamhet att under vissa förutsättningar genom beslut av tingsrätt få till stånd en lättnad i sin skuldbörda.

För många enskilda personer är 1980-talets köpfest, som i stor omfattning skedde med lånade pengar, nu slut. Den som har lånat skall självfallet betala tillbaka lånet. Man kan dock inte bortse från att många människor, bl.a. genom obefintlig kreditprovning, fått låna pengar långt över vad som kan anses rimligt för deras ekonomiska situation. Det gäller inte minst för många unga människor.

Vilka åtgärder avser justitieministern vidta med anledning av insolvensutredningens förslag?

1991/92:665 av *Lars Stjernkvist* (s) till statsrådet Reidunn Laurén om marknadsanpassade hyror:

I en radiointervju den 9 april avslöjar statsrådet att det pågår en översyn av gällande hyreslagstiftning. "Vitsen är att det ska bli mera marknad, ja, och det ska bli mera rörlighet och det ska bli mera frihet för hyresgästerna att själva bestämma hur de vill ha det", konstaterar statsrådet. Vad jag begriper så argumenterar statsrådet för samma marknadshyror, som samtliga regeringspartier i valrörelsen tog avstånd ifrån.

Mot bakgrund av ovanstående frågor jag:

Har regeringen planer på att införa marknadsanpassade hyror genom ett system där människor med pengar lättare kan få tag i en lägenhet i attraktiva områden?

1991/92:666 av *Berith Eriksson* (v) till statsministern om en lag om barns rätt till barnomsorg:

Tisdagen den 31 mars ställde jag en fråga i riksdagen till socialminister Bengt Westerberg om det inte var dags för en lagstiftning om rätten till barnomsorg. Det svar som Bengt Westerberg gav var, "Jag anser därför att tiden nu är inne för en lagreglering av området". Någon dag senare kunde jag läsa i tidningen Dagen om att Alf Svensson uttalat att det blir ingen sådan lag.

Vad är det som gäller? Bengt Westerberg uttryckte inte att lagstiftningen var hans högst personliga åsikt utan det framstod som att detta var förankrat i regeringen. För att återställa min tilltro till sanningshalten i regeringens, genom statsråden, uttalanden från riksdagens talarstol vill jag nu ha statsministerns svar på min fråga:

Kommer regeringen att lägga fram ett förslag till lag om alla barns rätt till barnomsorg?

1991/92:667 av *Eva Zetterberg* (v) till civilministern om staten och kyrkan:

Nyligen har utredningen Ekonomi och rätt i kyrkan (ERK) framlagt förslag om hur kyrkans ekonomiska förhållanden skall regleras. Där finns tre alternativ till hur relationerna mellan stat och kyrka skall organiseras. Efter decennier av utredande så skulle riksdagen äntligen kunna ta ställning till kyrkans skiljande från staten. Nu tillsätts ytterligare en beredning.

Min fråga till kyrkoministern är:

Varför vill nu regeringen ytterligare förhålla denna angelägna fråga?

den 13 april

1991/92:668 av *Håkan Holmberg* (fp) till statsrådet Alf Svensson om stödet till moderniseringen av Polens skogsindustri:

Enligt uppgifter i massmedia har det svenska stödet till modernisering av den polska skogsindustrin blivit betydligt dyrare än nödvändigt. Orsaken är att den polska regeringen skall ha förmått att anta ett anbud från företaget NLK Celpap, trots att ett 13 milj.kr. billigare anbud fanns att tillgå. Flera källor uppger att detta i sin tur berodde på att förre finansminister Allan Larsson bakom ryggen på det berörda biståndsorganet, BITS, utövat påtryckningar i syfte att främja NLK Celpaps intressen. Detta företag har sedan gått i konkurs. Det hade då fått över 20 miljoner av svenska biståndsmedel, utan att något resultat av arbetet i Polen redovisats.

Under alla omständigheter tycks det inträffade innebära att ett betydande slöseri med knappa biståndsmedel ägt rum. Det är viktigt för förtroendet för det svenska östsamarbetet att klarhet snarast kan skapas om vad som egentligen inträffat.

Mot denna bakgrund vill jag fråga biståndsministern:

Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att skapa klarhet kring hanteringen av det svenska stödet till moderniseringen av Polens skogsindustri?

1991/92:669 av *Eva Johansson* (s) till statsrådet Beatrice Ask om direktiven till läroplanskommittén:

Elever, lärare och föräldrar har tydligt visat att man uppskattar slöjd, hemkunskap och barnkunskap och vill ha ämnena kvar som obligatoriska i grundskolans läroplan.

Regeringens nya direktiv till läroplanskommittén har skapat stor oro, bl.a. frågar sig många om de vågar välja en lärarutbildning med praktisk-estetisk inriktning.

Av motioner till riksdagen och referat av ledande utbildningspolitiker i massmedia, kan man dra slutsatsen att det finns en betryggande majoritet i riksdagen som vill behålla slöjd, hemkunskap och barnkunskap som obligatoriska ämnen.

Ett klart och tydligt uttalande om detta nu skulle stilla mycket av den oro som elever, lärare och föräldrar känner.

Mot denna bakgrund vill jag fråga skolministern följande:

Prot. 1991/92:97

21 april 1992

Är skolministern beredd att nu ändra direktiven till läroplanskommittén på denna punkt?

1991/92:670 av *Anita Johansson* (s) till socialministern om finansieringen av ett eventuellt vårdnadsbidrag:

Enligt uppgifter i massmedia kommer regeringen att framlägga förslag om vårdnadsbidrag och att detta skall finansieras genom drastiska försämringar i föräldraförsäkringen. Tidigare har uppgifter förekommit att resurserna skall tas från barnomsorgen för att finansiera vårdnadsbidraget. De olika uppgifter som förekommit skapar stor oro bland föräldrar till småbarn.

Mot bakgrund av detta vill jag ställa följande fråga till socialminister Westerberg:

Hur avser regeringen att finansiera det utlovade vårdnadsbidraget?

1991/92:671 av *Margit Gennser* (m) till statsrådet Bo Könberg om pensionsåldern:

Redan i föregående regerings sista finansplan togs frågan om pensionsålder 65 år upp. Det ansågs önskvärt att främja högre pensionsålder och uppmuntra arbetstagare att kvarstå i sin tjänst även efter fyllda 65 år. LAS ändrades också för att underlätta utvecklingen mot högre pensionsålder för dem som så önskade.

Utvecklingen inom den statliga och kommunala sektorn har blivit helt anorlunda. Kommuner/landsting håller numera benhårt på 65-årsgränsen. Detta har inte minst drabbat lärare, vars tjänster kommunaliserats. Även staten som arbetsgivare är njugg, när det gäller att tillgodose arbetstagare som vill kvarstå i tjänst. Vad jag förstår är den nuvarande regeringen positiv till att främja en rörlig pensionsålder.

Jag ber därför att få ställa följande fråga till statsrådet Könberg:

Vilka åtgärder är statsrådet beredd att vidta för att ge reella möjligheter att kvarstå i tjänst efter fyllda 65 år?

1991/92:672 av *Marianne Andersson* (c) till kulturministern om väntetiderna för asylsökande:

Ett av syftena med den nya utlänningsnämnden var att förkorta väntetiderna. Detta har inte skett. I stället ökar nu ärendebalanserna för varje vecka och enligt uppgift kommer målsättningen om 300 avgöranden per vecka att ytterligare skjutas fram i tiden. Med en flyktingtillströmning på 800–900 per vecka, ca 70 % negativa förstabesked och 98 % överklaganden, blir situationen mer och mer ohållbar. Dels är de långa väntetiderna inhumana, dels kostar sammantaget varje dygns längre väntetid ca 10 milj. kr. för staten.

Särskilt anmärkningsvärt är det att många av dem som den 19 december 1991 uppfyllde de särskilda kriterierna på långa väntetider som skulle gälla övergångsvis ännu inte fått besked.

Min fråga är följande:

Vilka omedelbara åtgärder ämnar invandrarministern vidta för att förkorta väntetiderna för de asylsökande?

1991/92:673 av *Sten Andersson* i Malmö (m) till kulturministern om reglerna för svenskt medborgarskap:

I ett nyligen mycket uppmärksammat fall kunde en för grovt narkotikabrott dömd svensk medborgare utlämnas till Turkiet för att där avtjäna straffet. Skälet till detta måste vara att personen fortfarande var turkisk medborgare.

Enligt uppgift har tidigare gällt att svenskt medborgarskap endast erhållits om det ursprungliga medborgarskapet hävts. Undantag har medgivits för personer från det "gamla" Östeuropa där man inte medgav att medborgarskapet upphörde. Dock torde en turkisk medborgare kunna uppvisa dokument på att tidigare medborgarskap upphör att gälla i och med att ett svenskt sådant utfärdas.

Är statsrådet beredd att se över reglerna för erhållande av svenskt medborgarskap?

1991/92:674 av *Berndt Ekholm* (s) till civilministern om kasinospel:

Lotteriutredningen har till civilministern överlämnat delrapporten Kasinospelsverksamhet i folkrörelsernas tjänst. Där föreslås, att internationell kasinospelsverksamhet bör introduceras i Sverige bl.a. mot bakgrund av folkrörelsernas besvärliga ekonomiska situation. Överskottet avses gå till folkrörelsernas barn- och ungdomsverksamhet.

Samtidigt säger utredningen: "Från etiska och moraliska utgångspunkter kan hävdas att spel om pengar tilltalar människans primitiva instinkter och skymmer sikten för livets bestående värden. Solidariteten med dem som inte kan inse att spelet endast är ägnat att ge en stunds avkoppling och som drabbas av spelmani talar onekligen för restriktioner."

Under 1970- och 1980-talen aktualiserade olika utredningar frågan, men den avvisades av ansvariga politiker med hänvisning till risken för negativa sociala konsekvenser.

Avser civilministern att denna gång medverka till att internationell kasinospelsverksamhet med höga insatser och vinster blir tillåten i Sverige?

den 14 april

1991/92:675 av *Margareta Viklund* (kds) till justitieministern om umgängesrätten vid risk för bortförande av barnet:

Det har visat sig att trots att risken för kidnappning är överhängande har fri umgängesrätt utdömts vid vårdnadsfall. Ett sätt att minska risken för kidnappning i sådana fall är att umgänget med barnet får ske under överinseende av en kontaktperson.

Planerar statsrådet att verka för att kontaktpersoner tillsätts för att skydda barn från bortrövning då umgängesrätt utdömts och risken för bortrövning är stor?

Prot. 1991/92:97
21 april 1992

1991/92:676 av *Margareta Viklund* (kds) till statsrådet Alf Svensson om Kashmir:

Tänker regeringen fördöma de brott mot de mänskliga rättigheter som begås i Kashmir?

Tänker regeringen vidta åtgärder som stöder kashmirernas krav på självbestämmande enligt FN-resolutionerna från 1948 och 1949?

1991/92:677 av *Arne Kjörnsberg* (s) till statsrådet Ulf Dinkelspiel om handeln på textil- och konfektionsområdena:

Enligt riksdagens snabbprotokoll 1991/92:95 punkten "Information från regeringen om den svenska Europapolitiken" sade statsrådet Dinkelspiel bl.a.:

"Bland viktigare områden och sakfrågor som aktualiseras i medlemskapsförhandlingarna vill jag särskilt peka på följande områden, som inte täcks av EES-avtalet:

- den gemensamma jordbruks- och fiskeripolitiken
- den gemensamma handelspolitiken (alltså tullunionen och de handelspolitiska relationerna med utomstående länder) . . .

Inom ramen för tullunionen måste vi finna en lösning för hanteringen av textil och konfektion. EG avser, enligt förslag i GATT, att behålla sina restriktioner fram till år 2002. Vi har redan avskaffat våra. Någon form av övergångslösning kan komma att behövas."

Min fråga till statsrådet Dinkelspiel är:

Vilken form av övergångslösning eftersträvar regeringen?

1991/92:678 av *Maud Björnemalm* (s) till kommunikationsministern om tågtrafiken i Bergslagen:

Angående tågtrafik i Bergslagen.

Goda kommunikationer är en förutsättning för att Bergslagen skall kunna utvecklas. Med bättre och tätare persontågtrafik mellan orterna i regionen och med fler anslutningar till snabbtågen från Stockholm mot Göteborg, Malmö och Sundsvall blir arbetsmarknaden större och möjligheterna att nå högskolorna i Örebro, Falun/Borlänge och Gävle/Sandviken ökar. Den nuvarande tågtrafiken uppfyller inte de krav som i dag ställs på moderna kommunikationer. Intresseföreningen Bergslaget har tagit fram ett förslag på hur den framtida tågtrafiken i Bergslagen kan lösas. Bl.a. föreslås ett längre upphandlingsavtal som gör det möjligt att satsa på nya fordon. Regeringens proposition 1991/92:130, Ökad konkurrens inom kollektiva persontrafiken, öppnar vägen för en bättre persontrafik i bl.a. Bergslagen. I propositionen föreslås att statens upphandlare inför T93 skall pröva frågan. Men eftersom statens uppköp av tågtrafiken på sträckan Mjölby–Gävle

över Avesta/Krylbo gäller fram till den 30 juni 1993 måste beslut fattas snarast så att beställningar kan göras redan nu. Det är också viktigt ur arbetsmarknadssynpunkt eftersom ABB Railcar (f.d. Hägglunds) i Örnsköldsvik då kunde dra tillbaka de varsel som nu ligger och garantera sysselsättning för sina anställda.

Kan kommunikationsministern redan nu ge ett klart besked som gör det möjligt att få bättre fungerande tågtrafik i Bergslagen och samtidigt rädda jobben vid ABB Railcar i Örnsköldsvik.

1991/92:679 av *Birger Andersson* (c) till kommunikationsministern om tågtrafiken i Bergslagen:

Statens köp av trafik på järnvägsnätet i Bergslagen är nu nere på en sådan nivå att den inte fyller kraven från dagens trafikanter. Olika förslag till förändringar och förbättringar har lagts fram genom åren och Bergslaget och dess föregångare Bergslagsdelegationen har arbetat aktivt för en utveckling av kommunikationerna i Bergslagen. Kommittén för statens inköp av persontrafik på järnväg tog i sin upphandling inför 1992 fasta på möjligheterna att utveckla trafiken i Bergslagen. SJ fick ett särskilt uppdrag att utarbeta en idéskiss till ett gemensamt trafikprogram baserad på en långsiktig lösning med modernt motorvagnsmateriel. Detta avser linjerna Mora – Borlänge och Gävle – Hallsberg över både Borlänge och Avesta/Krylbo. Trafikhuvudmännen tog också fram ett förslag som bygger vidare på Bergslagets tankar. Detta förslag inbegriper också linjen Hallsberg – Mjölby vilket får ses som en ytterligare förbättring av trafikupplägget.

Ett nytt trafikupplägg förutsätter dock ett långsiktigt engagemang från statens, landstingens och kommunernas sida.

Vilka initiativ avser regeringen att ta för att ge besked om huruvida staten är beredd att ge ett långsiktigt stöd för att möjliggöra de ovan beskrivna utvecklingsplanerna för Bergslagstrafiken?

1991/92:680 av *Yngve Wernersson* (s) till näringsministern om användningen av Bruksinvests medel:

Bruksinvest AB bildades för att skapa nya verksamheter och arbetstillfällen i samband med strukturlösning för rostfritt specialstål.

De tillgängliga 100 miljonerna är i stort sett orörda. Efter regeringens bemyndigande har Bruksinvest uppdelats i fyra nya bolag.

Vilka åtgärder avser näringsministern vidta för att säkerställa att det nya bolaget som bildades inom Industriförvaltnings AB Kinnevik kommer att aktivera medlen på de orter som ursprungligen var avsett?

1991/92:681 av *Sten Söderberg* (-) till justitieministern om en kommission om bankernas förluster m.m.:

Vid det möte som hölls mellan departementet och justitieutskottet hösten 1991 framförde jag tanken på att man borde tillsätta en *anti-korrupsionskommission*.

Detta är nu mer angeläget sedan det blivit uppdagat hur stor omfattning plundringen av vårt land och bankerna har. Den lilla människan skall hela tiden betala gång på gång i form av skatter och höjda räntor medan vissa intressen skor sig. Det särskilt allvarliga är inte fiffler inom landet utan dränet av medel till utlandet.

Snart sagt varje fastighetsbolag har fört valuta ut ur landet för investeringar i europeiska huvudstäder. Att de sedan förlorade obeskattade medel gör ej saken bättre.

Min fråga är:

Tänker regeringen/justitieministern tillsätta en utredning i form av en kommission?

den 15 april

1991/92:682 av *Bo G Jenevall* (nyd) till utrikesministern om Gul Kalle:

Det flyger ett museiflygplan i svenskt luftrum av typ Mustang under beteckning SE-BKG som på mycket sannolika grunder är stulet från ett israeliskt flygvapenmuseum och försett med förfalskad identitet.

Ärendet är väl känt på utrikesdepartementet varför ytterligare information ej är nödvändig. Vi utgår även ifrån att UD har information om att "tjuven" Israeli Itzaki har erkänt såväl stöld som förfalskning och dömts i "Tel-Aviv District Court" den 7 mars 1992 och avtjänar nu ett treårigt fängelsestraff. Vi förutsätter vidare att UD är informerad om att Ministry of Defence i Israel hos luftfartsverkets luftfartsinspektion begärt att flygplanet omedelbart skall avregistreras och returneras till Israel.

Min fråga blir därför vad utrikesministern avser att vidta för åtgärder för att det stulna flygplanet snarast blir återlämnat till Israel.

den 16 april

1991/92:683 av *Sten Söderberg* (-) till utrikesministern om Bosnien:

Ett stort antal länder har erkänt Bosnien. Ett erkännande är av stort värde för de människor som plågas av överfallskriget mot dem.

Ett erkännande ökar trycket för en fredlig lösning.

Min fråga är:

När tänker Sverige erkänna Bosnien?

4 § Svar på fråga 1991/92:628 om Kina och de mänskliga rättigheterna

Anf. 1 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Lars Sundin har frågat mig om jag avser att ta upp frågan om förtrycket av de mänskliga rättigheterna i Kina och kräva frisläppande av de

politiska fångarna, däribland Wei Jinsheng, när företrädare för den kinesiska regeringen besöker Sverige.

Svaret på frågan är ja. Regeringen kommer att ta upp dessa frågor i slutet av maj när Kinas vice premiärminister Tian Jiyun besöker Sverige. Regeringen kommer då även att framföra en vädjan om frisläppande av bl.a. Wei Jinsheng.

Anf. 2 LARS SUNDIN (fp):

Fru talman! Det är nästan regel vid frågestunderna att man som frågeställare tackar för svaret, som man ändå inte är riktigt nöjd med eller har ytterligare synpunkter på. Låt mig avvika något från det vanliga beteendet genom att tacka för svaret, som jag tycker är mycket bra.

Jag önskar utrikesministern framgång vid överläggningarna med representanterna för Kinas regering. Vi får inte glömma bort att de mänskliga rättigheter förtrycks i Kina och att man där håller politiska fångar. Detta skall påtalas, samtidigt som vi skall kräva dessa fångars frisläppande när Kinas vice premiärminister kommer hit i maj. Det är ett tillfälle som inte får försittas. Lycka till!

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1991/92:647 om ökad tillgång på bostäder i Ryssland

Anf. 3 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Lennart Fridén har frågat statsrådet Alf Svensson om vilka åtgärder han är beredd att vidta för att medverka till att öka tillgången på bostäder i Ryssland. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Trots att de baltiska staterna uppnått självständighet finns det fortfarande ryska trupper kvar på deras territorier. Hur många militärer det handlar om är svårt att ange exakt, men vår bedömning är att det rör sig om ca 25 000 man i Estland, ca 35 000 i Lettland och minst 35 000 även i Litauen. De ryska truppernas närvaro är naturligtvis en ständig källa till oro för balterna, och det ligger inte i någons intresse att trupptillbakadragandet fördröjs mer än nödvändigt.

Det är viktigt att parterna nu skyndsamt sluter avtal om tillbakadragande av de ryska trupperna. Det är samtidigt ryssarnas ansvar att bygga bostäder åt sin egen militära personal.

I januari deltog jag i samordningskonferensen i Washington om bistånd till OSS. Syftet med konferensen var att mobilisera ett kraftfullt och samordnat internationellt stöd för skyndsamma insatser i OSS. Vid konferensen diskuterades bl.a. frågan om bostäder för hemvändande officerare. En arbetsgrupp tillsattes med uppgift att utarbeta en aktionsplan för prioriterade insatser, vilka kommer att redovisas inför uppföljningskonferensen i Lissabon i maj.

Vid arbetsgruppens första möte efter konferensen beslutades att en inter-

nationell byggnadsteknisk expertgrupp skulle besöka Ryssland för att på plats studera förutsättningarna för bistånd när det gäller bostadsbyggande för hemvändande officerare från Baltikum.

Även om vi anser att ansvaret ligger på Ryssland för att lösa denna fråga är vi medvetna om den humanitära dimensionen. Vi har därför aktivt engagerat oss i arbetsgruppen för bostäder och har också ställt en svensk expert till förfogande i den tidigare nämnda expertgruppen.

I ljuset av expertgruppens rapport får vi sedan bedöma vilka insatser som kan bli aktuella för svenskt vidkommande.

Anf. 4 LENNART FRIDÉN (m):

Fru talman! Jag får tacka statsrådet så mycket för svaret. Det glädde mig att vi har hållit oss framme på det här området.

Det blir ingen lugn och ro i Baltikum förrän ockupationsarmén är helt evakuerad. Vid besök därstädes har jag själv kunnat konstatera att bland det första som man önskar sig är att få visa och också känna att man är herre i sitt eget hus.

Förbundsrepubliken Tyskland har ju ställt upp med ganska stora insatser för att man skulle bli av med de trupper som var kvar i det tidigare DDR. Man kommer nu uppenbarligen att satsa på just bostadsbyggande i Ryssland. Detta kan Tyskland som en relativt rik nation klara av, medan våra baltiska grannar har mycket svårare för att kunna hjälpa till på samma sätt. Som statsrådet påpekade borde ryssarna själva ta sitt ansvar, men inte heller där finns de resurser som skulle behövas.

Det bästa såväl för balterna och ryssarna som för oss i vår del av världen vore om det gick att undanröja det orosmoment som det innebär att ha främmande trupper på baltisk mark – och dessutom så nära oss. I ett läge då svenska tillverkare av prefabricerade hus har svåra tider och då det finns många arbetslösa byggnadsarbetare vore detta kanske ett tillfälle för oss att inte bara ingå i arbetsgrupper utan att även rent konkret och praktiskt hjälpa våra grannländer. Vissa andra yrkesgrupper har ju genom AMS-hjälp kunnat träda in och hjälpa till med uppbyggnaden i Östeuropa.

Anf. 5 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! En överenskommelse om trupptillbakadragande måste komma till stånd. Det är någonting som vi från svensk sida i alla de fora där vi har möjlighet till det upprepar och återupprepar. Det är av stor vikt att de ryska trupperna kommer bort också för att spänningarna mellan befolkningsgrupperna i de baltiska staterna något skall kunna lätta.

Det går samtidigt inte att komma ifrån att det är ett huvudansvar för ryssarna själva att ordna de sociala förhållandena för de trupper som skall dras bort. Det finns också en annan sak som är värd att nämna. Vi har ju lediga resurser i Sverige, men esterna själva säger att de skulle kunna hjälpa till med bostadsbyggande bara det gick att ordna med utländsk finansiering. Man måste således vara öppen för att det här problemet har många olika sidor. Det finns dock en vilja från svensk sida att försöka hjälpa till och att vara öppen för att även vi skall kunna hjälpa till.

Prot. 1991/92:97
21 april 1992

Svar på frågor

Anf. 6 LENNART FRIDÉN (m):

Fru talman! Vi kan konstatera att spänningarna är mycket starka. I förra veckan läste jag i det som en gång var SED-bladet Neues Deutschland, där man redogjorde för de många brott som begås av militärer från den gamla ockupationsarmén i Östeuropa – det gällde inte bara i det gamla DDR utan även i Baltikum. Om det skall gå att komma till rätta med dessa spänningar, måste man naturligtvis se till att trupperna återvänder hem.

Jag ser med stor förväntan fram emot resultatet av den redovisning som skall göras i Lissabon i maj. Statsrådet pekade på de olika möjligheter – genom ett internationellt samarbete med ryssarna själva och t.o.m. med esterna, som har sagt sig vara beredda att hjälpa till – som finns för att man skall kunna komma till rätta med problemet. Jag hoppas att vi på alla sätt försöker att komma någon vart, så att man får den lugn och ro som behövs och så att vi alla kan se fram emot en bättre framtid för Europa än den som vi tidigare hade att se fram emot.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1991/92:652 om en internationell fredsstyrka till Sydafrika

Anf. 7 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Pär Granstedt har frågat mig om jag är beredd att stödja Nelson Mandelas förslag om en internationell fredsstyrka till Sydafrika, lämpligen i FN:s regi.

Bakgrunden till Mandelas förslag är det upptrappade våldet i Sydafrika och särskilt de senaste händelserna i förstaden Alexandra.

För att FN skall kunna sända trupper till ett land krävs normalt att landet i fråga begärt detta, att alla inblandade parter har gett sitt medgivande samt att säkerhetsrådet fattat beslut om inskridandet. Ingen av dessa förutsättningar föreligger för närvarande.

Det fortsatta våldet i Sydafrika är ett direkt hot mot den pågående reformprocessen och strävandena att få till stånd en demokratisk utveckling i landet.

Det är därför av största vikt att den sydafrikanska regeringen axlar sitt självklara ansvar för skydd av gemene mans liv och egendom och vidtar de åtgärder som krävs för att få slut på det meningslösa våldet. Alla parter i Sydafrika måste ta sitt fulla ansvar enligt det fredsavtal som undertecknades förra året och med kraft bekämpa våldet.

Från svensk sida är vi beredda att stödja varje initiativ som kan främja snabba framsteg i den pågående förhandlingsprocessen och en utveckling mot frihet och demokrati i Sydafrika utan våld.

Talmannen konstaterade att frågeställaren inte var närvarande i kammaren och förklarade överläggningen avslutad.

På förslag av talmannen beslöt kammaren kl. 14.12 att ajournera förhandlingarna under två minuter, då justitieminister Gun Hellsvik väntades anlända till kammaren för att lämna svar på fråga 664.

Svar på frågor

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.14.

7 § Svar på fråga 1991/92:664 om insolvensutredningen

Anf. 8 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Bo Arvidson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta med anledning av insolvensutredningens förslag till skuldsaneringslag.

Låt mig först säga att frågan om att i Sverige införa en möjlighet till skuldsanering för fysiska personer efter beslut av domstol har sin upprinnelse i att ett enigt lagutskott hösten 1987 förordade att saken skulle utredas (LU 1987/88:12). Utskottet uttalade i det sammanhanget att en viktig utgångspunkt vid frågans bedömning var att regler om skuldsanering inte får leda till en allmän uppluckring av betalningsmoralen i samhället.

Insolvensutredningens betänkande överlämnades till justitiedepartementet hösten 1990. Förslaget har därefter remissbehandlats på sedvanligt sätt. Flertalet remissinstanser, däribland olika kreditgivar- och näringslivsorganisationer, har ställt sig bakom grundtanken att införa ett skuldsaneringsinstitut. Men bland remissinstanserna finns skilda uppfattningar om den närmare utformningen av förslaget.

Insolvensutredningens förslag innebär en viktig principiell nyhet i svensk rätt. Det har hittills inte varit möjligt för en enskild person att mot en borgenärs vilja på ett bindande sätt bli helt eller delvis befriad från att betala sina skulder. Även om utredningens förslag tar sikte på de mest behjärtansvärda fallen, skulle förslaget innebära en sådan grundläggande förändring i förhållandet mellan borgenärer och gäldenärer att man noga måste överväga förslagets principiella och praktiska konsekvenser, bl.a. för den allmänna betalningsmoralen och för den viktiga principen att avtal skall hållas. Jag känner mig för egen del tveksam till att ta det steget.

Å andra sidan kan ett skuldsaneringsinstitut medföra beaktansvärda sociala och samhällsekonomiska vinster. Institutet har också prövats under ett antal år i Danmark.

Inom regeringskansliet övervägs nu bl.a. de organisatoriska och kostnads-mässiga effekterna av förslaget. Först sedan detta är klart och en fullständig beredning har kunnat ske, är jag beredd att slutligt ta ställning till utredningens betänkande.

Anf. 9 BO ARVIDSON (m):

Fru talman! Jag skall be att få tacka justitieminister Gun Hellsvik för svaret på min fråga.

Jag är givetvis medveten om svårigheterna att konstruera ett vettigt system på det här området, men problemen är mycket stora. Som ledamot av styrelsen för kronofogdemyndigheten i Malmöhus län har jag sett många av de problem som människor utsätts för. I t.ex. Malmöhus län finns det 55 000 gäldenärer i kronofogdens register, vilket motsvarar ungefär 10 % av den arbetsföra befolkningen. Vid en konferens nyligen i Malmö med deltagande av kronofogdemyndigheten i Malmöhus län och de sociala myndigheterna i länet kom det fram ytterligare oroande uppgifter om svårigheterna att rehabilitera mycket skuldsatta människor.

Man kan naturligtvis fråga sig vad problemen beror på. Kreditrestriktionerna togs bort 1985, vilket har inneburit en hejdlös kreditgivning från bankernas sida och en höjning av räntorna. Vidare har vi fått ett nytt skattesystem, som har medfört att man får dra av endast en mindre del av räntekostnaderna. Dessutom har alltför många människor med låg inkomst fått låna pengar, vilket egentligen är oacceptabelt. Naturligtvis kan man säga att människor som har försatt sig i den här situationen får skylla sig själva. Men jag tycker att det åligger samhället att se till att vi har ett vettigt system, som tillåter människor att på något sätt ta sig ur svårigheterna.

Av svaret framgår att man håller på att bereda frågan inom departementet. Min fråga skulle därför bli: Hur lång tid tror justitieministern att det tar innan beredningen är klar?

Anf. 10 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Vi har diskuterat frågan i departementet, men jag är inte beredd att lämna något bindande svar beträffande tiden.

När det gäller det egna arbetet och beräkningarna med utgångspunkt i utredningen är jag övertygad om att man kan bli klar under innevarande år.

Samtidigt finns det skäl att se på utvecklingen i Danmark. Insolvensutredningen studerade förhållandena i Danmark, men enligt senare information har utvecklingen blivit en annan än den som man förväntade sig. Skuldsaneeringen har fått betydligt större omfattning än vad man förutsåg. Den tid som uppföljningen av detta kan ta vågar jag inte uttala mig om.

Anf. 11 BO ARVIDSON (m):

Fru talman! Man kan naturligtvis säga att de människor som har försatt sig i den här situationen får skylla sig själva, men det skapas ändå en ohållbar situation. Det finns kanske andra möjligheter som kan studeras.

Vid den konferens som jag nämnde pekade man bl.a. på skolans möjlighet att helt enkelt lära människor att hantera pengar på ett bättre sätt.

I just Malmöhus län har kronofogdemyndigheten gjort en hel del insatser t.ex. i skolor och för värnpliktiga. Ser justitieministern några andra möjligheter än dem som redovisas i insolvensutredningen, för att man skall kunna hitta någon annan lösning för att bringa litet bättre ordning i detta system?

Anf. 12 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Det som Bo Arvidson här tar upp är egentligen det som jag ser som det mest väsentliga, nämligen att vi på olika sätt försöker informera om vad avtal innebär och vårt ansvar för ingångna avtal. Det som jag tog upp

i svaret är just den oro som jag känner för att vi i stället skapar motsatt situation och undergräver allmänhetens känsla för att den har skyldighet att hålla ingångna avtal.

Jag kan tänka mig att vi kan ändra lagstiftningen på ett sådant sätt att möjligheterna att sanera ekonomin förbättras. Men jag kan se brister i insolvensutredningens förslag just med tanke på risken för att betalningsmoralen undergrävs.

Anf. 13 BO ARVIDSON (m):

Fru talman! Jag håller med om det sista som justitieministern sade. Det är egentligen det som är det viktiga, nämligen att vi kan få en sådan ordning att människor inte hamnar i denna situation. Naturligtvis skall de själva ta ansvar, men även de som lånar ut pengar har ett ansvar. Det är egentligen detta som jag har velat peka på genom att ställa denna fråga, och jag hoppas att justitieministern skall bevaka detta i fortsättningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1991/92:567 om direktiven till läroplanskommittén

Anf. 14 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Lena Hjelm-Wallén har frågat mig huruvida uttalanden i direktiven till läroplanskommittén angående slöjd, hemkunskap och barnkunskap är min personliga uppfattning eller hela regeringens ställningstagande.

Låt mig inleda med att påminna Lena Hjelm-Wallén om att direktiv till kommittéer beslutas av regeringen. De uttrycker självfallet också, åtminstone numera, regeringens uppfattning.

Förmodligen har Lena Hjelm-Wallén inte läst betygsberedningens direktiv. Där står nämligen att beredningen bör utgå från att betyg skall ges tidigare än i dag. Regeringen har alltså ställt sig bakom en tidigareläggning av betygssättningen. Regeringen har inte tagit ställning till någon tidigare tidpunkt för betyg.

I direktiven till läroplanskommittén anges att kommittén skall belysa konsekvenserna av om vissa ämnen som i dag är obligatoriska i stället erbjuds inom ramen för elevernas personliga val eller inom ramen för den enskilda skolans profilering. Detta uppdrag står regeringen bakom, likväl som den står bakom den uppräknade av ämnen som kommittén bör utgå från skall vara obligatoriska, eller ges garanterad undervisningstid, vilket också återfinns i direktiven. Något ställningstagande beträffande ämnena slöjd, hemkunskap och barnkunskap har inte regeringen gjort. Jag har inte heller givit uttryck för någon bestämd uppfattning utan avvaktar kommitténs förslag.

Anf. 15 LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Tack för svaret. Det är bra att Beatrice Ask här i riksdagen klargör att det är hennes personliga åsikt och inte regeringens åsikt att betyg skall ges på lågstadiet.

En minst lika omdebatterad fråga är dock ifrågasättandet av slöjd och

hemkunskap som obligatoriska ämnen. Det hade därför varit bra om Beatrice Ask hade kunnat ge besked här i dag å regeringens vägnar att hemkunskap och slöjd skall finnas kvar som obligatoriska ämnen också fortsättningsvis. Men det gör hon alltså inte.

Beatrice Ask säger att direktiven gäller. Jag blir något förvånad över att det uttrycks å regeringspartiernas vägnar. Det är nämligen ett annat ljud i skällan när borgerliga företrädare deltar i debatter, intervjuer, osv. Då uttrycker centerpartister, folkpartister och kds:are ofta att de anser att dessa ämnen skall vara kvar och att de också går i god för att det blir på det sättet. T.o.m. regeringskolleger till Beatrice Ask säger detta. Detta har fått många att tro att direktiven till läroplanskommittén nu skall ändras. Men så är det tydligen inte, utan den skall tydligen få arbeta med denna uppgift trots denna opinion.

Jag menar att slöjd, hemkunskap och barnkunskap är mycket viktiga ämnen i skolan. Detta är kunskapsområden som varje människa behöver ha med sig genom hela livet. Det rör sig om nödvändiga praktiska kunskaper men också om kulturmedvetenhet. Detta förenar något fint i skolan, nämligen att det praktiska och teoretiska kan gå samman. Det menar jag är viktigt. Det är mer viktigt än att slå vakt om vissa kunskapsområden. När man ifrågasätter på detta sätt avslöjas en kunskapssyn som jag trodde tillhörde en gammal och förlegad skolform.

Anf. 16 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Jag vill till den lista av olika riksdagsmän och andra som har uttalat sig i frågan lägga att det finns även moderater som uttalar sig mycket bestämt om enskilda ämnens ställning. Det förvånar mig något, eftersom den principiella fråga som jag önskar att man diskuterade även här i riksdagen är om regeringens hypotes är riktig, nämligen att det är väsentligt att elever ges något slags möjlighet att välja något mer än de kan i dag på sitt schema och att det på något sätt skulle ge eleverna något mer av det inflytande och ansvar över studierna som vi vet att eleverna efterfrågar. Det är en intressant principfråga som det vore bra om man tog itu med. När man har gjort det måste man nämligen reda ut om vi vuxna, riksdagen eller någon annan kan avstå från något litet ämne som eleverna kan få förfoga över för egen del. Det tycker jag är principfrågan.

När det gäller kunskapssynen vill jag i denna debatt gärna påpeka att jag anser att jag personligen har varit tydlig och att direktiven är tydliga när det gäller den viktiga balans som måste finnas mellan teori och tillämpning och mellan olika typer av ämnen. En viktig markering som vi har gjort är att vi har beställt kursplaneförslag för tre ämnen omedelbart för att ta med dem i remissomgången. Det gäller svenska, matematik och musik. Vi vill med detta markera att vi vill ha och att det måste finnas olika typer av ämnen. Det är dessutom så att elevernas behov av mer tillämpning och praktik förvisso icke är enbart en fråga om vilka ämnen som skall stå på schemat, utan det handlar om pedagogiken i skolan. Detta får vi politiker inte syssla mer hur mycket som helst. Men det är ändå i detta sammanhang som mycket måste göras för att man skall få en bättre balans i undervisningen som helhet.

Fru talman! Beatrice Ask använder väldigt många ord, har mycket välvilja och talar om hur detta skall vara i teorin på alla möjliga områden. Men det som hon direkt gör är ju att hon angriper precis de ämnen som innehåller en god blandning av teori och praktik. Det är dessa ämnen som Beatrice Ask och regeringen ifrågasätter genom att säga att de inte behöver komma alla elever till del. Detta avslöjar en gammaldags kunskapssyn.

Jag tycker att det blir en ganska löjlig låtsaslek när man med ordkaskader försöker dölja just ett konkret faktum och, tycker jag, ger läroplanskommittén en omöjlig uppgift att ta fram timplaner till något som är så dödfött som att dessa ämnen skall utgå ur timplanen.

Anf. 18 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Nu har vi faktiskt inte gett dessa direktiv. Det är en myt som Lena Hjelm-Wallén sprider. Vad vi har gjort, och jag håller med om att det är viktigt, är att vi inte har beställt garanterad undervisningstid, vilket är en sak, för ett antal ämnen, vilket oroar många. Det tycker jag är något som man kan låta bli att göra, eftersom det ändå kan ordnas.

Vad vi har gjort när det gäller obligatoriska resp. frivilliga ämnen är att vi har bett denna kommitté att belysa konsekvenserna av om något eller några i dag obligatoriska ämnen skulle bli frivilliga. På vilket sätt det skulle innebära att man kastar ut barnet med badvattnet begriper jag inte. Jag tycker att det är ganska klokt att be experter och andra belysa konsekvenserna, så att vi får ett bra underlag, eftersom den övergripande målsättningen från regeringens sida var att skapa ett litet utrymme för elevernas ansvarstagande.

Sedan kan man tycka att jag talar för mycket, men det gör jag för att försöka redovisa bakgrunden och resonemangen kring dessa åtgärder. Men vi har inte pekat ut dessa ämnen på det sätt som Socialdemokraterna gärna vill göra gällande och som man också får ett intryck av i debatten.

Anf. 19 LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Om det bara vore socialdemokrater som pekar ut detta, men det gör faktiskt hela Skolsverige. Det har klargjorts att de obligatoriska ämnena skall vara de som i dag finns utom tre. Därmed har dessa tre, nämligen slöjd, hemkunskap och barnkunskap, ifrågasatts. Hur mycket Beatrice Ask än talar om det, går det inte att blanda bort dessa kort. Det är alldeles klart.

Jag skulle vilja rekommendera skolministern till litet huvudräkning här i riksdagen. Det är faktiskt här som frågan kommer att avgöras så småningom.

Det är alldeles tydligt att det inte finns någon majoritet för skolministerns åsikt i denna fråga. Således vore det väl bättre att redan nu ge läroplanskommittén vettiga direktiv, så att det kan bli något resultat, i stället för att hålla på med den här låtsasleken.

Anf. 20 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Om statsråd fick ställa frågor skulle jag ställa följande fråga: Är det verkligen på det sättet att Lena Hjelm-Wallén tycker att det är helt ointressant att få konsekvenserna belysta av om något ämne blev frivilligt.

Jag tror att svaret på den frågan är nej. Jag tror t.o.m. att det är *mycket* intressant att få ett besked på den punkten.

En annan fråga som det vore väldigt intressant att diskutera är följande: Är det så, att en majoritet i riksdagen inte tycker att det vore bra om elever hade ett större inflytande och kunde ta ett något större ansvar för sina studier? Nej, så tror jag inte att det förhåller sig. Jag möter många riksdagsmän, bl.a i debatter, som känner ett stort behov av att vi skall kunna komma till rätta med den passivitet och det åsidosättande som många elever upplever i sin studiesituation.

Regeringen kan ha dragit en felaktig slutsats när det gäller hur man skall gå till väga för att ändra på detta. Det låter som om det här vore fel. Men jag tror alltså inte att det är vad man tycker. Man är ensidigt beredd att ha en förutfattad mening innan konsekvenserna ens är belysta. Det är bara det som jag ifrågasätter.

Däremot har jag många åsikter både om dessa ämnen och om andra. Och precis som alla andra har jag också favoritämnen. Men jag har aldrig, och det är viktigt att säga med tanke på hur frågan var ställd, uttalat någon bestämd uppfattning om dessa ämnen, utan jag vill ha konsekvenserna belysta.

Anf. 21 LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Ja, det är just det som är den felaktiga slutsats som regeringen har dragit – dvs. att framför allt slöjd och hemkunskap inte skall vara obligatoriska, till skillnad från alla andra ämnen.

Man kan uppnå det som Beatrice Ask här talar om, nämligen att eleverna får ta ett större ansvar, att det finns mer av val osv. Ja, det kan åstadkommas dels genom förändringar i fråga om antalet timmar och det gäller då olika ämnen, inte bara dem som utpekats här, dels genom förändringar av innehållet på olika sätt. Det är en naturlig uppgift för en läroplanskommitté. Vad regeringen har gjort i den här frågan – och det kritiserar jag och många andra – är att man har pekat ut slöjd och hemkunskap som ämnen där undervisning inte längre skall ges till alla elever.

Detta tänker vi fortsätta att kritisera. Jag är övertygad om att riksdagen kommer att slå fast att de aktuella ämnena skall vara obligatoriska.

Anf. 22 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Jag delar Lena Hjelm-Walléns uppfattning, nämligen att det finns mer än ett sätt att hitta litet utrymme för elevernas egna val. Direktiven är också skrivna så. Det handlar nämligen inte om att belysa konsekvenserna av om hemkunskap, barnkunskap och slöjd inte längre skall vara obligatoriska. I stället handlar det om – det framgår när man läser direktiven – att belysa konsekvenserna av förändringar i något ämne eller i flera ämnen. Det gäller samtliga ämnen i den läroplan som finns i dag och eventuellt tillkommande också. Den friheten finns alltså för läroplanskommittén.

Det kommer, som sagt, ett förslag i september, och då får vi möjlighet att utifrån det dra slutsatser och fatta beslut. Jag är övertygad om att det blir en intressant och viktig diskussion.

Anf. 23 LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Det blev en intressant diskussion. Men det sorgliga här är, tycker jag, den viktiga frågan om de aktuella ämnenas ställning. Ämnena slöjd och hemkunskap upplevs faktiskt ofta som ifrågasatta i en ganska så teoretiskt inriktad skola. Det är sorgligt om dessa ämnen skall behöva drabbas på det här sättet.

Om Beatrice Ask inte tycker att dessa ämnen skall ifrågasättas, bör hon ge besked här och nu för att därmed dämpa den oro som faktiskt finns. Det är inte fråga om en spelad oro från någon politikers sida, utan det är fråga om den genuina oro som finns ute i skolorna just nu. Den måste Beatrice Ask känna till.

Anf. 24 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Jag känner till en hel del när det gäller synpunkterna på dessa saker. Jag vet också att det finns en stark opinion.

Det är väsentligt att säga att allt som är viktigt inte behöver vara obligatoriskt. Det gäller samtliga ämnen. Och allt som är frivilligt behöver inte vara oviktigt.

Jag tror att det finns ganska goda förutsättningar för elever och föräldrar till utökade val. Det är nog något som vi också måste lära oss. Det finns många moment, inte minst på miljöområdet, som vi skulle vilja ha in i skolan men som det inte finns plats för. Ändå tror jag att vi kan komma en god bit på vägen genom att inom frivillighetens ramar ge eleverna möjligheter att välja. Det är en ingrediens som ibland saknas i den här debatten. Skälet till att jag inte vill uttala mig om enskilda ämnen nu är att jag tycker att det måste finnas en rimlig chans för en kommitté att fritt lägga fram ett förslag utan att jag i detalj har uttalat mig i olika ämnen. Dessutom vore det ju en felaktig signal till andra ämnesföreträdare än dem som hittills har nämnts. De tror nämligen att de sitter i orubbat bo. Men så kan det ju inte bli, om vi skall få de förändringar på schemat som kan vara nödvändiga.

Anf. 25 LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Beatrice Ask säger att hon inte vill uttala sig om enskilda ämnen. Men det är precis vad som har gjorts i och med att tre ämnen har utelämnats som obligatoriska. Min förmåga att få Beatrice Ask att inse detta är nog begränsad. Trots hundratals brev, intervjuer, artiklar och debatter med, antar jag, både egna partivänner och koalitionspartiernas företrädare har det ju inte gått att få Beatrice Ask att ändra sig i den delen. Det beklagar jag med tanke på de här aktuella ämnena.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1991/92:575 om skolans sexual- och samlevnadsundervisning

Anf. 26 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Hans Göran Franck har frågat mig om regeringen avser att avskaffa sexual- och samlevnadsundervisningen.

Prot. 1991/92:97

21 april 1992

Svar på frågor

Mitt svar är att regeringen inte har någon sådan avsikt. I direktiven till läroplanskommittén markeras särskilt att nu gällande läroplan är en självklar utgångspunkt för arbetet. Kommittén kommer att redovisa sina ställningstaganden i september. Dess förslag kommer sedan på sedvanligt sätt att remissbehandlas.

Någon grund för den oro Hans Göran Franck ger uttryck för finns således inte.

Anf. 27 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Tack för svaret. Men jag fick inte min konkreta fråga besvarad.

Min konkreta fråga var: Avser regeringen att avskaffa den obligatoriska sexual- och samlevnadsundervisningen?

På den punkten har Beatrice Ask inte gett något svar. Därför bör hon ge ett klagande besked.

Jag har en bok framför mig som har titeln När fungerar samlevnadsundervisningen? Där sägs det: Sexualundervisningen i Sverige är obligatorisk och intar på det sättet en unik ställning i världen.

Frågan är om denna obligatoriska sexualundervisning, som har betytt väldigt mycket både nationellt och internationellt, kommer att få behålla sin ställning.

Beatrice Ask säger i sitt svar att det i direktiven till läroplanskommittén markeras särskilt att gällande läroplan är en utgångspunkt. Men det tycker jag är ett alltför svagt ställningstagande. Jag skulle därför faktiskt vilja be Beatrice Ask att visa mig vad det är i kommittédirektiven som hon åsyftar.

Sexual- och samlevnadsundervisningen nämns över huvud taget inte i direktiven, vilket är mycket beklagligt. Det är verkligen svårt att se hur det här ämnet skall kunna få behålla sin ställning och även förbättra denna, eftersom man enligt direktiven utökar med väldigt många kunskapsämnen.

Jag anser att sex och samlevnad måste få utgöra ett eget ämnesområde i undervisningen.

Anf. 28 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Hans Göran Franck tycks haka upp sig på att jag inte har svarat på hans fråga om ett obligatorium. Därför skall jag göra det nu.

Jag tycker att det är alldeles självklart att en av de starkaste mänskliga drivkrafterna och det som påverkar samhället på nästan alla områden måste ha en stark ställning i undervisningen. Det finns ju teori, moral och mycket annat att diskutera när det gäller sex och samlevnad, och dessa frågor är det oerhört viktigt att man tar upp med barn och ungdomar.

Vidare tror jag, inte minst med framväxten av många fristående skolor, att det är viktigt att markera att alla ungdomar skall få den här typen av undervisning. Det talar för ett obligatorium.

Sedan kan jag väl säga att jag beklagar att vi inte skrivit *särskilt* om detta i direktiven. Men i direktiv skriver man ju inte om allt, utan framför allt skriver man om frågor där man vill ha förändringar eller åstadkomma något osv.

Vidare glömde vi Norden, men det berodde inte på att vi tyckte att Nor-

den var ointressant. Jag har fått många frågor om den saken också i riksdagen. Tvärtom var det här med Norden nog så självklart.

Jag tycker att sexual och samlevnadsundervisningen är oerhört central. Och den blir allt viktigare i det samhälle som vi lever i, där sex och samlevnad för många människor förvisso inte är enkla saker att hantera – om nu dessa saker är enkla att hantera för någon.

Man kan däremot ha många synpunkter på innehållet i undervisningen. På Hans Göran Franck lät det som att han önskade ett eget ämne för sexual- och samlevnadsundervisningen. Det finns alltid önskemål om egna ämnen. Jag är emellertid inte säker på att sex och samlevnad såsom eget ämne är den bästa lösningen, eftersom det ingår i många olika ämnen. Möjligt är, däremot, att sex och samlevnad borde ha garanterad undervisningstid.

Anf. 29 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Märk väl vad Beatrice Aske säger, nämligen: det som *talat* för att det skall vara obligatorium. I själva uttryckssättet ligger en ovisshet och ett ifrågasättande. Det är alltså inte klart att det är på det sättet. Jag drar följaktligen slutsatsen att hon inte heller kan säga att direktiven ger ett bestämt besked på den punkten.

Eget ämne, eller inte? Den bästa lösningen vore om det blev ett eget ämne. I varje fall får man inte tubba på det väldigt viktiga ställningstagande som vi tidigare har gjort här i landet att det skall vara obligatoriskt. Jag har själv varit med i RFSU. Elise Ottesen-Jensen som var pionjär på det här området skulle säkerligen vara mycket bekymrad, precis som många andra är i dag, över de ställningstaganden som regeringen nu har gjort.

Anf. 30 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Jag tror inte att hon skulle vara så bekymrad över direktiven om hon förstod att man inte i just direktiven skriver allt som är viktigt. Vid de tillfällen då jag förde samtal med läroplanskommittén såg jag mig tvingad att fråga om man har filosoferat kring ett borttagande. Tanken hade inte ens slagit kommittén.

Om jag vore engagerad i de här frågorna skulle jag snarast vara bekymrad över att man inte alltid uppnår det som man önskar med undervisningen. Vi vet t.ex. att eleverna anser att sexual- och samlevnadsundervisningen till stor del består av kroppsdelar, teknik och sjukdomar och till väldigt liten del består av känslor och samlevnad. Vi vet att lärarna tycker att det är jobbigt och svårt att undervisa om känslor, samlevnad, moral och etik. Det är också känsligt att ta upp de frågor som eleverna vill prata om. Här finns det mycket att göra.

Jag kan lugna Hans Göran Franck med att säga att det inte kommer att bli ett frivilligt ämne, utan att det snarast handlar om att finna rätt plats för undervisningen och att framöver göra tydliga formuleringar i läroplansdirektiven. Framför allt är det viktigt att hitta vägar för att förenkla och underlätta för fler lärare att ge den här undervisningen det bästa innehållet.

Anf. 31 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Beatrice Ask fortsätter med att undvika att klart uttala att den här undervisningen skall utgöra ett obligatorium. Statsrådet Beatrice Ask

Prot. 1991/92:97
21 april 1992

Svar på frågor

bör nu ta steget fullt ut, när hon ju är så nära att halka in på det. Egentligen behövs det tilläggsdirektiv. De är av mycket stor betydelse, inte bara när det gäller att lugna en opinion, utan för att ge ett besked.

Jag håller med Beatrice Ask om att tiden är ett stort problem i sammanhanget. Om man lägger till en rad ämnen – det finns en lång rad obligatoriska ämnen angivna – kommer tiden naturligtvis att bli knapp. Omständigheten att man har angett en rad andra ämnen som obligatoriska ämnen men inte detta är inte bra. Jag upprepar därför att ett tilläggsdirektiv här borde föreligga. Det behövs inte mindre av sexual- och samlevnadsundervisning i våra skolor utan mer och bättre.

Anf. 32 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Jag är inte jurist, men jag tycker att jag har varit väldigt tydlig och att sexual- och samlevnadsundervisning är något som alla elever skall ha rätt till. Jag tycker att jag har sagt att den skall vara obligatorisk. Uppenbarligen når budskapet inte fram.

Med tanke på de ämnen som vi har i dag vore det ju orimligt att ens tänka sig att ett ämne som biologi inte skulle ta upp människokroppen och dess funktioner, för att ta ett exempel. Jag begriper inte hur man i det sammanhanget skall kunna komma ifrån sexualundervisning. Samlevnadsfrågor ingår också i många ämnen, och jag beriper inte hur man på ett av de viktigaste ämnesområdena för mänsklig samlevnad skulle kunna hoppa över sexualundervisning. Förmodligen är det så, att jag tycker att det är så självklart att detta ämne automatiskt ingår i många andra ämnen att det inte behöver beskrivas i kursplaner etc. Det förefaller inte lika självklart för Hans Göran Franck. I slutändan kommer vi nog att vara överens i alla fall. Jag är inte orolig.

Anf. 33 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Nu fick jag ett något bättre svar efter att ha pressat Beatrice Ask i omgång efter omgång. Nu sade Beatrice Ask faktiskt att hon vill ha sexual- och samlevnadsundervisningen som ett obligatoriskt ämne. Jag konstaterar att detta är ett regeringsbesked.

Slutligen vill jag dock tillägga att det verkligen gäller att det blir utformat så, att kommunerna i praktiken kommer att genomföra undervisningen på det sätt som ett obligatorium kräver. Om beskedet från regeringen inte är väldigt tydliga, är risken nämligen väldigt stor att kommunerna inte kommer att profilera sig på detta ämne. Risken är också stor att de inte kommer att satsa på att utbilda lärare, något som är mycket viktigt. Sexualundervisningen behöver skötas av dem som är utbildade i sexologi.

Anf. 34 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Eftersom vi nu har att göra med en jurist, är det bäst att vara noggrann. Jag sade aldrig att det skulle vara ett obligatoriskt ämne. Det skulle då få en alldeles egen plats. Det är däremot möjligt att det bör ha garanterad undervisningstid och att det skall vara ett obligatoriskt moment som anges i läroplan eller kursplan. Det har jag sagt. Det kommer i och med

detta att stå i protokollet så att jag i framtiden slipper bli beskylld för att ha ljugit.

Prot. 1991/92:97

21 april 1992

Anf. 35 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Det var synd att Beatrice Ask därvid försämrade sitt svar.

Svar på frågor

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1991/92:588 om yrkessärskolans läroplan

Anf. 36 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Ingegerd Sahlström har frågat mig om jag avser att ge tilläggsdirektiv till läroplanskommittén om yrkessärskolans läroplan.

Det är alldeles riktigt att den nu arbetande läroplanskommittén inte har något uppdrag som avser särskolan över huvud taget. Det gäller också beträffande sameskolan och specialskolan. Detta är fullt medvetet från min sida. Jag vill nämligen att kommittén skall koncentrera sig på att skriva de två grundläggande läroplanerna, dvs. den för grundskolan och den för gymnasieskolan och den kommunala vuxenutbildningen.

Jag är väl medveten om att yrkessärskolans läroplan är ganska gammal. Enligt min mening är det självklart att även den frivilliga särskolan skall moderniseras, eftersom hela skolan ses över. När läroplanskommittén är klar med sina förslag till nya läroplaner, har jag för avsikt att ta initiativ till beredning av frågan i vilken utsträckning dessa läroplaner är tillämpliga för särskolan och vilka tillägg eller modifieringar som kan behöva göras. Regeeringen kommer att bereda dessa frågor så skyndsamt som möjligt.

Anf. 37 INGEGERD SAHLSTRÖM (s):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret, även om jag naturligtvis gärna hade sett att det hade blivit positivt när det gäller tilläggsdirektiv till läroplanen gällande yrkessärskolan.

Den här frågan är mycket viktig och den behöver påskyndas. Särskolan är en unik skola i Sverige, och under de senaste 20 åren har en fantastisk positiv utveckling skett. Ungdomarna i yrkessärskolan är i dag nästan till 100 % antingen lokalt integrerade i våra yrkessärskolor eller individuellt integrerade. Det är då litet synd att ha en läroplan, som är 20 år gammal och som hör hemma i den tiden när särskolan fortfarande var segregerad. Ungdomar i särskolan har inte samma möjligheter till val som många andra ungdomar. Jag tror dock att de skulle klara av flera val bra och att flexibiliteten därmed skulle kunna öka.

Frågan är om det över huvud taget finns någon tidplan, eller om det endast finns uttalanden som "skyndsamt" och "så fort som möjligt". Finns det någon tidplan när det gäller yrkessärskolans läroplan?

Anf. 38 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Min avsikt är att arbetet med nödvändiga varianter på läroplanerna omedelbart skall sättas i gång när vi i september har fått ut läroplans-

förslaget på remiss. På så sätt arbetar man under remisstidens gång och kan ta till sig förändringar och annat. Varianterna skall egentligen inte behöva komma senare än de övriga läroplanerna.

Det är riktigt att yrkessärskolan är särskilt illa drabbad, medan särskolan i övrigt har en ganska ny läroplan. Till tröst, dock inte för riksdagen, kan man säga att de lärare som arbetar inom yrkessärskolan nog har moderniserat sina egna läroplaner på egen hand. Det kan möjligen vara litet tråkigt för riksdagen, som då inte får så stort inflytande över undervisningen. Men jag tror att det fungerar någorlunda för eleverna.

Vi måste helt enkelt få en modern läroplan här. Den tidplan jag har är att det här skall utformas så nära i tiden med de övriga läroplanerna som det bara går. Grunden är att få fram dokumenten till september.

Anf. 39 INGEGERD SAHLSTRÖM (s):

Fru talman! Det senaste beskedet är positivt. Det visar ändå att yrkesskolans läroplan kanske kan ligga i paritet med den övriga yrkesskolans läroplaner.

Det är alldeles riktigt som statsrådet säger, att det finns en mängd engagerade lärare ute i landet som har tagit saken i egna händer på ett bra sätt.

Men nu när vi snart skall fatta beslut om ett ändrat huvudmannskap för skolan, tror jag att det behövs en läroplan som ett medel för att nå de mål vi vill ha. Det gäller kanske inte alla lärare som i dag är engagerade men alla dem som är beredda att fortsätta arbetet.

Jag ser fram emot läroplanerna, och jag hoppas att beredningen skall gå snabbt.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1991/92:597 om utbildning som ett medel mot ökad arbetslöshet

Anf. 40 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Lena Öhrsvik har frågat utbildningsminister Per Unckel om regeringen kommer att acceptera Socialdemokraternas förslag att satsa ytterligare 825 milj. kr. på vuxenutbildning, folkbildning och studiestöd för att förhindra att arbetslösheten stiger.

Frågan har överlämnats till mig.

Med hänvisning till det arbetsmarknadspolitiska läget har riksdagen nyligen beslutat att för budgetåret 1992/93 dels tillföra sektorsbidraget till skolan 200 milj. kr. utöver regeringens förslag, dels tillföra anslaget till folkbildningen 100 milj. kr. utöver regeringens förslag. Även i fråga om det skall göras någon utökning av studiestödet eller ej med anledning av socialdemokraternas förslag, är det riksdagen som fäller avgörandet.

Den underliggande frågan om regeringen senare kan komma att lägga fram några förslag med anledning av läget på arbetsmarknaden, exempelvis i form av ytterligare satsningar på vuxenutbildning, är jag naturligtvis inte beredd att diskutera nu.

Anf. 41 LENA ÖHRSVIK (s):

Fru talman! Jag får tacka för svaret, även om det är senkommet.

Frågan ställdes den 26 mars i anslutning till att arbetsmarknadsstyrelsen redovisade sina prognoser om arbetslöshetens utveckling. Den ställdes tillsammans med andra frågor, där det pekades på olika möjligheter att hindra att arbetslösheten skulle stiga mot de 6 % som AMS prognoser visade på. Vuxenutbildningen är ett av de områden där det går att vidta åtgärder nationellt och där var och en själv kan bestämma.

Sedan frågan ställdes har riksdagen redan hunnit fatta beslut om både vuxenutbildning och folkbildning. Beslutet innebär, trots allt det vackra Beatrice Ask redovisar, en nedskärning med ett stort antal miljoner kronor för både vuxenutbildning och folkbildning i förhållande till nuläget.

Det återstår att diskutera studiestöden, som skall göra det möjligt för folk att studera. De förslag som regeringen har lagt fram på det området innebär en ökning av arbetslösheten med 8 000–10 000 personer. Korttidsstudiestöden fungerar så att anställda kan ta ledigt för studier några timmar eller någon dag i veckan – vilket sammantaget ger utrymme för andra att komma in på arbetsmarknaden. Det här ger den dubbla effekten med kompetensutveckling och att fler kan få arbete.

Jag menar att regeringen genom sina förslag medvetet ökar arbetslösheten. Jag vet att det är riksdagen som skall avgöra även den frågan. Det sker nu på fredag. Men, signaler på det här området från regeringen hinner faktiskt ännu fram. Vi är ändå medvetna om att det innebär en ökning av arbetslösheten när möjligheterna till studier skärs ned.

Beatrice Ask hänvisar till att det så småningom skall komma förslag på vuxenutbildningsområdet. Det innebär i regel AMS-pengar och utbildningsbidrag. Jag vill skicka med följande hälsning. Det här ger inte den enskilde den valfrihet som korttidsstudiestöden ger. Det är fråga om en styrd utbildning som man måst söka till osv. Jag hoppas att regeringen kan ge signaler angående studiestöden, innan riksdagen fattar beslut på fredag.

Anf. 42 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Först vill jag naturligtvis beklaga att svaret har dröjt. Men det fanns mycket goda skäl till att det blev så. Det var inte politiska utan mer tidsmässiga skäl. Jag var nämligen inte i staden.

Jag kan i dag inte lämna de besked Lena Öhrsvik vill ha av det enkla skälet att regeringen planerar att lägga fram olika propositioner framdeles. Det är känt i riksdagen.

Det finns mycket att säga om studiestödsfrågan. Det viktigaste som regeringen har gjort är att sätta i gång en större översyn.

Men insinuationen i Lena Öhrsviks fråga att regeringen medvetet skulle försöka arbeta för att öka arbetslösheten ser jag endast som en oförskämdhet. Det gör regeringen inte. Regeringen försöker att med tillgängliga medel hitta en bra kombination av olika typer av utbildningar och andra insatser för att så många som möjligt skall ha arbete eller meningsfull sysselsättning i det mycket kärva ekonomiska läge som råder.

Anf. 43 LENA ÖHRSVIK (s):

Fru talman! Jag vidhåller min uppfattning att det här måste vara ett medvetet sätt att öka arbetslösheten eftersom regeringen vet konsekvenserna.

Det handlar inte om ekonomi. Här fanns pengar avsatta för vuxenstudiestöd, finansierade via en särskild avgift, så att vuxenstudiestöd även fortsatt hade kunnat ges i tidigare omfattning. Därför påstår jag fortfarande att det är fråga om en medveten ökning av arbetslösheten.

Vuxenutbildning är ett viktigt instrument att använda i en lågkonjunktur så att det finns en beredskap när högkonjunkturen kommer. Det är ett bra sätt att minska arbetslösheten, och ger också effekter på längre sikt. Utbildningsklyftor osv. kan överbryggas.

Jag har mycket i övrigt att önska av den översyn som Beatrice Ask har hänvisat till. Det är ingenting som kommer att få några effekter nu. Man kommer knappast att se över studiestöden, utan man kommer att ägna sig åt studiemedelssystemet, som inte berörs av dessa frågor.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1991/92:598 om arbetsmiljöförbättrande åtgärder i skolorna

Anf. 44 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Johnny Ahlqvist har frågat mig om jag avser att acceptera Socialdemokraternas förslag att satsa 300 milj.kr. på arbetsmiljöförbättrande åtgärder i skolorna.

Riksdagen beslutade den 8 april 1992, i enlighet med regeringens förslag i 1992 års budgetproposition, att avskaffa stimulansbidraget till förbättringar av den fysiska miljön i skolan.

Om regeringen senare kommer att vidta några gerella åtgärder för att bekämpa arbetslösheten inom byggsektorn är jag inte beredd att nu diskutera.

Då Johnny Ahlqvist, som framställt frågan, anmält att han var förhindrad att närvara vid sammanträdet, medgav talmannen att Berit Andnor i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 45 BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Johnny Ahlqvist är tyvärr förhindrad att närvara i dag. Därför har jag tagit mig an frågan.

Bakgrunden till den fråga Johnny Ahlqvist har ställt är det allvarliga sysselsättningsläget som vi nu befinner oss i och som vi kan befara kommer att förvärras.

Vi socialdemokrater har plockat fram en rad förslag, som vi anser på olika sätt skall nedbringa arbetslösheten och förbättra sysselsättningsläget. Ett förslag är att förbättra miljön i skolorna och då samtidigt nå en sysselsättningsseffekt.

Det krävs oerhört kraftfulla åtgärder för att nedbringa arbetslösheten, och det krävs insatser inom en rad olika områden. De förslag som vi socialdemo-

krater har fört fram har den borgerliga majoriteten i riksdagen avslagit gång på gång.

Jag tycker av två skäl att det är underligt att Beatrice Ask i dag inte är beredd att diskutera frågan. Det första är det allvarliga sysselsättningsläge som råder. Vi socialdemokrater anser att det måste ske en kraftfull satsning inom många områden för att komma till rätta med situationen. Det trodde jag var ett gemensamt ansvar från regeringens sida att göra. Det andra skälet är att regeringen, som det sägs, har en ambition att skapa Europas bästa skola. Då är det mycket märkligt att regeringen inte är beredd att satsa på de arbetsmiljöförbättrande åtgärderna, som vi anser är nödvändiga i skolan och som även arbetarskyddsstyrelsen anser vara nödvändiga för att uppnå en bra arbetsmiljö för både elever och lärare.

Prot. 1991/92:97
21 april 1992

Svar på frågor

Anf. 46 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Jag väntade länge på att Berit Andnor skulle komma till det jag anser vara huvudskälet till att diskutera insatser i skolornas miljö, nämligen att eleverna på en del håll har det förskräckligt.

Det stimulansbidrag som regeringsförslaget handlade om skapades ursprungligen för att få i gång ett upprustningsarbete ute i kommunerna. Det är en mycket blygsam summa kan jag säga, eftersom jag som kommunalman har ägnat mig ganska mycket åt att rusta skolor – 300 miljoner räcker i bästa fall till två sekelskiftesskolor. Det ger inte särskilt mycket.

Bl.a. beroende på att vi hade tidigare lagt utbetalningar av dessa 300 miljoner som skulle löpa under flera år bedömde vi att vi hade fått en kraftsamling som hade gjort att kommunerna hade rullat i gång upprustningsprojekten. I det trängda ekonomiska läget bedömde vi då att ett borttagande av stimulansbidraget inte skulle innebära allvarliga effekter för upprustningen av våra skolmiljöer, vilket var huvudsyftet med bidraget.

Sedan kommer då detta med arbetslösheten in som en naturlig sak. Självfallet kan olika arbetsmarknadspolitiska projekt lämpligtvis också ägnas åt att rusta våra skolor. Men jag tycker att det vore fel om man skulle ägna sig åt det via skolans budget så att säga. Det var mot den bakgrunden som den ursprungliga frågan ställdes.

Regeringen har redan kommit med en massa förslag till arbetsmarknadspolitiska insatser och kommer säkert också att framlägga fler sådana förslag, men jag är inte nu beredd att berätta någonting om dem – vi vill gärna presentera dem i samlad ordning; det är ju inte så konstigt.

Men det viktiga när det gäller stimulansbidraget och arbetsmiljöförbättringar i skolan är att eleverna har rätt till en bättre miljö, inte att vi skall skapa sysselsättning, även om jag tycker att det är oerhört viktigt.

Anf. 47 BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! Jag instämmer helt i Beatrice Asks uppfattning att det i första hand handlar om att förbättra miljöerna i skolan – självfallet är det så. Det var också bakgrunden till att den socialdemokratiska regeringen lade fram det här förslaget. Man ville ge kommunerna ett stimulansbidrag på 300 milj.kr. per år under en tioårsperiod.

Det var också en långsiktighet i det. Det är precis som Beatrice Ask sä-

ger – 300 miljoner är i och för sig en blygsam summa. Men den kan ge effekter, och mot bakgrund av den ekonomiska situation som kommunerna befinner sig i har det stor betydelse.

Arbetskyddsstyrelsen satsar nu särskilt på skolans arbetsmiljö, som Beatrice Ask säkert känner till. Det är litet märkligt att man i det läget och under det arbetsmiljöår som det är i år tar bort den här stimulansen, som skulle ge en bättre arbetsmiljö för elever och lärare i skolorna, samtidigt som den skulle ge positiva sysselsättningseffekter. Jag har svårt att förstå hur Beatrice Ask resonerar i den här frågan.

Anf. 48 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Huvudproblemet är att den socialdemokratiska regeringen lämnade efter sig en rysligt dålig ekonomi. Vi är nu, trots många mycket kännbara besparingar, uppe i ett budgetunderskott på 100 miljarder. Svensk ekonomi är just nu väldigt bekymmersam. Vi befinner oss i en internationell lågkonjunktur, som vi på något sätt måste hantera. Det tvingar fram en del besvärliga slutsatser och beslut. Det har varit grunden till den budgetproposition som regeringen har lagt fram.

Sedan har jag försökt förklara orsakerna till att jag ändå tyckt att det har varit acceptabelt att göra den här besparingen och ta bort de här pengarna. Det är av det enkla skälet att jag tycker att upprustningsprogrammen är i gång och att det går någorlunda ute i skolorna.

Sedan kan det i arbetsmarknadspolitiska sammanhang vara en poäng – det håller jag med om – att säga att om det nu ändå skall byggas behöver man inte bara ägna sig åt vägar, ruiner och liknande, utan det vore bra om man då också gjorde en insats i våra skolor. Det är ett område som behöver prioriteras och där vi skall investera, inte bara innehållsmässigt.

Anf. 49 BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! I de flesta frågestunder som vi nu har hänvisar de borgerliga statsråden till det stora budgetunderskottet och den enorma kris som den socialdemokratiska regeringen lämnat efter sig. Nu är det ju faktiskt så att vi har en borgerlig regering sedan den 1 oktober 1991, och någon gång måste väl ändå de här bortförklaringarna ta slut! Det finns ju faktiskt möjligheter att hantera situationen, att påverka utvecklingen.

Stimulansbidraget är en mycket fiffig lösning – här kan man slå två flugor i en smäll: Dels kan vi förbättra arbetsmiljöerna i skolorna för elever och lärare – att skolmiljöerna i dag behöver förbättras mycket kraftigt och under ganska lång period är vi ju överens om, och genom stimulansbidraget kan vi få till stånd de åtgärderna – dels kan vi komma till rätta med det mycket allvarliga sysselsättningsläge som vi nu befinner oss i och som vi ser framför oss. Det är en mycket allvarlig situation, och alla krafter måste samverka för att göra någonting åt den. Även Beatrice Ask borde ta det ansvaret.

Anf. 50 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Jag försäkrar Berit Andnor att vi försöker att ta ett stort ansvar när det gäller sysselsättningsläget också inom skolans område, men det

handlar då mer om utbildningsplatser och liknande – vi har många ungdomar som annars skulle tvingas lämna skolan utan att ha någonstans att gå.

När det gäller upprustning av skollokaler, när det gäller lokalfrågor över huvud taget, måste kommunerna ta huvudansvaret. Jag utesluter inte och tycker inte att det är fel att man använder arbetsmarknadspolitiska åtgärder till detta, men det stimulansbidrag som fanns och som syftade till att få i gång kommunerna är inte nödvändigt för att de insatserna skall fortsätta.

Det är klart att regeringen har ansvar. Jag är stolt över att vi i höstas äntligen fick en ny regering, och jag tänker visst ta det ansvaret. Men ingen – inte ens Berit Andnor – skulle väl beskylla regeringen för att ha satt på sig några spenderbyxor, ingen vill väl påstå att det är regeringen som har gjort av med pengarna? Anledningen till dagens läge är en besvärlig ekonomisk situation internationellt och det faktum att vi har strukturproblem som vi inte har tagit itu med tillräckligt tidigt, och det är den förra regeringen som borde ha gjort det. Nu är det vi som har ansvaret, och vi skall göra någonting åt det, men det kommer att ta tid.

Anf. 51 BERIT ANDNÖR (s):

Fru talman! Visst har ni spenderbyxorna på, Beatrice Ask, när det gäller vissa grupper här i samhället, nämligen dem som har det bäst ställt. När det gäller dem är spenderbyxorna minsann på, men när det gäller vanligt folk är de inte på – det håller jag med om.

När det gäller en så väsentlig sak som det ändå är att dels förbättra arbetsmiljön i skolorna för elever och lärare, dels göra någonting åt den oerhörda arbetslöshet som vi har och som vi vet tenderar att öka, tycker jag faktiskt att Beatrice Ask skulle göra sin del. Det här är en utmärkt idé som tillgodoser två olika syften: det förbättrar arbetsmiljöerna i skolorna samtidigt som vi får en positiv sysselsättningseffekt.

Visst är spenderbyxorna på ibland, men bara för vissa!

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1991/92:608 om förlängning av den tvååriga gymnasieskolan

Anf. 52 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Kristina Svensson har, mot bakgrund av nuvarande arbetsmarknadssituation, frågat mig vilka omedelbara åtgärder regeringen kommer att föreslå för att förlänga den tvååriga gymnasieskolan.

Den fråga som Kristina Svensson har ställt till mig avser sådana åtgärder som behandlas i kompletteringspropositionen. Propositionen bordläggs i riksdagen den 24 april. Jag är därför inte beredd att i dag i detalj redovisa vilka åtgärder regeringen avser att vidta. Jag kan dock försäkra att det är regeringens uppfattning att en förlängning av den tvååriga gymnasieutbildningen med ett tredje utbildningsår är ytterst angelägen.

Prot. 1991/92:97

21 april 1992

Svar på frågor

Anf. 53 KRISTINA SVENSSON (s):

Fru talman! Jag får tacka statsrådet Ask för svaret. Som jag läser det betyder det att det socialdemokratiska förslaget att förlänga de tvååriga gymnasieutbildningarna, de praktiska linjerna, med ett tredje år antligen läggs fram på fredag i kompletteringspropositionen. Jag förstår att Beatrice Ask inte vill diskutera det i detalj, men jag skulle ändå vilja ställa några frågor.

Bakgrunden är alldeles klar: ökande arbetslöshet, som i mycket hög grad drabbar ungdomar. 110 000 slutar gymnasieskolan i vår. Av dem är det 40 000 som går på de tvååriga linjerna. 80 % av dem går på bygg- och anlägg, på vårdlinjer, på fordon, på kontor och administration och på verkstad. Man måste fråga sig: Hur skall de få arbete? Vi vet att arbetslösheten stiger och stiger, och det är inte troligt att de får något arbete.

En lösning för dem vore naturligtvis att höja sin kompetens med ytterligare ett år. Det är en billig lösning. En plats kostar 25 000 kr. för staten – det är den statliga utgiften för ett påbyggnadsår. Dessutom är det lika hög kostnad för kommunerna.

Det kan man jämföra med kostnaden för en AMS-utbildning, som ligger på i genomsnitt 80 000 kr. för 40 veckor, som är en jämförbar period. Jag vill fråga Beatrice Ask: Hur skall en påbyggnadsutbildning, ett sådant tillfälligt tredje år, se ut?

Anf. 54 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Jag tänker inte diskutera några detaljer i dag – det sade jag redan inledningsvis. Det beror ju på vilken utbildning det handlar om.

Det enda jag har anledning att säga här i dag är att det är min uppfattning som skolminister att det inte bara är priset på ett extra år eller på olika typer av utbildningar som är centralt – det avgörande för oss är att ta ansvar för att innehållet håller den kvalitet man har rätt att kräva.

Om man inte har möjlighet att få det jobb som man har försökt utbilda sig till är det viktigt att man har en chans att få en utbildning som håller hög kvalitet och som man verkligen känner att man har nytta av. Det sämsta vi kan ge ungdomar är en dålig erfarenhet när det gäller vidareutbildning. Det måste kännas att det är positivt. Det finns ganska många exempel på hur man gör, och det varierar, men jag tänker som sagt inte gå in på detaljerna i dag. Men jag vill gärna säga att om regeringen på något sätt skulle kunna glädja socialdemokraterna gör vi gärna det.

Anf. 55 KRISTINA SVENSSON (s):

Fru talman! Det är inga detaljer som jag har frågat om, utan det är en principiell fråga: Hur ser en påbyggnadsutbildning ut som ger kvalitet för de elever det handlar om? Det är inte en utbildning vilken som helst vi diskuterar, utan det är den tvååriga gymnasieutbildningen. Jag vill gärna veta: Vad är då kvalitet i en sådan påbyggnadsutbildning?

Anf. 56 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! När vi har lagt fram våra förslag får Kristina Svensson återkomma till det, om det då finns anledning att förtydliga någonting som vi inte har givit besked om.

Anf. 57 KRISTINA SVENSSON (s):

Fru talman! Det viktiga är ju att man skall höja ungdomarnas kompetens – det tror jag vi är överens om. Det gör man genom de allmänna ämnena – svenska, engelska, samhällskunskap och matematik; det är kunskaper i det som de här ungdomarna behöver, för att sedan ha möjligheten att t.ex. välja högskola. Jag vill veta om det är ett synsätt som Beatrice Ask kan instämma i.

Prot. 1991/92:97

21 april 1992

Svar på frågor

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på fråga 1991/92:669 om direktiven till läroplanskommittén

Anf. 58 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Eva Johansson har frågat mig om jag nu är beredd att ändra direktiven till läroplanskommittén vad avser ämnena slöjd, hemkunskap och barnkunskap.

Läroplanskommittén skall, enligt direktiv beslutade av regeringen den 19 december 1991, belysa konsekvenserna av om vissa av de nuvarande obligatoriska ämnena förs över till de ämnen som kan erbjudas inom ramen för elevernas personliga val eller inom ramen för den profilering den enskilda skolan väljer. Kommittén skall avge sina förslag i september.

Varken regeringen eller jag själv har tagit ställning till vilka ämnen som skall vara obligatoriska i grundskolan. Jag tycker heller inte att det finns anledning att låsa sig i den frågan förrän vi, riksdag och regering, skall ta slutlig ställning till grundskolans läroplan.

Tvärtom anser jag att en grundläggande diskussion om det obligatoriska innehållet och ämnesstrukturen i grundskolan är utomordentligt viktig som en utgångspunkt för riksdagens och regeringens kommande läroplansbeslut. Enligt min uppfattning är en sådan diskussion nödvändig också därför att det gäller att åstadkomma ett utrymme för elevernas val av ämnen efter eget intresse och för att ge skolorna möjlighet att profilera sig.

Man kan dra flera slutsatser av den nu pågående debatten. Oavsett om hemkunskap, slöjd eller barnkunskap kommer att vara obligatoriska eller frivilliga kommer de att mycket väl försvara sin plats i skolan. Den slutsatsen är naturlig att dra av det kraftiga stöd som ämnena fått. Den oro som Eva Johansson ger uttryck för beträffande lärarutbildningen ser jag därför som obefogad.

Anf. 59 EVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka för att Beatrice Ask har svarat på den här frågan.

Jag är inte säker på att barn och ungdomar är alldeles okänsliga för hur företrädare i riksdag, regering och på andra ställen handskas med grundskolans ämnen. Jag är inte säker på att barn och ungdomar vågar välja ett ämne som har nedvärderats, ifall det nu skulle bli på det sättet.

Jag är mycket väl medveten om att regeringen ännu inte har tagit ställning till frågan, om de här ämnena skall vara obligatoriska eller inte. Men bara

markeringen att det är just de här tre praktiskt inriktade ämnena som skall göras till föremål för läroplanskommitténs överväganden av om de behövs som obligatoriska har gjort att många känner stor oro. Det är elever, det är föräldrar, och det är skolans personal, som känner mycket stor oro över hur man från regeringens sida vill handskas med det här.

Det har föranlett min fråga, och den har jag inte riktigt fått något svar på: Är Beatrice Ask nu beredd att ändra på direktiven, efter det att också hon måste ha tagit del av att alla de utbildningspolitiker som sitter här i kammaren i artiklar som de själva har skrivit och enligt referat i media har uttalat att de anser att de här tre ämnena skall finnas kvar som obligatoriska ämnen? Finns det inte anledning för regeringen att nu ändra de här direktiven, eftersom det finns en betryggande parlamentarisk majoritet för att de här ämnena skall fortsätta att vara obligatoriska? Det skulle innebära både att den oro som faktiskt finns och som vi har anledning att ta på allvar dämpas och att läroplanskommittén slipper en massa onödigt arbete.

Anf. 60 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Nej, jag är inte beredd att lägga några nya direktiv till läroplanskommittén, eftersom de direktiv som ligger inte har den inriktning som Eva Johansson och andra försöker påskina. Vi har inte pekat ut de här ämnena för att de måste bli frivilliga. Däremot har vi begärt garanterad undervisningstid för vissa ämnen, och vi har – det är viktigt att säga – bett kommittén att belysa konsekvenserna om något eller några ämnen skulle bli frivilliga. Det är viktigt att man håller fast vid det, därför att det är mycket angeläget att de som är engagerade i dessa ämnen och andra håller sig till direktiven och ingenting annat.

Jag skulle gärna vilka påpeka att det när det gäller ämnens status och ställning vore bättre med en principiell diskussion här i riksdagen om balansen mellan teori och praktik och om modern inlärningsforskning. Då får man nämligen klart för sig att ett av skälen till att regeringen har beställt bl.a. kursplaner för musik i de förslag som läroplanskommittén skall lägga fram, är att kreativitet och inläring kräver att alla sinnen utvecklas. Det har vi försökt markera, men det är få som har uppfattat det. Jag beklagar det, och jag vill gärna göra någonting åt det.

Regeringen har mer eller mindre fått ägna sig åt viss brandkärsuttryckning därför att tidigare regeringar inte har ansett att t.ex. hushållsskolorna är särskilt viktiga. Man har försökt ta bort en del av de utbildningar som har funnits och som har gett en fördjupning i de ämnen som man just nu säger sig omhulda så starkt. Det är i så fall principiellt minst lika felaktigt. Därför har regeringen nu gjort en del insatser för att de skall kunna överleva, och det är viktigt.

Några nya direktiv är jag alltså inte beredd att lämna, eftersom de nuvarande direktiven inte har den inriktning som Eva Johansson försöker påskina.

Anf. 61 EVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag tror att det är på sin plats att regeringen klargör vad de här direktiven faktiskt innehåller. I debatten med Lena Hjelm-Wallén nyss

sade Beatrice Ask att läroplanskommittén skall se över alla ämnen i läroplanen vad beträffar frågan om de skall vara obligatoriska eller inte. Detta är mycket märkligt. Jag hämtade därför direktiven, och där står att kommittén skall ha som utgångspunkt för sitt arbete att garanterad undervisningstid skall anges för en rad ämnen som räknas upp, utom just slöjd, hemkunskap och barnkunskap, där det står att man skall belysa konsekvenserna av att göra dem icke obligatoriska.

Jag kan inte läsa det här som någonting annat än en beställning till läroplanskommittén att den inte får handskas med frågan om de andra ämnena skall vara obligatoriska eller inte. Är det så, Beatrice Ask, att det finns fler ämnen i den nuvarande läroplanen som kan göras frivilliga?

Anf. 62 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Jag svarade i mitt tidigare inlägg på frågan om vad som står i direktiven om garanterad undervisningstid. Det står läroplanskommittén fritt att föreslå vilken läroplan den vill. Det finns inga "skall" i våra direktiv, utan det finns "bör". Man bör ge förslag om garanterad undervisningstid i olika ämnen. Man bör belysa konsekvenserna. Där är alla ämnen innefattade. Svaret på frågan om andra ämnen kan beröras är ja.

Jag har flera gånger i debatten påpekat vikten av att andra ämnesföreträdare deltar i debatten om undervisningens innehåll. Om det är någonting som har varit bra med debatten för ämnen som hemkunskap och slöjd, är det att den har belyst vad dessa ämnen syftar till, hur man arbetar med dem. På det viset har man spridit bra och viktig information, som gör att folk kan mer om hemkunskap och slöjd än tidigare. Andra ämnesföreträdare borde också göra det. Det är först när vi har en allsidig och bra information som vi kan åstadkomma ett bra slutresultat.

Anf. 63 EVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag blir inte särskilt mycket klokare av det här. Jag skulle därför vilja fråga Beatrice Ask vilka av följande ämnen som hon är beredd att göra frivilliga i den framtida läroplanen: svenska, matematik, engelska, geografi, historia, religionskunskap, samhällskunskap, biologi, fysik, kemi, teknik, bild, idrott och musik. Det är nämligen de ämnena som är uppräknade i direktiven och om vilka det står att kommittén i sitt arbete bör utgå från att en garanterad undervisningstid skall ges.

Anf. 64 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Jag sade i en tidigare debatt att jag inte är beredd att uttala mig om enskilda ämnen, men jag har precis samma uppfattning som Eva Johanssons partikamrat Lena Hjelm-Wallén, dvs. att man inte nödvändigtvis måste göra hela ämnen frivilliga. Det kan handla om att ämnen är obligatoriska i vissa årskurser eller att vissa moment blir frivilliga. Det finns en mängd olika möjligheter att arbeta med en läroplan och den tid som finns till elevernas förfogande.

Det väsentliga som jag vill understryka i debatten är att vår ambition har varit att kommittén skall kunna lägga ett förslag som ger eleverna en timme eller två som de kan använda för eget val. Vi vill att elever skall ha större

inflytande över sina studier och att inte varenda timme i nio år skall vara bestämd av Sveriges riksdag eller av någon annan.

Anf. 65 EVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Vad var det då som gjorde att Beatrice Ask i höstas inte kunde säga någonting om de här ämnena som jag räknade upp men ändå ansåg att det fanns skäl för att just ta fram slöjd, hemkunskap och barnkunskap, som är de enda tre ämnen som inte finns med i uppräkningsen och som är föremål för översynen? Vad var det som gjorde att Beatrice Ask just plockade fram de tre ämnena för en diskussion om de kunde göras frivilliga eller inte? Det är ett mycket viktigt besked, därför att det säger så mycket om både kunskapssyn och kunskaperna om inläring.

Anf. 66 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Jag tänker inte redovisa vilka synpunkter jag hade, men jag kan säga så mycket, att om jag fick bestämma på egen hand skulle betydligt fler ämnen ifrågasättas, av det enkla skälet att det för mig är centralt att eleverna får ett större inflytande över sina studier. Jag tror att de har förmåga att fatta ett och annat beslut om vad de vill lägga ner tid på under sina studier. Det gäller nio år, och någonting måste de få säga till om själva. Med riktig och adekvat information kan de nog fatta kloka beslut, som inte enbart handlar om pluggämnen eller estetiska ämnen. Jag tror att eleverna till syvende och sist har förmåga att få en ganska balanserad bild. Därför säger jag att alla ämnen kan och skall diskuteras i läroplansarbetet. Sedan får vi ett förslag i september som skall ut på remiss, och så småningom kommer regering och riksdag att kunna fatta beslut om samtliga enskilda ämnen och framför allt om helheten.

Anf. 67 EVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag delar Beatrice Asks uppfattning att eleverna skall ha ett betydligt större inflytande över sitt arbete än vad som är vanligt i dag i de flesta skolor, men jag tror inte att det här förslaget ger detta inflytande. Här har man enbart plockat ut tre praktiskt inriktade ämnen, som regeringen har ansett är mindre viktiga, och sagt att det kan diskuteras om de skall göras frivilliga. Någon mening måste det väl ändå ha varit med det som står i direktiven – annars hade det inte stått där.

Om eleverna skall ha inflytande över sitt arbete, krävs det en demokratiserad skola, där de i vardagen får möjlighet att påverka både hur de skall läsa och vad de skall välja av allt det stoff som finns – visst är det en trängsel av stoff. De här direktiven har skapat mycken oro, och det finns nu all anledning att se till att den oron inte sprider sig.

Anf. 68 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Jag vill bara säga att det är lätt att prata om demokratisering, men om man hävdar att allt som i dag är obligatoriskt skall vara det också i morgon blir det inte mycket utrymme i praktiken för elevernas val.

Anf. 69 EVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag tror inte att det här med demokratiserad skola är så enkelt att man bara skall säga till eleverna: Här har ni en matsedel med ämnen där ni kan välja, och då har ni gjort det ni skall i en demokratiserad skola – sedan är det bara att plugga. När jag pratar om en demokratiserad skola handlar det om vardagsarbetet i klassrummet, sättet att lära sig på och urvalet av det stoff som finns.

Jag tror att Beatrice Ask så småningom får anledning att ge sig i den här frågan, såvitt inte de företrädare för partier i regeringskoalitionen som sedan skall fatta beslut om detta får lägga sig platt för moderaterna. Jag hoppas att de har kurage nog att inte göra det, då det vore en otjänst både mot eleverna och mot hela Sverige. Det är viktiga kunskaper att ha med sig, som Lena Hjelm-Wallén sade tidigare. Det är kunskaper som man måste ha i livet, även som vuxen.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1991/92:665 om marknadsanpassade hyror

Anf. 70 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! Lars Stjernkvist har frågat mig om regeringen har planer på att införa marknadsanpassade hyror genom ett system där människor med pengar lättare kan få tag i en lägenhet i attraktiva områden.

Lars Stjernkvists fråga är föranledd av en radiointervju med mig i Ekot som sändes den 9 april. Intervjun gjordes med anledning av att jag aviserat planer på att förändra hyresförhandlingslagen så att en enskild hyresgäst skall ges rätt att själv förhandla med sin hyresvärd om hyran och andra hyresvillkor. Förslaget är ännu inte färdigberett i regeringskansliet. Hyresgästen skall alltså, om han eller hon så önskar, kunna ställa sig vid sidan av det kollektiva förhandlingssystemet. Avsikten med detta är att skapa en ökad valfrihet för hyresgästerna.

Det bör framhållas att det som jag sade i radiointervjun bara tog sikte på förändringar av hyresförhandlingslagen och de effekter som en förändring av den lagens regler kan tänkas ge. Bruksvärdesregeln, som reglerar hyornas storlek, återfinns inte i den lagen, och något avskaffande av bruksvärdesregeln har jag inte förutskickat. Vad det gäller är alltså att det inom bruksvärdesystemets ram kan bli vissa mindre effekter på hyrorna – uppåt eller nedåt – av de förändringar i hyresförhandlingslagen som jag har aviserat.

Anf. 71 LARS STJERNKVIST (s):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min fråga.

Marknadshyror var, som bekant, en mycket stor fråga i valrörelsen. Det kan tyckas märkligt att det blev så oerhört mycket debatt om den frågan, när alla partier lovade att de inte skulle införa marknadshyror. Jag tror att ett skäl var att många tvivlade på att alla partier var ärliga när de sade att de inte förordade ett system med marknadshyror. Dessutom berodde debatten säkert på att det bland allmänheten finns en mycket brett förankrad uppfatt-

Prot. 1991/92:97

21 april 1992

Svar på frågor

ning att bostaden inte skall vara en handelsvara, utan alla människor måste oavsett inkomst kunna få en bra bostad.

Det som har föranlett min fråga är alltså en radiointervju, och jag vill läsa upp ett stycke ur den, översatt till riksdagssvenska – det gör kanske inte det hela bättre. Journalisten ställde frågan så här: Så de hyresgäster som vill betala litet mer skall ha möjlighet att göra det och kanske få en lägenhet tack vare det? Alltså: Skall de som är beredda att betala litet mer kunna gå före och få en lägenhet och på det viset trissa upp hyrorna? Svaret från statsrådet blev: Ja, möjligen.

Gäller det svaret fortfarande, statsrådet?

Anf. 72 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! Om man har möjlighet att förhandla om sin hyra, vilket är den idé som jag har framfört – mer än en idé är det inte på det här stadiet –, måste i detta ligga att man även kan betala mer i hyra. Men eftersom vi har bruksvärdessystemet, har vi också ett tak för hyrorna. Även om en hyresgäst och en hyresvärd kommer överens om en hög hyra, kan hyresgästen sedan få den hyran prövad i hyresnämnden och få den nedsatt. Det förefaller egentligen ganska meningslöst för en hyresvärd att teckna kontrakt med den bostadssökande som erbjuder sig att betala mest i hyra.

Anf. 73 LARS STJERNKVIST (s):

Fru talman! Om jag förstår detta rätt råder det inget tvivel om att statsrådet och regeringen är helt på det klara med att man skall bevara bruksvärdessystemet. Då delar jag statsrådets uppfattning. Jag förstår inte riktigt poängen med att man skall införa möjlighet att individuellt förhandla om hyran. Poängen är litet svår att förstå, i alla fall i fastighetsägarens perspektiv.

För att detta skall bli riktigt glasklart vill jag återgå till radiointervjun. Statsrådet fick nämligen dessutom frågan om bruksvärdessystemet. Den löd så här: Men, är det inte säkert att bruksvärdessystemet blir kvar som det är nu heller då? – Jag kan inte svara på det nu.

Men svaret skall alltså vara: Bruksvärdessystemet skall vara kvar. Möjligheten till individuell förhandling innebär i så fall möjlighet att inom ramen för bruksvärdessystemet förhandla individuellt.

Anf. 74 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! För närvarande är det på det sättet. Men som Lars Stjernkvist vet håller statens institut för byggnadsforskning nu på att utvärdera bruksvärdessystemet. Det uppdraget skall man redovisa den 1 juli i år. Resultatet av utvärderingen kan naturligtvis föranleda överväganden om en viss ändring av systemet. Det är i dag för tidigt att diskutera vilka eventuella förändringar som det kan bli fråga om.

För närvarande tror jag ändå att bruksvärdessystemet inte kommer att avskaffas.

Anf. 75 LARS STJERNKVIST (s):

Fru talman! Jag trodde att vi skulle skiljas i bred enighet och samförstånd och att jag skulle ha blivit lugnad. Men nu börjar jag plötsligt bli osäker.

Magknipet ökar. Nu är det inte längre alldeles glasklart att bruksvärdessystemet skall vara kvar. Därför måste jag återvända till den ursprungliga frågan.

Vi rör oss med begreppen marknadshyror och bruksvärdessystem. För de allra flesta är detta grekiska. Vad det i grunden handlar om är just den fråga som reportern ställde i radion och som många ställde i valrörelsen: Skall den som har pengar kunna skaffa sig en lägenhet, och skall den enskildes betalningsvilja kunna sätta priset på lägenheten?

Om statsrådet lovar att ett sådant system eller ett sådant tänkesätt aldrig kommer att införas blir jag lugn. Kan jag få ett klart svar på den frågan?

Anf. 76 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! Lars Stjernkvist har sällat sig till dem som menar att en vidgad förhandlingsrätt för hyresgästen skulle försvaga hyresgästens ställning i detta sammanhang. Jag tycker att det är en felsyn. Jag tycker att det snarare är tvärtom.

En enskild hyresgäst kommer naturligtvis att välja det förhandlingssätt som passar honom eller henne bäst. Han kan låta sig företrädas av en organisation, han kan sammansluta sig med andra hyresgäster eller han kan förhandla för sig själv. På det viset har han i många fall möjlighet att se till att få ned sin hyra, vilket är väl så viktigt som den synpunkt som Lars Stjernkvist tar fram.

Anf. 77 LARS STJERNKVIST (s):

Fru talman! Ett system med marknadshyror ökar naturligtvis friheten för dem som har pengar och en stark position. Men skälet till att jag är så angelägen om att vi även i fortsättningen skall sätta hyrorna efter deras faktiska bruksvärde och dessutom ha kollektiv hyressättning är att jag också vill slå vakt om deras intresse som inte har särskilt mycket pengar.

Jag noterar att jag på min mycket konkreta fråga inte får något rakt svar. Det tycker jag är anmärkningsvärt. Jag upprepar min fråga i förhoppningen om att kunna få ett klart svar: Skall den som har pengar kunna bestämma hyran på en lägenhet?

Anf. 78 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! För närvarande inom bruksvärdessystemets ram.

Anf. 79 LARS STJERNKVIST (s):

Fru talman! "För närvarande inom bruksvärdessystemets ram." Det innebär alltså att den oro som många kände i valrörelsen inför de löften och de garantier som gavs om att man inte skulle införa marknadsanpassade hyror åter är befogad. Garantierna höll inte längre än knappt ett år. I dag har löftet förvandlats till någonting mycket vagt, mycket oklart.

Dem som grävde ner stridsyxorna och dem som kände sig lugnade av beskedet i valrörelsen måste jag tyvärr ge beskedet att det bara gällde ett knappt år, det är dags att starta kampanjen mot marknadshyror igen om man vill vara säker.

Prot. 1991/92:97
21 april 1992

Svar på frågor

Anf. 80 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! Jag kan inte här i dag utlova att det inte blir några som helst förändringar i bruksvärdessystemet. Det vore väldigt förhastat med tanke på den utvärdering som SIB skall göra. En utvärdering har föga mening om man inte tänkt sig att se på den och dra slutsatser av den.

Anf. 81 LARS STJERNKVIST (s):

Fru talman! Ursäkta att jag drar ut på debatten, men jag är övertygad om att statsrådet har större ambitioner än vad hon vill ge intryck av. Hon får det att låta som om det här är något slags akademisk diskussion om hur man skall utföra diverse utredningar.

Frågan är – det är vad jag har efterlyst – vad statsrådet vill. Vad tycker statsrådet i denna fråga? Det måste gå att svara konkret ja eller nej på frågan: Är det önskvärt att man i framtiden skall ha ett hyressättningssystem där den enskildes betalningsvilja skall bestämma priset på lägenheten, dvs. att om man har mycket pengar skall man kunna gå före i kön, köpa sig en lägenhet och utesluta dem som inte har så mycket pengar? Är ett sådant system önskvärt eller inte? Man kan inte bara hänvisa till någon utredning. Det måste gå att svara entydigt ja eller nej på frågan.

Anf. 82 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! Jag tycker att den fråga som vi diskuterar i dag är alldeles för tidigt väckt av Lars Stjernkvist. Den enda fråga som jag egentligen tog upp när jag aviserade mina planer var att ge hyresgästen en ökad frihet inom ramen för bruksvärdessystemet. Någonting mer än så har jag faktiskt inte sagt och menade inte heller i nuläget.

Jag tycker att det här är någonting som är mycket bra för hyresgästerna. Den som är mest berörd av förhandlingen, nämligen hyresgästen själv, får bestämma i fortsättningen, fortfarande inom ramen för bruksvärdessystemet, Lars Stjernkvist.

Man ger medborgarna förtroendet att t.ex. köpa bilar, bostadsrättslägenheter eller någonting annat utan att någon utomstående lägger sig i det. Att påstå att folk inte skulle kunna vara med och bestämma sin egen hyra är närmast att omyndigförklara hyresgästerna. Mitt förslag går ut på i nuläget att man inom bruksvärdessystemets ram skall ge hyresgästen den rätten.

Jag vill understryka...

Anf. 83 TALMANNEN:

Taletiden har gått ut.

Anf. 84 LARS STJERNKVIST (s):

Fru talman! Det kanske är bäst att vi slutar snart, för vi hamnar faktiskt allt längre från varandra i sak. I det avseendet har den här lilla debatten varit nyttig.

Nu noterar jag att den fråga som från början bara var en lös fundering, som skulle utredas och som var alldeles för tidigt väckt, argumentar nu statsrådet för.

Men statsrådet argumenterar här för ett system med individuell hyressätt-

ning, där den enskildes betalningsvilja skall bestämma nivån på hyran. Vi kan naturligtvis ha olika uppfattningar om huruvida det är bra eller dåligt. Vad jag konstaterar är att det system som samtliga partier i valrörelsen tog avstånd från står nu statsrådet, knappt ett år efteråt, och försvarar.

Vi återkommer till sakfrågan. För dagen nöjer jag mig med att konstatera att regeringen här håller på att byta uppfattning.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1991/92:97

21 april 1992

Svar på frågor

16 § Svar på fråga 1991/92:660 om statens bostadsfinansieringsaktiebolag

Anf. 85 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Bengt Wittbom har frågat mig när jag avser att vidta åtgärder för att genomföra en avveckling av statens engagemang i SBAB.

SBAB:s monopolställning har upphört i och med omläggningen av bostadsfinansieringssystemet. SBAB:s toppbelåning av bostäder är inte längre en förutsättning för att få räntesubventioner. Den statliga kreditgarantin gör det numera möjligt för samtliga institut att delta i den del av finansieringen som tidigare endast erbjöds av SBAB. SBAB fick i samband med detta rätt att konkurrera med övriga institut om hela bostadsfinansieringen, dvs. även om bottenfinansieringen, en möjlighet man tidigare inte hade.

Dessa åtgärder har bidragit till att främja mångfald och konkurrens på bostadsfinansieringsmarknaden, som ju är en marknad som kännetecknas av få aktörer och begränsad konkurrens. Att SBAB utvecklas mot att bli en konkurrenskraftig aktör är mot denna bakgrund positivt och står därför inte i konflikt med regeringens ambitioner.

En privatisering av SBAB är för närvarande varken aktuell eller önskvärd. Skälen för detta är framför allt följande:

Stora kreditförluster och kapitaltäckningsproblem begränsar för närvarande långivarnas möjligheter att erbjuda allmänheten finansiering. Rådande osäkerhet om den framtida utvecklingen begränsar dessutom institutens möjligheter att förstärka kapitalbasen genom t.ex. nyemissioner på riskkapitalmarknaden. Att nu inleda en privatisering av SBAB är mot den bakgrunden, enligt min mening, mindre lämpligt. En privatisering riskerar att försvåra övriga instituts möjligheter att förstärka kapitalbasen och därmed möjligheten att förbättra allmänhetens kapitalförsörjning.

Vissa villkor i SBAB:s obligationslån, varav en stor del är utgivna på utländska kapitalmarknader, påverkar möjligheterna för staten att nu privatisera bolaget. Om en ändring av ägarförhållandena blir aktuell i framtiden får detta inte medföra någon försämring för innehavarna av redan utgivna obligationer. Jag vill också erinra om att bolaget på uppdrag av staten förvaltar ett antal statslån för bostadsändamål. Även denna fråga påverkar en privatisering av bolaget. Frågan om den framtida förvaltningen av den anslagsfinansierade lånestocken m.m. prövas för närvarande inom regeringskansliet.

En privatisering av SBAB är således för närvarande varken aktuell eller

önskvärd. På längre sikt är dock en utförsäljning av bolaget på intet sätt utesluten. En förutsättning för en privatisering är att de frågor som jag berört får en för bolaget och dess fordringsägare lämplig lösning och att privatiseringen är affärsmässigt fördelaktig för staten.

Anf. 86 BENGT WITTBOM (m):

Fru talman! Jag tackar finansministern för svaret på min fråga.

Jag tycker att svaret uppvisar stor variation. Det är i början alldeles kategoriskt, att en privatisering eller avveckling av statens engagemang i SBAB är varken lämplig eller önskvärd – men på längre sikt kan en privatisering vara lämplig och önskvärd.

Detaljerna, rörande SBAB:s obligationslån t.ex. och förvaltningsuppdraget beträffande statslånen, är ju tekniska problem som går att lösa. I förslaget om bolagisering av Stadshypotek har man exempelvis funnit lösningar vad gäller tillräckliga garantier för obligationshavarna.

Det i svaret som jag tycker är värt att diskutera är först och främst följande: Är det att skapa ökad konkurrens och mångfald om man på en marknad som har svårigheter, framför allt mot bakgrund av utvecklingen när det gäller fastigheter, släpper loss en aktör som har konkurrensfördelar från den utgångspunkten att aktören med sin statliga anknytning torde ha förmåner framför allt på refinansieringsområdet? Det gäller dels rating, vilket påverkar räntevillkor och annat, dels det allmänt stabila intryck som statsanknytningen faktiskt ger och som kan få effekter i form av möjligheter till volymexpansion, baserad på en effektivare räntehantering, vilket blir följden.

Jag vill också fråga om finansministern inte tror att ett statligt anknutet SBAB, just därför att det är statligt, faktiskt gör det svårare för de andra instituten att klara breddningen av sina kapitalbaser och att upprätthålla en konkurrenskraftig utlåning visavi låntagarna.

Anf. 87 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Vad beträffar finansieringen av det här bolaget, vilket var den fråga som Bengt Wittbom ställde, tycker jag att jag har avgivit ett ganska klart och tydligt svar. På längre sikt är en utförsäljning på intet sätt utesluten. Jag utgår från att Bengt Wittbom vet att jag och den övriga regeringen har den principiella inställningen att staten inte bör äga företag av det här slaget. Det är däremot varken aktuellt eller önskvärt med en utförsäljning för närvarande.

På den övriga marknaden finns det 35 bolag som regeringen har fått riksdagens bemyndigande att sälja. Av den anledningen finns det inte heller något som helst skäl att gå tidigt fram med det här bolaget. Därtill kommer att det för SBAB:s räkning finns ganska tydliga skäl för att inte genomföra en privatisering nu. Jag har också räknat upp dem i det svar som jag nyss har avgivit. Svaret på frågan är precis det jag har givit. Det är varken lämpligt, aktuellt eller önskvärt med en privatisering nu. Därmed inte sagt att det är för evig tid uteslutet. Det är det inte.

Anf. 88 BENGT WITTBOM (m):

Fru talman! Jag är beredd att acceptera svaret att det inte är lämpligt nu. Det är då baserat framför allt på de delar i svaret som konstaterar att det

finns vissa grundläggande saker som först måste klaras ut, t.ex. obligationslån och hantering och förvaltning av statslånen.

Vad jag vänder mig emot litet grand i svaret är konstaterandet att SBAB i sin nuvarande skepnad och med nuvarande ägarskap skapar ökad mångfald och konkurrens. Jag anser att man bör titta på om detta inte är skadligt. SBAB har uppenbara fördelar av att vara statligt anknutet. Det gör det svårare för de övriga, som inte har den anknytningen, att konkurrera. De är illa ute i dag. Dessutom kan man tänka sig att detta gör det svårare för dem att klara sin kapitalbasbreddning. De skall ju där också konkurrera om kapitalet med ett statligt bolag som i det här fallet har konkurrensfördelar och som anses stabilare och säkrare. Detta är ett problem. Jag skulle vilja fråga vad finansministern menar med "på längre sikt".

Anf. 89 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Vad man menar med på längre sikt kan antagligen växla. För egen del menar jag nog ett ganska stort antal år i det här fallet.

Anf. 90 BENGT WITTBOM (m):

Fru talman! Det innebär alltså att övriga aktörer på den här marknaden under ett stort antal år framöver kommer att få finna sig i att konkurrera med ett expanderande SBAB, som kan expandera framför allt beroende på de fördelar som SBAB har på grund av den statliga anknytningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på fråga 1991/92:671 om pensionsåldern

Anf. 91 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Margit Gennser har frågat statsrådet Könberg vilka åtgärder han är beredd att vidta för att ge statsanställda reella möjligheter att kvarstå i tjänst efter fyllda 65 år.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Enligt det nya statliga pensionsavtalet, som trädde i kraft den 1 januari 1992, är arbetstagaren skyldig att avgå vid pensionsåldern. Den generella pensionsåldern är 65 år.

I bestämmelsen om pensionsålder sägs att arbetsgivaren kan medge att arbetstagaren får kvarstå i anställningen. Till bestämmelsen finns en anteckning av följande lydelse: "Parterna förutsätter att arbetsgivaren har en positiv syn på den anställdes intresse att kvarstå i anställningen."

Den 1 januari 1991 ändrades 33 § i lagen om anställningsskydd (LAS) så att anställningsskyddet för den anställda förstärktes och gäller tills personen i fråga uppnår 67 års ålder. Det skall således finnas saklig grund för uppsägning av en arbetstagare som inte har fyllt 67 år. Regeln gjordes dock dispositiv bl.a. med tanke på de skiftande förhållanden som råder på olika arbetsplatser och arbetsmarknadssektorer. Även i fortsättningen kommer alltså

Prot. 1991/92:97
21 april 1992

Svar på frågor

parterna att ha möjlighet att träffa avtal om skyldighet att avgå från anställningen före 67 års ålder.

I det statliga pensionsavtalet finns möjligheten att låta arbetstagaren stå kvar i tjänst efter 65 års ålder. Den praktiska tillämpningen av bestämmelsen ligger emellertid hos den lokala arbetsgivaren, som skall se positivt på den anställdes önskemål, men också måste väga in verksamhetens krav. Någon åtgärd från regeringens sida anser jag därför inte behövs.

Anf. 92 MARGIT GENNSER (m):

Fru talman! Tack för svaret. Det visar på inkonsekvenser i dagens politiska diskussion om pensionsåldern. Jag tycker mig ha hört att finansministern har pläderat för en höjning av pensionsåldern. Vi är väl bägge positiva till en rörlig pensionsålder.

Man kan kanske tycka att det är inopportunt att jag tar upp den här frågan i dagens arbetsmarknadsläge, men det är just i dag vi bör diskutera den. Efter en lågkonjunktur kommer en högkonjunktur. Vi måste uppmuntra folk att arbeta längre. Vi har för låg pensionsålder. Vi kommer att slå i taket så fort vi kommer upp i en högkonjunktur igen.

Det finns många människor som vill stanna kvar på arbetet. Jag har blivit nerringd av lärare som har varit mycket olyckliga över kommunernas 65-års-regel. Många har också ringt och sagt att vi verkligen inte skall ha 67 år som pensionsålder. Folk vill alltså ha frihet här. Jag hade hoppats att jag skulle få ett frihetligt svar.

Den andra punkten jag vill trycka på gäller strukturställning. Den går faktiskt enklast om de unga går till de nya, expansiva, dynamiska områdena, medan de äldre stannar kvar i de mogna, krympande branscherna. Det var så vi gjorde inom jordbruket och handeln på 50- och 60-talen. Nog var det fråga om en strukturrationalisering den gången.

Nu är det kommunernas och den offentliga sektorns tur. Det är därför som jag tycker att det är fel att de är så benhårda med denna regel. Det är delikat, det medger jag, att klampa in på avtalsområdet. Regeringen har ett samarbetsorgan, Oasen, där jag tycker att finansministerns medhjälpare – det är väl en statssekreterare – borde ta upp den här frågan och i alla fall försöka ändra attityderna. Jag hoppas att jag får ett positivt svar på det.

Anf. 93 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Då kan jag glädja Margit Gennser med att upprepa det jag har sagt många gånger tidigare, nämligen att jag är mycket positiv till att ha en rörlig pensionsålder. Det är någonting som vi i Folkpartiet liberalerna har verkat för under många år.

Den här förändringen i lagen om anställningsskydd som genomfördes från den 1 januari 1991 beslutades ju också i betydande enighet i riksdagen.

Skälet till att den gjordes dispositiv var att det fanns betydande anledning att ta hänsyn till att förhållandena är olika på olika arbetsplatser. När man genomför förändringar kan det finnas skäl att gå försiktigt fram. Nu har den här regeln bara gällt sedan 1991, dvs. något mindre än ett och ett halvt år. Det har också varit ett mycket bekymmersamt arbetsmarknadsläge under den perioden. Jag kan mycket väl tänka mig att det finns anledning att se

över detta så småningom, men som det ursprungliga svaret beskrev, är jag inte beredd att göra detta nu.

När det gäller den allmänna inställningen till pensionsåldern är det just möjligheten till en rörlig pensionsålder där enskilda människor själva får avgöra vad som är lämpligt och vad som känns viktigt och riktigt för dem, snarare än att ensidigt höja eller sänka den, som är viktig. Där har ett viktigt steg tagits genom förändringen i lagen om anställningsskydd, och dessutom genom den förändring av procentsatsen för förändringar i fråga om uttag av folkpension som gjordes. Där blev det något mindre ofördelaktigt att vänta med uttag till 66–67 års ålder. Det finns anledning att gå vidare med ett sådant arbete.

Anf. 94 MARGIT GENNSER (m):

Fru talman! I princip är vi mycket positiva till rörlig pensionsålder. Men som reglerna ser ut nu och som de tillämpas i praktiken – det är ju praktiken som gäller – är den dess värre rörlig neråt. Den offentliga sektorn borde verkligen verka positivt här. Vi måste ändra attityderna här. Vi har tyvärr en benhård inställning. Den är gammal inom t.ex. den kommunala sektorn. Jag har suttit med i förhandlingar i ett tiotal år. Man vill inte göra avkall på 65-årsåldern. Jag tycker att ett uttalande om att detta är fel vore mycket bra. Vi kan då göra en politisk avstamp och visa att vi kommer att följa den här frågan mycket noggrant. Vi bör inte ha denna idiotgräns. Sedan är ju förhållandena alltid olika. Man måste lösa de enskilda problemen lokalt, men det är mycket viktigt att vi säger vad vi tycker.

Anf. 95 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Jag tycker nog att uttalanden till förmån för en rörlig pensionsålder mycket klart och tydligt visar att jag också tycker att det är angeläget att enskilda människor har möjlighet att kvarstå i arbete efter det att de uppnått 65 års ålder. Annars vore ju rörligheten bara en lek med ord. Det faktum att jag uttalar mig positivt om en rörlig pensionsålder innebär en rörlighet både neråt och uppåt.

Anf. 96 MARGIT GENNSER (m):

Fru talman! Det var precis det jag sade. Jag sade att det faktiskt är en idiotgräns uppåt, åtminstone ofta inom den offentliga sektorn. Ändringarna i LAS får inte vara fråga om hyckleri. Det var faktiskt meningen att vi skulle ha en rörlig pensionsålder uppåt också. Jag tror att vi är helt ense om hur frågan bör lösas. Jag kan förstå att finansministern är mer rädd att göra uttalanden än jag, men jag hoppas verkligen att de som har hand om de här frågorna ute i kommuner och landsting lyssnar. Om det inte händer någonting här, kommer vi bara att få se lägre och lägre pensionsåldrar, och vi kan glömma detta med rörlig pensionsålder. Det vill man inte ha för närvarande.

Anf. 97 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Jag tror inte att vi kommer att röra oss mot en allt lägre pensionsålder, utan sannolikheten talar mycket mera för att vi rör oss mot en högre genomsnittlig faktisk pensionsålder. Den är ju i år ungefär 62 år, om

jag inte är alldeles felunderrättad. En möjlighet att få den något litet högre, till en faktisk pensionsålder som närmare anknyter till den formella, är ju regeringens förslag att avskaffa delpensionen.

Detta har rimligen ett samband med intresset att gå i pension över huvud taget. Jag är fullt beredd att diskutera andra förändringar som också innebär större möjligheter för individer att kvarstå i arbete efter uppnådda 65 år. Det tycker jag är en viktig individuell rättighet, inte minst nu när människor blir friskare och har större intresse av att delta i arbetslivet även efter 65 års ålder jämfört med för 20–30 år sedan.

Anf. 98 MARGIT GENNSER (m):

Fru talman! Detta med attityder och idéer osv. betyder ju väldigt mycket för hur folk reagerar. Om vi inte är liberala uppåt också, kommer finansministern dess värre aldrig att kunna höja den genomsnittliga pensionsåldern från 62 år upp till 65 år som vi har fastställt. Jag tyckte att detta var litet grand som att höra om en vändpunkt. Vad jag har sett av siffrorna om förtidspensionering har den genomsnittliga pensionsåldern dess värre bara blivit lägre och lägre. Vi får väl hoppas att det ändrar sig. Delpensionen har bara varit en liten sak i det hela. Jag tror faktiskt att pensionsåldern måste vara rörlig över hela skalan och inte bara röra sig åt ett håll om man menar någonting med att tala om en rörlig pensionsålder.

Anf. 99 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Att vi är helt överens om att det är bra med en rörlig pensionsålder har vi nu uttalat på ömse sidor ett par tre gånger, så det kan ju inte föreligga någon oenighet på den punkten. I detta ingår självfallet att den är rörlig också uppåt och inte bara neråt.

Det är enligt min uppfattning viktigt att man inte behåller ett system som innebär att den faktiska genomsnittliga pensionsåldern i Sverige i dag ligger på 62 år. Jag tror att det minskar våra möjligheter att åstadkomma en bra tillväxt och en bra standardutveckling för en mängd människor i landet. Det är därför en angelägen ambition att se till att rehabiliteringssystem och motsvarande förändringar inom arbetsskadeförsäkring, förtidspensionering och sjukförsäkring samverkar till att få bort den påtvingade tidiga pensionering som är orsaken till att ett stort antal personer i dag har förtidspension. Det är en viktig del.

En annan viktig del i förändringen av pensionsåldern ligger i att också möjliggöra en rörlighet uppåt.

Anf. 100 MARGIT GENNSER (m):

Fru talman! Får jag vara så förmäten att jag ger finansministern ett råd? Diskutera ändå med er representant i Oasen, så att vi får en liberalare och litet mer anpassad hantering av den rörliga pensionsåldern uppåt inom statens och inte minst kommunernas och landstingens verksamhet. Det var ju det det handlade om. Tyvärr är de vackra orden om flexibilitet i avtalen inte lika vackra när man kommer ut i verkligheten. Jag tror därför att man borde

försöka bedriva en viss attitydpåverkande verksamhet, och Oasen är ett alldeles utmärkt organ för det.

Prot. 1991/92:97

21 april 1992

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

18 § Svar på fråga 1991/92:615 om fastighetsskatten

Anf. 101 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Ian Wachtmeister har frågat mig om regeringen tänker ta bort fastighetsskatten. Ian Wachtmeisters fråga synes i första hand syfta på fastighetsskatten på hyreshus.

Frågan är ställd mot bakgrund av den oro som för närvarande råder på kreditmarknaden med betydande prisfall på fastigheter och som en följd därav omfattande kreditförluster för banker och kreditföretag. Det är framför allt hyreshus med s.k. kommersiella lokaler som drabbats. Dessa beskattas för närvarande med en fastighetsskatt som uppgår till 3,5 %.

I den situation som nu uppstått krävs enligt regeringens bedömning att speciella åtgärder vidtas. Regeringen kommer därför i kompletteringspropositionen att föreslå att fastighetsskatten för hyreshusenheter som huvudsakligen består av lokaler slopas fr.o.m. den 1 januari 1993.

Ett slopande av fastighetsskatten på denna typ av fastigheter bör bidra till en stabilisering av fastighetssektorn och inom creditsystemet. Vidare bör räntemarginalerna påverkas positivt, samtidigt som utrymme skapas för en mer normal kreditgivningsverksamhet, till gagn för samhällsekonomin.

Enligt min mening kan ett uttag av fastighetsskatt på fastigheter med kommersiella lokaler ifrågasättas också av likabehandlingsskäl, eftersom fastighetens resultat är föremål för inkomstbeskattning. Regeringen har emellertid tidigare inte velat prioritera en sänkning av fastighetsskatten framför vissa andra angelägna skattesänkningar.

Anf. 102 IAN WACHTMEISTER (nyd):

Fru talman! Min första fråga är: Vad är innebörden av "fr.o.m. den första januari 1993"? Innebär det att hyrorna blir lika höga och skatten lika hög i år, 1992, och att effekten uteblir till den första januari 1993? Eller hur skall detta tolkas?

Anf. 103 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Skattesänkningen gäller från den första januari 1993. Det som är intressant med tanke på finansmarknadens sätt att hantera dessa frågor och vilket värde som finns i fastigheterna är det framtida förväntningsvärdet. Med begränsade resurser för skattesänkningar – utrymmet är begränsat – är det intressanta varken att genomföra retroaktiva skattesänkningar eller att genomföra skattesänkningar från den första juli, som har diskuterats, utan det intressanta blir att fr.o.m. den första januari 1993 slopa denna skatt, vilket passar in i en långsiktig skattestrategi och också kommer att innebära betydligt mindre belastningar på finanssektorn.

Anf. 104 IAN WACHTMEISTER (nyd):

Fru talman! Vi får väl tacka för att regeringen hunnit till fastighetsskatten i sin prioritering innan alla dominobrickor har ramlat och innan alla fastighetsbolag och banker har gått omkull.

Orsaken till att man införde fastighetsskatten sades vara att man ville förhindra överhettning, förhindra övervinster, osv., men jag tror att den egentliga orsaken var att staten skulle dra in mer skattemedel. Man tyckte att det var fiffigt, eftersom fastigheter inte kan flytta utomlands. Så gick tiden, och så blev det lågkonjunktur i stället för högkonjunktur, och snålheten bedrog visheten.

Jag har en fråga: Behöver den här skattesänkningen enligt skatteministern själv finansieras, eller blir det måhända rent av några så förfärliga dynamiska effekter, några billiga banksmällor eller något liknande?

Jag har en fråga till, men vi kanske kan börja med den jag nu ställde.

Anf. 105 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Det finns gott om dynamiska effekter. Slopandet av aktieomsättningsskatten visar klart på effekten av skattesänkningar. I det fallet fick vi klart positiva effekter, som övervågde de skatteintäkter vi tidigare haft.

Regeringen överväger hela tiden vad som måste göras både i ljuset av en långsiktig skattepolitik, som innebär en sänkning av strategiskt viktiga skatter, och med tanke på åtgärder som måste vidtas för att lindra desinflationsprocessen och som behövs för att, så länge det passar in i den långsiktiga ramen, bidra till en bra ekonomisk utveckling. Som jag har sagt flera gånger tidigare är det en självklarhet att vi under en lång tid har funderat kring fastighetsskatten och dess effekter. Det vore, som jag också har påpekat, t.o.m. ett tjänstefel att inte göra det.

Fastighetsskatten totalt sett är i mycket stor utsträckning motiverad av den gamla hyreshusavgiften, som kom till för att kompensera värdeökningar på äldre fastigheter. Jag skall inte dra hela historien nu, men jag kan säga att det är en lång historia. Bakom just fastighetsskatten på kommersiella lokaler har legat en del av de motiv Ian Wachtmeister talar om.

Frågan om finansieringen får jag, med tanke på tidsbegränsningen, återkomma till i mitt nästa inlägg.

Anf. 106 IAN WACHTMEISTER (nyd):

Fru talman! Min nästa fråga är: Hur ser regeringen på fastighetsskatten över huvud taget? Det vi talar om nu är ju skatten på s.k. kommersiella fastigheter. Vad kommer att ske i övrigt? Kommer den skatten rent av att höjas?

Anf. 107 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Vi har ju kort om tid, eftersom detta inte är en interpellationsdebatt, och jag har därför inte hittills hunnit svara på den första frågan. Jag räknar med att de positiva effekterna av ett slopande av fastighetsskatten på kommersiella lokaler kommer att bli ett mindre tryck på stora interna räntemarginaler, bättre möjligheter till kreditförsörjning, ett mindre tryck på en alltför hög extern räntemarginal i förhållande till andra länder samt en

möjlighet att minimera kostnader och indirekta effekter i övrigt för skattebetalarna. Det kommer att finnas en mängd effekter som gör att det statistiskt beräknade skattebortfallet på 2,1 miljarder kommer att vara väsentligt lägre och kanske t.o.m. kan bytas i ett överskott för folkhushållet totalt sett. Det är min bedömning i finansieringsfrågan.

När det gäller fastighetsskatten totalt sett får man skilja på det teoretiskt riktiga och vad som faktiskt kommer att ske. I teorin är fastighetsskatten, som experter på finansdepartementet och andra har påpekat, kanske en av de skatter som det är minst skadligt att laborera med i andra sammanhang än det vi just nu diskuterar. Det innebär inte att man av det skälet skall höja skatten.

Anf. 108 IAN WACHTMEISTER (nyd):

Fru talman! Eftersom skatteministern inte riktigt hann ända fram vill jag fråga: Vad kommer att hända med fastighetsskatten för övriga fastigheter, fastigheter som folk bor i, exempelvis villor? Vad kommer att hända med den fastighetsskatten? Kommer den rent av att höjas?

Anf. 109 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Fastighetsskatten på villor är i dag 1,5 %. Dock är den under åren 1991-1992 nedsatt till 1,2 % som ett resultat av den skattereform som genomfördes framför allt fr.o.m. den första januari i fjol. Det vore naturligtvis ett önskemål att kunna sänka både den ena och den andra skatten, men regeringen har ju att dels se till att sänka strategiskt viktiga skatter, dels banta ner den strukturella delen av det budgetunderskott vi har, så att vi inte behöver ha den räntemarginal gentemot utlandet som för närvarande finns. Det gäller att föra en stram finanspolitik. Då måste man prioritera inom ramen för ett begränsat utrymme och hela tiden se till att man inte genomför ofinansierade skattesänkningar. Det innebär att en sänkning av fastighetsskatten i det sammanhanget inte kan anses vara det i dag allra högst prioriterade.

Det finns en del saker man bör fundera kring, beroende på vilka kostnader de medför. Men det är i så fall fråga om förhållandevis små förändringar. Det kan gälla regionala obalanser och annat som både jag och finansministern har talat om i olika sammanhang.

Anf. 110 IAN WACHTMEISTER (nyd):

Fru talman! Om jag uppfattade det hela rätt kan en sänkning inte prioriteras, men min fråga var om det kan bli aktuellt med en höjning.

Anf. 111 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Det är inte aktuellt med en höjning av fastighetsskatten.

Anf. 112 IAN WACHTMEISTER (nyd):

Fru talman! Är det inte aktuellt på något plan?

Anf. 113 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Nej, det är inte aktuellt med en höjning av fastighetsskatten.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på fråga 1991/92:646 om inbetalningarna till löntagarfonderna

Anf. 114 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Hugo Hegeland har frågat mig om jag är beredd att befria företagen från den sista inbetalningen till löntagarfonderna.

Låt mig först klargöra att löntagarfondernas möjlighet att rekvirera medel har varit begränsad dels till beloppens storlek, dels i tiden. Någon överföring av medel till löntagarfonderna har inte kunnat göras efter år 1990. Den sista möjliga överföringen avsåg alltså den vinstdelningsskatt som belöpte på 1990 års taxering. Härefter har ytterligare en taxering till vinstdelningsskatt ägt rum, 1991 års taxering. Den vinstdelningsskatt som betalas på grund av denna taxering förs till allmänna pensionsfondens första-tredje fondstyrelser.

Regeringen har i en nyligen avlämnad proposition till riksdagen (prop. 1991/92:92 om utskiftning av löntagarfondernas tillgångar m.m.) tagit ställning till hur utskiftningen av löntagarfondernas tillgångar bör ske. Förslaget innebär bl.a. att vinstdelningsskatten inte betalas tillbaka till företagen.

I propositionen framhålls de betydande komplikationer som uppkommer om man i efterhand skulle försöka sätta företagen i samma läge som de skulle ha haft om vinstdelningsskatten inte hade införts.

Det skulle krävas ändringar inte bara i företagens taxeringar till vinstdelningsskatt utan också när det gäller inkomstskatten. Därvidlag skulle också hänsyn behöva tas till vissa avdrags- och reserveringsmöjligheter, som i sin tur kunnat få effekter vid följande taxeringar. En ändrad taxering till statlig inkomstskatt skulle i sin tur påverka taxeringen till vinstdelningsskatt samma år.

Ett perspektiv på problemens omfattning ges av det faktum att det uppskattningsvis rör sig om 30 000 taxeringar till vinstdelningsskatt, att ett antal företag av olika skäl upphört med sin verksamhet och att tillgångarna är placerade i aktier.

Det förslag som regeringen lagt fram innebär att tillgångarna används till forskning, stimulans av långsiktigt bundet sparande och ägarspridning samt till främjande av små- och medelstora företag. Därmed ökas förutsättningarna för en ökad stabil och långsiktig tillväxt i Sverige.

Jag vill avslutningsvis betona följande om vinstdelningsskatten på grund

av 1991 års taxering. Denna inbetalning har som jag tidigare nämnt inget samband med löntagarfonderna. En återbetalning av 1991 års vinstdelningsskatt skulle endera minska allmänna pensionsfondens storlek eller leda till ett ökat underskott i de offentliga finanserna, med risk för ytterligare belastning på dagens räntenivå.

Prot. 1991/92:97
21 april 1992

Svar på frågor

Anf. 115 HUGO HEGELAND (m):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för den osparda mödan att besvara min fråga. Jag vill med en gång gå in på det avslutande avsnittet i svaret. Jag tycker att det är rätt fantastiskt att företag får betala in en extra vinstskatt, som inte har något samband med löntagarfonden, men det var ju därför den kom till från början. Det vore väl därför i högsta grad rimligt att man befriade företagen från den vinstskatten. Annars anser man ju som sagt att en extra utdebitering är motiverad för att vi skall klara av budgetunderskottet eller åtminstone göra det litet mindre.

I svaret står mycket om hur otroligt komplicerat det skulle vara att betala tillbaka vinstdelningsskatten till företagen, och det är klart att det innebär vissa komplikationer. Men i vårt land har vi väl aldrig sagt att det är för komplicerat att tillgodose rättmätiga krav. Detta gäller särskilt i det här fallet, när vi själva betonar att löntagarfonderna redan från början har varit något konstitutionellt tvivelaktigt. Dessutom står det i propositionen på s. 2 att även de som av olika skäl inte deltar i det premiegrundande allemanssparandet av rättviseskäl skall få del av löntagarnas tillgångar och att alla därmed kommer att få en andel. Men detta stämmer ju inte. De som har betalat in pengarna, dvs. företagen, får ju ingen del av utbetalningarna. Man åberopar i detta sammanhang rättviseskäl, men det har ju i så fall företagen ännu större anledning att göra. Jag vill minnas att det i regeringsdeklarationen talas om rättvisesamhället. Det avgörande är då enligt min mening att man aldrig får hänvisa till att det är alldeles för komplicerat att tillgodose rättvisa krav, som dessutom grundas på vad vi själva anser vara en konstitutionellt tvivelaktig åtgärd.

Anf. 116 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Den fråga som Hugo Hegeland har ställt går egentligen inte att besvara. Det är nämligen, såsom jag klargjort, inte fråga om någon sista inbetalning till löntagarfonderna, utan det gäller en vinstdelningsskatt om vilken man kan ha många synpunkter. Den skatten är numera avskaffad. Den har betalats in av ett antal företag, medan andra företag har påförts kvars-katt. I den mån denna skatt inte tas ut eller återbetalning sker via AP-fonderna eller via budgeten, minskar statens medel, och pengar måste i så fall tas från annat håll. Det kan exempelvis medföra en minskning av möjligheterna att i höst genomföra för småföretagen väsentliga skattesänkningar.

Denna inbetalning har alltså ingenting med löntagarfonderna att göra.

Avvecklingen av löntagarfonderna sker i sådana former att det verkligen gynnar företagen – framför allt de mindre och medelstora företagen och därmed oss alla, eftersom dessa företag är basen för en bra framtid.

Satsningen på forskningen i detta sammanhang innebär att vi i Sverige får

möjligheter till en spetsforskning som vi annars inte skulle ha kunnat finansiera.

Vi får på detta sätt också en ökning av det riskvilliga sparandet, varigenom ett antal nya miljarder ställs framför allt till de mindre företagens förfo-
gande. Det blir inte bara en återbetalning av inbetalade medel, utan det blir
en påspädning med dubbelt så mycket pengar, som kommer företagen till
del.

Det vidtas också enligt propositionsförslaget särskilda åtgärder för just de
mindre och medelstora företagen. Det är viktigt att komma ihåg att avveck-
lingen genomförs på ett sådant sätt att det verkligen gynnar tillväxten i eko-
nomin och kommer oss alla till godo på grund av att företagsamheten får
bättre villkor.

Jag delar uppfattningen att vi aldrig borde ha infört vinstdelningsskatten
och inte heller några löntagarfonder. Men menar Hugo Hegeland att de sam-
manlagt 10 miljarder som tagits ut för mycket i vinstdelningsskatt, extra
ATP-avgifter och särskild vinstskatt skall betalas tillbaka? Vilka andra skat-
tesänkningar som vi planerar att genomföra för de mindre och medelstora
företagen under de närmaste åren anser Hugo Hegeland att vi i så fall skall
avstå från?

Anf. 117 HUGO HEGELAND (m):

Fru talman! Jag menar att vi skall stå fast vid vad vi skrev i vår trepartimo-
tion till 1985/86 års riksmöte. Motionen hade nummer 201 och behandlades
av finansutskottet. I den motionen, som alltså väcktes under den allmänna
motionstiden 1986, föreslogs att vinstdelningsskatten för år 1985 inte skulle
tas ut. Motionsförslaget innebar att merparten av företagen skulle slippa
göra fyllnadsinbetalning för vinstdelningsskatt år 1986. De företag som hade
betalat in för mycket skatt skulle få tillbaka överskjutande skatt.

Det åberopades emellertid att det skulle bli för komplicerat att göra om
företagsdeklarationerna för år 1984. Jag tycker emellertid inte att det var
något särskilt starkt argument. Om det begåtts en orättvisa kan man inte
gärna avstå från att rätta till det hela genom att åberopa att det blir för kom-
plicerat.

Låt mig påminna om att EG-domstolen har ådömt danska staten att till de
danska företagen betala tillbaka 52 miljarder, som man tagit ut genom en
liknande vinstdelningsskatt eller löntagarfondsskatt. Den danska staten kan
inte låta bli att fullgöra denna återbetalning under åberopande av att det blir
alldeles för komplicerat.

Anf. 118 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! I januari 1986 motionerade man om att 1985 års vinstdelnings-
skatt inte skulle tas ut. Nu, år 1992, diskuterar vi 1990 års vinstdelningsskatt.
I motionen 1986 sades ingenting om 1984 års skatt. Det är vinstdelningsskat-
ten åren 1984 och 1990 som jämförelsen bör gälla.

Förslaget i motionen 1986 överensstämmer exakt med den politik som re-
geringen för närvarande för. Det är det viktigt att klara ut.

Det är också viktigt att klara ut att avvecklingen, som jag sade, genomförs

på ett sådant sätt att det gynnar samhällsekonomin, inte minst genom att de mindre och medelstora företagen får bättre arbetsvillkor.

Det rör sig här om 10 miljarder, som inte har gått till löntagarfondssystemet utan som har hamnat utanför detta. Menar Hugo Hegeland att dessa 10 miljarder skall betalas tillbaka? Det borde i varje fall logiken kräva. Jag frågade Hugo Hegeland vilka skattesänkningar för de mindre företagen han anser att regeringen i så fall skall avstå från att genomföra.

Tyvär ingår i dagens bolagsskatt summamässigt också den gamla vinstdelningsskatten. Det blev resultatet av skattereformen, och det accepterades av företagarnas representanter.

Anf. 119 HUGO HEGELAND (m):

Fru talman! Det Bo Lundgren nyss sade är alldeles riktigt. Jag kan tillägga att vi protesterade mot att företagen gav upp kravet på att vinstdelningsskatten skulle återbetalas. Nu bakades den in i den allmänna företagsbeskattningen.

Man kan börja med att låta den sista inbetalningen återgå. Den skall ske senast i dag – om man vill ta en straffavgift kan man betala senare. Det kan knappast vara något problem med att låta den inbetalningen återgå till företagen.

Jag återkommer gärna till rättvisekravet. Det är något av häleri att vi tar pengar från företagen på ett konstitutionellt diskutabelt sätt och sedan inte vill betala tillbaka pengarna med motiveringen att det blir för komplicerat. I stället delar vi ut pengarna till människor som inte har ett skvatt med dem att göra.

Anf. 120 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Oavsett hur illa jag tycker om vinstdelningsskatten och de andra skatter som utgjort basen för rekvisitionerna av medel till löntagarfonderna, måste jag säga att dessa skatter aldrig varit konstitutionellt ifrågasatta. Det är i stället *löntagarfonderna* och deras konstruktion som har satts i fråga.

Jag noterar att förslaget i den motion som väcktes under 1985/86 års riksdag och som lades fram i januari 1986 till punkt och pricka tillgodoses vad det gäller hanteringen av inbetalningarna. Det gjordes inga inbetalningar under 1991, utan den sista inbetalningen av vinstdelningsskatt skedde år 1990. Det samma gäller nu som beträffande inbetalningarna 1984.

På tal om rättvisa: Menar Hugo Hegeland att de företag som inte har betalt sin skatt i tid utan får kvarskatt skall slippa betala vinstdelningsskatten, medan de företag som betalt sin skatt i tid inte skall slippa undan? Det tycker jag vore en stor orättvisa, och den kan jag aldrig acceptera.

Anf. 121 HUGO HEGELAND (m):

Fru talman! Jag blir djupt rörd när Bo Lundgren nu blir så väldigt rättvisseengagerad. Vi skall givetvis inte ha en orättvisa av det slag som Bo Lundgren talade om, utan återbetalningen skall förstås gälla alla företag.

Det här är inte mer komplicerat än om jag gjort något fel i min deklaration och av taxeringsmyndigheten får föreläggande om att göra om deklaratio-

nen. Om jag svarar att det blir för komplicerat, accepteras det naturligtvis inte av myndigheten. Därför tycker jag att det är underligt att vi inte accepterar att man rättar till en uttaxering som vi från början ansett vara konstitutionellt mycket diskutabel.

Anf. 122 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Det är lätt att trassla till det för sig, Hugo Hegeland.

Hugo Hegeland hänvisar själv till en motion, vars förslag vi nu tillgodoser. Det föreslogs i motionen inte att 1984 års vinstdelningsskatt skulle betalas tillbaka, utan motionen gällde 1985 års skatt. 1984 års skatt motsvarar nu skatten för 1990, och det är denna skatt vi nu diskuterar. Hugo Hegeland och jag är överens om att den skatten inte skall betalas tillbaka. Hugo Hegeland säger att anstånd inte bör beviljas med betalning av kvarsatt, om inte redan inbetalad skatt betalas tillbaka.

Vi har då dilemmat att vi för att vara rättvisa måste fullfölja den politik som regeringen lagt fram förslag om. Jag förutsätter att Hugo Hegeland ställer sig bakom den politiken.

Anf. 123 HUGO HEGELAND (m):

Fru talman! Nu kanske vi bör återvända till min fråga. Jag frågade om statsrådet var beredd att föreslå att företagen befrias från den sista inbetalningen till löntagarfonderna, avseende 1990 års debitering. Denna sista inbetalning skall ske i dag.

En sådan befrielse kan väl knappast utgöra något problem.

Anf. 124 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Den sista inbetalningen, som Hugo Hegeland talar om, gäller inte löntagarfonderna.

Anf. 125 HUGO HEGELAND (m):

Fru talman! Anledningen till denna sista inbetalning är att vi har haft löntagarfonder och att företagen har ålagts att betala till dessa. Vi har avskaffat löntagarfonderna, men vi avskaffar inte uttaxeringen. Bo Lundgren motiverar den fortsatta uttaxeringen med att pengarna inte går till löntagarfonderna.

Anf. 126 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Nej, jag säger liksom Hugo Hegeland att vi bör följa vad som sades i den borgerliga motionen till 1985/86 års riksmöte. På den punkten är vi överens.

Hugo Hegelands fråga till mig bygger på en felaktig förutsättning. Han frågade om uttaxeringen till löntagarfonderna. Under det år som Hugo Hegelands fråga gäller förekom det ingen uttaxering till löntagarfonderna. Därför föreligger det egentligen inte någon fråga.

Om vi ändå skall diskutera frågan om vinstdelningsskatten, vill jag säga att jag inte tycker att det var bra att den skatten infördes. Jag beklagar att man kom i den situationen att vinstdelningsskatten bakades in i bolagsskat-

ten. Detta accepterades av företagarnas representanter, något som jag en gång i tiden hade synpunkter på i företagsskatteutredningen.

Egentligen är nog Hugo Hegeland och jag helt överens i denna fråga.

Anf. 127 HUGO HEGELAND (m):

Fru talman! Jag skulle vilja säga att vi är *nästan* överens.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1991/92:97

21 april 1992

Svar på frågor

20 § Svar på fråga 1991/92:634 om inlandsbanekommitténs rapport

Anf. 128 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Sven-Gösta Signell har frågat mig om jag avser att sända inlandsbaneutredningens rapport på remiss.

Bakgrunden till utredningsuppdraget är att riksdagen efter förslag av regeringen på tilläggsbudget för 1991/92 beslutat om medel för att upprätthålla trafiken på inlandsbanan under ett rådrumsår, för att ge tid till att pröva banans framtid. Med hjälp av de anslagna medlen upprätthålls persontrafiken på banan fram till hösten 1992.

Kommunikationsdepartementet har valt att inbjuda närmast berörda remissinstanser till en hearing om inlandsbaneutredningens rapport. Denna hearing genomfördes onsdagen den 15 april, varvid det gavs tillfälle att lämna både muntliga och skriftliga yttranden över rapporten.

Anf. 129 SVEN-GÖSTA SIGNELL (s):

Fru talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret på min fråga.

Det som föranledde mig att ställa denna fråga om inlandsbaneutredningen är ett uttalande av kommunikationsministern i samband med att utredningen överlämnade sitt betänkande. Av ett pressmeddelande framgick att kommunikationsministern ansåg att utredningen var mycket intressant. Jag och många andra som sysslar med trafikpolitik blev oroliga för att kommunikationsministern okritiskt skulle lägga fram en proposition på grundval av denna orealistiska och ofullständiga utredning.

Enligt min bedömning – och jag tror att många delar min uppfattning – blir det helt omöjligt att driva trafiken på inlandsbanan på det sätt som utredningen föreslår.

I direktiven till utredningen sade kommunikationsministern att stor restriktivitet med statens ekonomiska engagemang skulle iakttas. Utredningens förslag innebär emellertid ett större statligt engagemang än under det rådrumsår som nu löper.

Anser kommunikationsministern att det går att lägga fram en proposition med utgångspunkt i denna mycket orealistiska utredning?

Anf. 130 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Sven-Gösta Signell anser att jag gjorde okritiska uttalanden när utredningen avlämnade sitt betänkande. Vad jag sade var att jag tyckte att det var en intressant utredning. Jag anser att utredningen utgör ett bra

underlag för det arbete som nu pågår. Propositionsförslaget, som kommer att föreläggas riksdagen inom en snar framtid, kommer emellertid att innehålla avvikelser från utredningsförslaget.

Anf. 131 SVEN-GÖSTA SIGNELL (s):

Fru talman! Det kommer alltså att läggas fram en proposition på grundval av utredningens förslag.

Av svaret framgår att det under förra veckan anordnades en hearing, varvid det gavs tillfälle att lämna både muntliga och skriftliga yttranden över rapporten. Även om de som yttrat sig haft mycket kort tid på sig, får vi hoppas att det kommit fram sådana synpunkter att kommunikationsministern gör ordentliga avvikelser från utredningsförslaget.

Om jag stod kommunikationsministern politiskt närmare, skulle jag ge rådet: Lägg inte fram någon proposition på grundval av den utredningen! Men jag förmodar att kommunikationsministern inte lyssnar till råd som kommer från en socialdemokrat.

Anf. 132 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! På den punkten har Sven-Gösta Signell alldeles fel – jag lyssnar på alla goda uppslag som kommer fram i debatten, och sådana kommer det ofta från socialdemokratiskt håll. Jag tar ingen hänsyn till varifrån förslagen kommer, utan det är förslagets karaktär och innehåll som är det för mig avgörande.

De viktigaste remissinstanserna – bl.a. statens järnvägar, länsstyrelserna och trafikhuvudmännen – var representerade vid hearingen och lämnade även mycket fullödiga skriftliga rapporter.

Anf. 133 SVEN-GÖSTA SIGNELL (s):

Fru talman! Det sista som kommunikationsministern sade gör mig lugnare.

Det var också trevligt att höra kommunikationsministern säga att han lyssnar till vad en socialdemokrat säger. Jag vill därför återigen säga: Lägg inte fram någon proposition!

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på frågorna 1991/92:678 och 679 om tågtrafiken i Bergslagen

Anf. 134 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Maud Björnemalm har frågat mig om jag kan ge ett klart besked som gör det möjligt att få bättre fungerande tågtrafik i Bergslagen och samtidigt rädda jobben vid ABB Railcar i Örnsköldsvik. Birger Andersson har frågat mig vilka initiativ regeringen avser att ta för att ge besked om staten är beredd att ge ett långsiktigt stöd för att möjliggöra utvecklingsplanerna för Bergslagstrafiken. Jag kommer att besvara frågorna i ett sammanhang.

Interregional persontrafik på järnväg, som inte kan drivas på företagsekonomiska villkor men som är regionalpolitiskt angelägen, upphandlas av staten. Detta sker för närvarande i förhandling mellan SJ och en av regeringen utsedd förhandlingsman.

Regeringen har nyligen i en proposition till riksdagen bl.a. föreslagit att upphandlingen av den interregionala persontrafiken i fortsättningen bör ske i konkurrens mellan olika järnvägsföretag. Vidare föreslås att avtal om trafik i vissa fall bör kunna slutas för en tidsperiod på upp till fem år. Vid sådana mer långsiktiga avtal bör staten ha möjlighet att upphandla järnvägsfordon i stället för trafik. Fordonen skall, enligt regeringens förslag, kunna disponeras av den som skall bedriva trafiken. Förslagen i denna del innebär att det ges förutsättningar för ett mer långsiktigt engagemang från statens, landstingens och kommunernas sida.

Regeringens förslag om nya former för statens köp av interregional persontrafik på järnvägar kommer att behandlas av riksdagen senare i vår.

När det gäller tågtrafiken under trafikåret 1993 är det en uppgift för den statliga förhandlaren att förhandla om och lämna förslag till upphandling. Först när dessa förhandlingar är avslutade kommer regeringen att ta ställning till den interregionala tågtrafiken under trafikåret 1993. Jag kan mot den bakgrunden inte nu ge något klart besked om tågtrafiken i Bergslagen.

Anf. 135 MAUD BJÖRNEMALM (s):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret, men jag tror inte att statsrådet har frågan riktigt klar för sig. Svaret innehåller i och för sig ingenting nytt. När det gäller tågtrafiken i Bergslagen är det staten som upphandlar den här som man kallar för den olönsamma tågtrafiken för ca 25 milj. kr. om året. Ett tag hade också staten planer på att lägga ner tågtrafiken. Då var det särskilt sträckan Örebro–Avesta/Krylbo–Gävle som var illa ute.

För att förhindra nedläggningen gick de berörda kommunerna och länstrafiken efter bansträckan in med medel för att tågen skulle kunna fortsätta att rulla. Staten svarar för tågtrafiken fram till den 30 juni 1993. Många av tågen går på tider som inte passar människor, och många tåg är från 50-talet och håller alltså inte den standard som man i dag har rätt att kräva.

Vi som är från de berörda kommunerna och länen vill att de 25 milj. kr. som man i dag betalar för den olönsamma tågtrafiken i stället skall satsas på nya moderna tåg, på X 12-tågen. Också trafikutskottet har uttalat sig mycket positivt för ett långsiktigt avtal som också vi vill ha. Jag kan inte tänka mig att man motsätter sig det förslaget.

Trafikhuvudmännen i de fyra länen, Örebro, Västmanland, Dalarna och Gävleborg, har också förhandlat sig fram till en principuppgörelse med SJ när det gäller den framtida tågtrafiken i Bergslagen. SJ vill nu att man skall kunna göra beställningar av X 12-tågen. Medlen finns ju, så jag kan inte se att man skall behöva vänta till 1993. Dessutom kan man med dessa beställningar i de arbetslöshetstider som råder rädda 175 jobb i Örnköldsvik under två år.

Anf. 136 BIRGER ANDERSSON (c):

Fru talman! Också jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret. Det innehöll vissa hoppingivande besked.

Prot. 1991/92:97
21 april 1992

Svar på frågor

Goda kommunikationer är en förutsättning för industrilokalisering och skapande av arbetstillfällen. Regering och riksdag kan göra stora insatser genom att medverka till en förbättring av kommunikationerna. Bergslagen har varit och är en utsatt region. Men som Maud Björnemalm tidigare nämnde arbetas det i Bergslagen intensivt på att vända den negativa utvecklingen.

Kommunerna i Bergslagen har arbetat fram ett förslag till framtida tågtrafik, vilket kommer att bidra till en positiv utveckling av hela området. Men förslaget kan inte genomföras om inte dagens upphandlingsregler ändras.

För närvarande sker upphandlingen från statens sida för ett år i taget. Med längre upphandlingsperioder skulle det bli möjligt att utveckla tågtrafiken. Det är tydligen sådana tankegångar som regeringen har. Då skulle tågtrafiken få en helt annan och mer positiv utveckling. Det skulle kunna ske en långsiktig planering. Med en statlig utvecklingsinsats i inledningsskedet skulle regionen på sikt kunna ta över det ekonomiska ansvaret för tågtrafiken.

När kan det första mångåriga avtalet slutas, kommunikationsministern? Hur snabbt kan järnvägsfordon beställas?

Anf. 137 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Jag finner att Maud Björnemalm, Birger Andersson och jag är helt eniga om att reglerna för hur man handlar upp den s.k. olönsamma trafiken behöver ändras.

Jag konstaterar att regeringen har lagt en proposition på riksdagens bord som har den inriktningen. Jag uppfattar Maud Björnemalms inlägg i dag som ett stöd för den propositionen, och det är glädjande. Jag tolkar också Birger Andersson på exakt samma sätt.

Maud Björnemalm säger att SJ vill lägga ut beställningar nu. Svaret är att det går alldeles utmärkt. SJ är ett affärsdrivande verk, som mycket väl, om man så önskar, kan lägga ut denna beställning nu och ta risken med den affären.

Bergslagsintressenternas förslag är mycket tilltalande. Det var en av orsakerna till att regeringen föreslog att vid långsiktiga avtal skall järnvägsfordon kunna köpas i stället för trafikdrift.

I grunden ser läget positivt ut för den inriktning de två frågeställarna har, nämligen att omvandla pengar för upphandling av olönsam trafik till köp av rullande materiel.

Det är omöjligt för mig att nu föregripa riksdagens godkännande av förslagen som berör upphandlingen av tåg. Regeringen kan inte föregripa kommitténs kommande förhandlingar om trafiken för trafikåret 1993. Det står givetvis järnvägsföretagen fritt att själva köpa in nya fordon som kan tänkas trafikera de upphandlade linjerna. Den affärsrisken får faktiskt järnvägsföretagen själva stå för.

Anf. 138 MAUD BJÖRNEMALM (s):

Fru talman! Frågan handlar också om att beställningarna måste läggas ut hos Railcar i Örnsköldsvik före månadsskiftet juni-juli för att arbetstillfällena skall kunna säkras. Kommer det inte några beställningar, kommer före-

taget i Örnsköldsvik att läggas ner. Det är 175 personer som då blir arbetslösa.

När det gäller trafikupphandlingen för 1993 brådskar också förhandlingarna om X 12-tågen. Om man inte vet att dessa tåg skall rulla från den 1 juli 1993, kommer man, förhoppningsvis, att fortsätta att använda de gamla tågen. Kommunikationsministern vill väl ändå inte lägga ner tågtrafiken i Bergslagen?

Prot. 1991/92:97
21 april 1992

Svar på frågor

Anf. 139 BIRGER ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag tycker att kommunikationsministern gör det lätt för sig när han säger att SJ kan klara detta själv genom att lägga ut beställningen. Om jag minns rätt var väl tankegångarna sådana, att i stället för att köpa trafik för en kostnad av ca 25 milj.kr. per år för staten, skulle denna summa läggas ihop för motsvarande visst antal år och en stor upphandling göras på en gång.

Jag har haft vissa kontakter med företrädare för ABB Traction som säger, liksom Maud Björnemalm var inne på, att sysselsättningen vid Railcar i Örnsköldsvik, tidigare en del av Hägglunds, är i fara. Om det inte kommer ytterligare beställningar inom den närmaste tiden kommer, som Maud Björnemalm säger, företaget när nuvarande orderingång har upphört att läggas ned.

Det måste vara ett gemensamt intresse för hela regeringen att frågan kan lösas på ett riktigt och värdefullt sätt. Hela regeringen måste vara mån om att ha en god sysselsättning i landet. Vi vet att problemen för närvarande är stora.

Jag vill gärna pressa kommunikationsministern på ytterligare svar. När kan det första mångåriga avtalet slutas, och hur snabbt kan järnvägsfordon beställas?

Anf. 140 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Maud Björnemalm påpekar att för att rädda sysselsättningen vid det aktuella företaget måste vissa order läggas ut före en viss tidpunkt. Detta gäller i dag ett antal företag inom svenskt näringsliv.

I det här fallet finns ett företag i Sverige som heter statens järnvägar. Det är ett affärsdrivande verk, som har möjlighet att lägga ut beställningar på rullande materiel utan att höra vare sig regering eller riksdag.

Däremot kan dessa frågor inte föranleda regeringen att ta några initiativ, eftersom det inte finns något riksdagsbeslut som sanktionerar något sådant. Om jag gick med på dessa förslag skulle jag hamna inför konstitutionsutskottet.

Det är kommittén, inte regeringen, som först skall avgöra om trafiken är intressant. Det är också en del av de spelregler vi har att följa. Jag tror ändå, fru talman, att det finns goda förutsättningar för att trafiken i Bergslagen skall utvecklas och få ny rullande materiel inom en nära framtid.

Anf. 141 MAUD BJÖRNEMALM (s):

Fru talman! Om jag inte minns fel står det i propositionen att det är staten som skall svara för inköp av den rullande materiel, dvs. tågen, som sedan skall få disponeras av dem som skall driva trafiken.

Jag har fått för kännedom, kommunikationsministern, om ett brev skrivet av tre kommunalråd med anledning av denna berörda tåglinje. De ber kommunikationsministern att handla snabbt så att trafiken kommer i gång i Bergslagen och arbetena räddas i Örnsköldsvik. Kommunalråden tar upp frågan om kostnaderna för X 12-tågen och de 175 personer som riskerar att bli arbetslösa.

Jag tycker att det här är ett alldeles utmärkt tillfälle för kommunikationsministern, och även arbetsmarknadsministern, att samarbeta. Detta är en möjlighet att få en bättre tågtrafik i Bergslagen, och det är en möjlighet att rädda arbetstillfällen för minst 175 personer i Örnsköldsvik under åtminstone en tvåårsperiod.

Anf. 142 BIRGER ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag vill inte, och det vill säkert inte någon annan heller, att kommunikationsministern skall hamna inför konstitutionsutskottet.

När vi i riksdagen har handlagt denna fråga, så snabbt som vi kan, förväntar jag mig att kommunikationsministern tar itu med frågan med stort allvar och stor snabbhet.

Anf. 143 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Jag tycker att den proposition som har lagts fram är lösningen på problemet. Det här gäller inte bara trafiken i Bergslagen. Det finns en hel del andra regioner i Sverige där den långsiktiga lösningen inte är att staten år efter år pumpar in pengar till driften, utan de gemensamma medlen bör i stället användas till infrastrukturen. Dit måste i det sammanhanget den rullande materielen räknas.

Det finns också andra steg i den här politiken, nämligen att introducera konkurrens på spåren. Jag tror att det sammantaget kommer att leda till en förbättrad trafikservice inte bara i Bergslagen utan även runt om i Sverige.

Anf. 144 MAUD BJÖRNEMALM (s):

Fru talman! Tågen är faktiskt viktiga för Bergslagen, Mats Odell. Tågen är viktiga för att vi skall kunna utveckla regionen, skapa ett näringsliv som fungerar, få människor att flytta till Bergslagen, få dem som redan bor där att bo kvar och de företag som redan finns där att utvecklas.

Kommuner, länstrafik och länsstyrelser har arbetat med dessa idéer om den framtida tågtrafiken i Bergslagen för att finna en bra och vettig lösning, och jag tycker att vi har lyckats med det.

Överläggningen var härmed avslutad.

Meddelande om muntliga frågor till regeringen den 23 april

Anf. 145 TALMANNEN:

Vid frågestunden torsdagen den 23 april kl. 14.30 kommer följande statsråd att närvara:

Statsminister Carl Bildt (m), socialminister Bengt Westerberg (fp), jord-

bruksminister Karl Erik Olsson (c), justitieminister Gun Hellsvik (m) och kommunikationsminister Mats Odell (kds).

Statsministern besvarar övergripande och allmänpolitiska frågor. Frågor till övriga statsråd förutsätts beröra deras ansvarsområden inom regeringen.

Prot. 1991/92:97
21 april 1992

Svar på frågor

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 16.44 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

22 § Svar på fråga 1991/92:616 om alkohollagstiftningen

Anf. 146 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Peter Kling har frågat mig om jag avser att vidta någon åtgärd så att alkohollagstiftningen blir anpassad till en modern demokrati som Sverige.

Som svar på Peter Klings fråga vill jag nämna att den av regeringen tillsatta alkoholpolitiska kommissionen har möjlighet att inom ramen för sina direkta utreda och föreslå förändringar i den alkoholpolitiska lagstiftningen, t.ex. om den finner att vissa bestämmelser kan förenklas eller helt utmönstras för att de inte längre fyller någon alkoholpolitisk funktion. Peter Kling, som ingår i kommissionen, har själv möjlighet att ta upp sådana frågeställningar till diskussion inom kommissionen.

Anf. 147 PETER KLING (nyd):

Fru talman! Jag frågar socialminister Bengt Westerberg angående detta med tanke på att ansvariga vid Medborgarskolan för en kort tid sedan polisanmälades för att det serverats vin under en vinprovarkurs. Jag menar att alkohollagstiftningen är en gammalmodig och otidsenlig lagstiftning, som genom krångel och förbud omyndigförklarar vuxna medborgare. Detta är ett exempel i raden på dålig alkohollagstiftning.

Jag frågar ytterligare en gång Bengt Westerberg om han anser att man bör modernisera lagstiftningen.

Anf. 148 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Jag har redan svarat på den frågan. Jag vill bara notera att en polisanmälan inte säger någonting alls om lagstiftningen. Men, som sagt, Peter Kling har möjlighet att ta upp detta i den alkoholpolitiska kommissionen, som bl.a. har i uppdrag att bedöma om det finns regler som är onödiga i svensk alkohollagstiftning.

Anf. 149 PETER KLING (nyd):

Fru talman! Jag frågar än en gång vad socialministern själv anser om lagar som gör att man kan polisanmäla Medborgarskolan bara för att vin serverats under en vinprovarkurs. Tycker inte socialministern att vi har en otidsenlig alkohollagstiftning?

Anf. 150 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Lagstiftningen avgör inte om någon skall polisanmäla en företeelse eller inte. I lagstiftningen bestäms vad som händer efter polisanmälan. Det framgår inte av Peter Klings fråga. Här talas bara om en polisanmälan, och en sådan polisanmälan kan naturligtvis göras i vilket fall som helst.

Anf. 151 PETER KLING (nyd):

Fru talman! Fortfarande finns en lag som säger att man inte får servera vin utan utskänkningstillstånd. Det är lagen jag åberopar, inte polisanmälan. Den är irrelevant i detta fall.

Anf. 152 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Om den är irrelevant förstår jag inte varför Peter Kling återkommer till den gång på gång. Det finns inte några skäl att ändra på lagen om handel med dryckesvaror och utskänkningstillstånd nu. Om den alkoholpolitiska kommissionen kommer att föreslå någon ändring är det för tidigt att sia om. Det tycker jag att Peter Kling skall diskutera i kommissionen och inte här.

Anf. 153 PETER KLING (nyd):

Fru talman! Då har jag fått ett svar, att Bengt Westerberg inte tycker att man skall ändra alkohollagstiftningen, som det ser ut i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

23 § Svar på frågorna 1991/92:654, 670 och 656 om finansieringen av ett eventuellt vårdnadsbidrag m.m.

Anf. 154 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Birgitta Dahl har frågat mig hur de olika alternativ till finansiering av ett eventuellt vårdnadsbidrag, som regeringen nu diskuterar, ser ut. Anita Johansson har frågat mig hur regeringen avser att finansiera det utlovade vårdnadsbidraget. Margareta Winberg har med referens till vissa uppgifter om regeringens beredning av ett förslag till vårdnadsbidrag frågat mig hur jämställdheten gagnas av ett sådant förslag.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Regeringspartierna har inför valet 1991 utlovat ett vårdnadsbidrag i någon form. Detta löfte bekräftades i regeringsförklaringen i oktober 1991.

Frågan bereds för närvarande inom regeringskansliet. Flera olika alternativ övervägs. Jag är för dagen inte beredd att redovisa dessa alternativ eller bedömningar av vilka effekter de kan få. I kompletteringspropositionen,

som läggs fram på fredag, aviseras emellertid att regeringen till hösten skall återkomma till riksdagen med ett förslag till vårdnadsbidrag.

Prot. 1991/92:97
21 april 1992

Svar på frågor

Anf. 155 BIRGITTA DAHL (s):

Fru talman! Vi har olika åsikter om vårdnadsbidraget, och vi socialdemokrater säger att det inte hör hemma i modern familjepolitik. Själva basen i den moderna familjepolitiken är att vi har ett bra barnbidrag, föräldraförsäkringen och bra barnomsorg till alla barn som vill ha och behöver det. Därför är det särskilt utmanande att det som kommer ut om regeringens överläggningar tyder på att de alternativ för finansiering av vårdnadsbidrag som man diskuterar är att ta pengarna antingen från barnomsorgen eller jämställdheten.

Att kds, Centern och Moderaterna tycker att det är bra, det förstår vi. Men vi är djupt besviken på Folkpartiet. Historiskt har det varit så att vi i fråga om jämställdheten har kunnat räkna er till våra allierade. Vi har gemensamt under de senaste årtiondena drivit fram den familjepolitik som har lett längst när det gäller att både förbättra barnens levnadsvillkor och göra det möjligt för män och kvinnor att ta gemensamt ansvar för familjen och ha en självständig försörjning.

Jag tycker att det är oerhört upprörande att Folkpartiet nu byter fot och överväger att göra upp med de andra partierna, som alltid har varit emot den politik som har varit förutsättningen för jämställdheten. Jag vill därför fråga Bengt Westerberg om han kan lova att inte delta i beslut som innebär att man berövar barnomsorgen eller föräldraförsäkringen de resurser de har i dag och stoppar utbyggnaden i stället för att medverka till att fullfölja den.

Anf. 156 ANITA JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag tackar för svaret på min fråga, även om det var ett mycket tunt svar.

Enligt uppgifter i massmedia skall det borgerliga vårdnadsbidraget finansieras genom drastiska förändringar av föräldraförsäkringen. Jag konstaterar att det råder stor oro bland småbarnsföräldrarna. Många frågar sig: Vad händer med vår föräldraförsäkring? Det är bakgrunden till min fråga.

Jag tycker att socialministern skall lyssna till Helen Odenljung och Karin Pilsäter i Folkpartiets ungdomsförbund. Karin Pilsäter säger: Det är upprörande att regeringen överväger att tumma på föräldraförsäkringen för att finansiera införande av vårdnadsbidrag. Helen Odenljung säger: Idén om att införa vårdnadsbidrag på bekostnad av föräldraförsäkringen hör hemma i papperskorgen. Dessa båda uttalanden ställer vi socialdemokrater verkligen upp på.

Att Moderaterna vill försäkra världens bästa familjepolitik har framgått under hela 80-talet. Men att Folkpartiet liberalerna ställer upp på detta är för mig helt ofattbart. Vår familjepolitik har lett till att vi i dag lever i världens mest jämställda land.

I valrörelsen sade socialministern att det lönar sig för samhället att småbarnsföräldrar förvärvsarbeter, eftersom de betalar in mer skatt än vad en barnomsorgsplats kostar. Gäller detta fortfarande, socialministern?

Anf. 157 MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Även jag vill tacka för svaret, om än det var kort och knapphändigt. Det är en litet konstig debattordning, eftersom vi är tre som frågar nästan samma sak. Men det visar också på den vikt vi socialdemokrater fäster vid denna fråga och den upprördhet vi socialdemokratiska kvinnor känner inför detta.

Själv hörde jag detta på Ekot och blev mycket arg och upprörd. Det var kanske inte därför att ett förslag om vårdnadsbidrag kom, för det var ju väntat. Det var aviserat i regeringsförklaringen. Det var i stället därför att det kom på detta vis, att det skulle finansieras så, att de förvärvsarbetande skulle straffas och betala med sänkt ersättning för att hemarbetande skulle kunna få det som ni i regeringsförklaringen hade lovat dem.

I övrigt håller jag med om att det är mycket märkligt att Folkpartiet, som vi ändå har känt står på samma bas när det gäller jämställdhet och familjepolitik, kan ställa upp på ett sådant här. Men det är gjort. Min första reaktion gällde alltså finansieringen. Det minsta man kan begära är att ni hittar pengarna någon annanstans och inte bestraffar de förvärvsarbetande.

Det andra jag reagerade på var den låga ersättningen. T.o.m. Centerns kvinnor har reagerat över det. Det kan jag förstå. Vad är grunden för jämställdhet? Jo, frihet. Och grunden för frihet är egna pengar. Inte blir man fri och oberoende av drygt 800 kr. i månaden, som det aviserade förslaget skulle ge.

Den tredje saken tar jag upp mer specifikt i min fråga, nämligen hotet mot jämställdheten. Lars Jalmert uttalade sig några dagar efter det att detta hade blivit känt. Han sade att inga män hädanefter kommer att utnyttja föräldraförsäkringen, om det blir så här. Så blir det. Om ersättningen sänks från 90 % till 80 % blir det en kraftig försämring. Då räknar man ännu mer än man gör i dag på vem i familjen som skall vara hemma. Inte blir det männen. I förslaget talas om två år med en ersättning på drygt 800 kr. i månaden – jag skulle vilja se de män som vill vara hemma för det.

Jag vill ställa samma fråga som Birgitta Dahl: Kan ni garantera att föräldraförsäkringen inte berörs?

Anf. 158 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Nej, jag kan inte garantera att föräldraförsäkringen inte berörs. Vi har inte hur mycket pengar som helst, och det är ett starkt önskemål att införa ett vårdnadsbidrag. Då måste man naturligtvis också vara beredd att pröva en sådan sak som ersättningsnivån i föräldraförsäkringen. Jag tycker i och för sig inte att det är en helt orimlig tanke att man skulle sänka den något. Men det innebär inte att det ännu är ett regeringsförslag. Det är ett av flera alternativ som vi diskuterar.

Anita Johansson tog upp frågan om barnomsorgen och huruvida jag anser att den lönar sig på det sätt som jag uttryckte i valrörelsen. Svaret på den frågan är ja. Barnomsorgen är samhällsekonomiskt lönsam. Den är dessutom lönsam för de offentliga finanserna sammantaget. Däremot blir det speciella problem med det nya skatteutjämningsystemet, som jag skall återkomma till i ett senare frågesvar.

Margareta Winberg reagerade mot den låga ersättningsnivån. Det är klart

att det alltid finns en spänning mellan ersättningsnivån i ett vårdnadsbidrag och önskan att det skall löna sig att förvärvsarbeta också för småbarnsmam-mor. Det sätter en gräns för hur hög ersättningsnivån kan vara. Men den gränsen är naturligtvis inte just 850 kr. i månaden. Den gränsen ligger högre. Däremot finns det inte hur mycket pengar som helst, och det sätter en gräns för hur högt detta bidrag i ett inledningsskede kan bli.

Vi får väl se hur mycket pengar vi kan skaka fram och hur detta förslag konkret kan utformas. Det återstår åtskilliga månader innan vi är klara. Jag hoppas, som jag sade i mitt frågesvar, att komma tillbaka till riksdagen i höst med ett förslag på denna punkt. Vi kommer då också, beroende på hur finansieringen och bidraget utformas, att se på de effekter det kan ha för jäm-ställdheten och se om det behövs några kompletterande åtgärder till de för-slag som kan ligga inom ramen för vårdnadsbidraget och dess finansiering.

Till sist vill jag ändå konstatera att det inte är en total enighet inom social-demokratin om att tanken på att ge något ekonomiskt bidrag till dem som stannar hemma hos barnen inte kan prövas. Jag vet att partisekreterare Mona Sahlin har sagt att hon tycker att detta är en idé som man ändå bör fundera på framöver. Nog tycker jag att det finns skäl att diskutera den.

Anf. 159 BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Först vill jag på en gång dementera påståendet att Mona Sahlin skulle ha uttryckt sig så. Vad hon talade om vid det tillfället var hur man skall fördela en ytterligare förkortning av arbetstiden, sedan man byggt ut föräldraförsäkringen till 18 månader, om man skall gå på sex timmars ar-betsdag för alla eller ge förtur till t.ex. småbarnsföräldrarna. Det är det hon har diskuterat.

Bengt Westerberg tog inte chansen att lova att inte röra föräldraförsäk-ringen. Jag beklagar det djupt. Jag tror att Bengt Westerberg själv är ledsen över att inte kunna ge klart besked i den frågan.

Vilka är det som drabbas? En lågavlönad ensamstående mamma som tjä-nar 13 000 kr. i månaden förlorar 11 000–12 000 kr. på detta. Hon har inte råd att vara av med 1 000 kr. i månaden under småbarnsledigheten. Och till vilken nytta? Varför skall hon behöva avstå från detta? Är detta rättvist och bra?

Anf. 160 ANITA JOHANSSON (s):

Herr talman! Förslaget till vårdnadsbidrag som diskuteras i den borgerliga arbetsgruppen är inget realistiskt alternativ till förvärvsarbete och en bra barnomsorg.

Att försäkra föräldraförsäkringen tycker jag är ett hån mot oss kvinnor. Ett eventuellt vårdnadsbidrag kommer att användas av den som har den lägsta inkomsten, och tyvärr är det i de allra flesta fall vi kvinnor som har den. Ingen karl kommer, Bengt Westerberg, att ställa upp och förlora sin inkomst för 825 kr. i månaden. Det är detsamma som sju till åtta blöjpaket. Det måste vara inkomstbortfallsprincipen som är det enda rätta ersättnings-systemet. Det ställer alla upp på, både män och kvinnor.

Att införa ett vårdnadsbidrag, hur rimmar det med Folkpartiet liberaler-nas jämställdhetssträvanden? För mig går det här inte riktigt ihop. Jag hade

hoppats på ett verkligt bra och positivt svar från Bengt Westerberg, inte för min egen skull utan för alla småbarnsföräldrars skull i det här landet.

Anf. 161 MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Jag skulle vilja fråga Bengt Westerberg hur han ser på detta med grunden för jämställdhet. Vad är jämställdhet? Hur uppnår man den?

För oss socialdemokrater är jämställdhet detsamma som möjligheten att kunna kombinera föräldraskap och förvärvsarbete för både kvinnor och män. Jämställdhet är att ha en egen inkomst, som man kan leva av, och att ha sin frihet och sitt oberoende. Jag undrar om Bengt Westerberg har samma syn på analysen. Är detta jämställdhet även för Bengt Westerberg och för Folkpartiet? Att det inte är detsamma som jämställdhet för de andra regeringspartierna vet jag.

Jag undrar också om Bengt Westerberg anser att det utredningsförslag – om det nu finns – som har redovisats i Ekot gynnar jämställdheten? Det är min konkreta fråga. Oavsett om förslaget förverkligas eller ej, kan väl Bengt Westberg svara på frågan.

Bengt Westerberg säger också att det kanske behövs kompletterande åtgärder, om man inför ett vårdnadsbidrag. Det skulle vara intressant att höra vad det är för kompletterande åtgärder som behövs.

Anf. 162 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Först vill jag säga att inte heller jag ser vårdnadsbidrag som ett alternativ till förvärvsarbete eller barnomsorg. Jag konstaterar emellertid att det finns en hel del föräldrar, huvudsakligen mammor, som redan i dag när de inte får någon kompensation alls gärna vill vara hemma hos sina barn när de är små. Jag tycker inte att det här förslaget, framför allt inte från jämställdhetssynpunkt, är det bästa alternativet. På den punkten vill jag ge ett alldeles klart besked till Margareta Winberg.

Jag kan däremot konstatera att alla inte delar mina värderingar. Som politiker och som socialminister har jag också skyldighet att visa respekt för de människor som har en annan uppfattning. Det ekonomiska avbräcket för dem som väljer att leva på det här sättet är väldigt stort. Jag tror att redan en tusenlapp i månaden till skulle innebära att de skulle uppleva sin ekonomiska situation helt annorlunda. Jag håller alltså inte med om att det skulle vara betydelselöst om man införde ett vårdnadsbidrag på 1 000 kr. i månaden. Det innebär emellertid inte att det inte är önskvärt att det kanske läggs på en något högre nivå.

Anf. 163 BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Det finns fler, väldigt egendomliga, effekter av de förslag som har redovisats i pressen och som jag vill ställa frågor om. Det har t.ex. sagts att man inte skulle få småbarnstillägg om man har sitt barn på "dagis" eller hos dagmamma och på det viset åtnjuter kommunala bidrag. Bidraget skulle dock kunna erhållas under andra omständigheter, t.ex. om man har dagmamma svart eller om föräldrarna arbetar i skift med varandra och försöker klara barn tillsynen själva, något som gör att man får ett oerhört slitsamt liv. Är det bra för barnen? Är det bra för föräldrarna? Ger det större valfri-

het och trygghet? Alla de refererade förslagen visar att man är beredd att offra barnens trygghet och välfärd, föräldrarnas valfrihet och jämställdhet för ett vårdnadsbidrag, som i pengar räknat är mycket mindre värt än det flerbarnstillägg som redan finns i barnbidragssystemet.

Jag kan inte förstå hur Bengt Westerberg kan medverka till detta.

Anf. 164 ANITA JOHANSSON (s):

Herr talman! Vi socialdemokrater menar att kvinnor inte är någon konjunkturregulator. Det händer lätt, vid lågkonjunktur och arbetslöshet, att många kvinnor kanske säger att 800 kr. är bättre än ingenting. Kvinnor har rätt till ekonomisk självständighet, precis som männen. Det trodde jag att Folkpartiet liberalerna också ställde upp på.

Barnen är vår framtid, Bengt Westerberg. En sammanhållen barnomsorg som är tillgänglig för alla barn på lika villkor är bäst för alla barn. Det bästa vore om socialministern, folkpartisten Bengt Westerberg, såg till att förslaget om vårdnadsbidrag kastades i papperskorgen.

Anf. 165 MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Bengt Westerberg säger att det inte är det bästa alternativet. Ändå är ni i Folkpartiet, som har fina traditioner när det gäller jämställdhet och som har stått sida vid sida med oss och drivit utvecklingen framåt till den punkt där vi nu är, beredda att offra detta därför att andra vill ha ett alternativ som ni inte upplever som det bästa. Jag är mycket ledsen över det. Jag har tidigare känt att vi har kunnat arbeta tillsammans i denna fråga, en av få frågor visserligen. Nu har vi emellertid inte ens den frågan gemensam.

Anf. 166 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Vi skall inte offra någonting. Det handlar inte om att riva några system, tvärtom. Vi skall se till att bygga ut barnomsorgen och att behålla bidragen till barnomsorgen. Jag är mycket bestämt emot tanken att ta några pengar därifrån. Det finns inte något utrymme till det.

Man kan däremot diskutera detta med föräldraförsäkring. Det handlar inte om att offra försäkringen på något sätt, utan det handlar om att diskutera ersättningsnivåer. Det är ju inte allom givet att det skall vara just 90 %. Varför inte 100 % eller 80 %? Detta är något som måste diskuteras.

Jag delar helt Anita Johanssons uppfattning att kvinnorna inte skall vara någon konjunkturregulator. Jag konstaterar emellertid samtidigt, även om det inte stämmer med mina personliga värderingar, att det finns många kvinnor som också i högkonjunkturer gärna vill vara hemma några år när barnen är små. Det ekonomiska avbräck de då tvingas till i dag är för stort, varför jag tycker att det är rimligt att införa ett vårdnadsbidrag som gör att också de får ett visst ekonomiskt stöd. Det skulle vara intressant att höra damerna utveckla synen på den punkten. Finner ni tanken helt orimlig att de kvinnor som redan i dag väljer att vara hemma skall få något ekonomiskt stöd alls?

Anf. 167 BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Mina barn befinner sig i den åldern att de och deras kamrater funderar över eller håller på att skaffa barn. Oerhört många av dem är

Prot. 1991/92:97

21 april 1992

Svar på frågor

ledsna, besvikna, oroade och chockade. Det som händer dem är att den tid som de kan vara hemma med barnen blir kortare och att ersättningen blir sämre.

Skall ni avskaffa tre månader, dvs. sänka den totala ersättningstiden till tolv månader, blir tiden kortare. Ersättningsnivån blir sämre, och möjligheten för föräldrarna att komma överens om hur man på ett vettigt sätt kan sträcka ut tiden, för att kunna vara hemma hos barnen litet längre än ett och ett halvt år, minskar med de konstruktioner som nu diskuteras. De här människorna är väldigt oroliga.

Det som jag trodde att min generation skulle kunna ge våra barn, nämligen en riktigt god möjlighet att ta hand om sina barn och sitt liv, snyter ni dem på nu rakt framför näsan. Jag är oerhört ledsen för och upprörd över att detta skall behöva ske när jag trodde att vi var framme vid möjligheten att ge dem ett gott liv.

Anf. 168 MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Jag tycker att det är fel att trixa med ord. Bengt Westerberg säger: Vi offrar ingenting. Självfallet är det ett offer att mista tre månader. Det är klart ett offer det handlar om att från i dag 60 kr. per dag fr.o.m. 13:e månaden till 15:e, dvs. 1 800 kr. i månaden, gå ned till 800 kr. i månaden. Det är också ett offer att sänka ersättningen från 90 % till 80 %. Det är litet falskt att karakterisera det på det sätt som har gjorts.

Hur vi ser på det har Birgitta Dahl redovisat. Vi i vårt parti är fullständigt överens. Vårnadsbidrag ligger inte i tiden. Det är inte ett inslag i en modern familjepolitik. Det håller vi fast vid.

Anf. 169 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Låt mig konstatera att ni socialdemokrater inte tycker att det är rimligt med något ekonomiskt bidrag alls till de kvinnor som trots allt tycker att det är värt att stanna hemma, kanske också en och annan man.

Jag vet att åtskilliga av era partivänner, med Nancy Eriksson och Lisa Mattson i spetsen, just försökte hävda de här kvinnornas uppfattning, när ni i det Socialdemokratiska partiet förde den här debatten tidigare på 1960-talet, när den familjepolitiska debatten blossade upp.

Man kan dela denna uppfattning på ett personligt plan eller inte, men vi måste ändå konstatera att sådana kvinnor finns. Jag tycker att det är rimligt att med hjälp av någon form av vårnadsbidrag visa att vi uppskattar den insats som de gör och att det ekonomiska avbräck som de tvingas till blir något mindre. På den punkten förstår jag att ni inte delar min uppfattning. Ni tycker att de får klara sig med bara mannens lön. Det beklagar jag.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 170 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! My Persson har frågat mig vilka åtgärder regeringen ämnar vidta med anledning av socialstyrelsens nyligen avlämnade rapport "Övergrepp mot äldre i hemmet".

För ett år sedan fick socialstyrelsen i uppdrag att kartlägga och beskriva förekomsten av våld mot äldre i hemmet. Våld och utnyttjande av äldre är ett starkt skuld- och tabubelagt område, och det är mycket svårt att få kunskap om de våldshandlingar och övergrepp som sker inom hemmets väggar. Socialstyrelsen beskriver i sin rapport att bakomliggande faktorer till våld och övergrepp är komplicerade och att forskare inte är eniga om vilka de mest framträdande riskfaktorerna är. Övergreppen torde många gånger hänga samman med familjeproblem eller en svår social situation i form av missbruk, psykisk sjukdom, osv.

Vi vet genom internationell forskning och genom det arbete som socialstyrelsen nu utfört att våld och övergrepp mot äldre förekommer, ofta dolt för omvärlden och svårt att kvantifiera. Det är väl känt att anhörigomsorgen står för en omfattande andel av det totala vårdarbete som ges äldre och handikappade. Det är oerhört viktigt att kommunerna uppmärksammar dessa stora insatser, behovet av stöd och avlastning och den risk för övergrepp som kan bli följden då ett tungt vårdansvar känns övermäktigt. Jag har för avsikt att i nära samråd med socialstyrelsen överväga vilka åtgärder som kan vara motiverade med anledning av socialstyrelsens rapport.

Anf. 171 MY PERSSON (m):

Herr talman! Först vill jag tacka socialministern för svaret. Jag tycker att det här är ett väldigt stort och allvarligt problem, och det är därför jag har velat peka på det. Det är mycket större än vad vi anar. Enligt utredningen tenderar dessa övergrepp att öka. Jag tror därför att det är väldigt viktigt med information. Jag ser detta att vi i denna kammare samtalar om dessa frågor som en viktig del i informationsflödet.

Socialministern säger att han i nära samråd med socialstyrelsen ämnar överväga åtgärder. Min första fråga till socialministern blir: Kan det tänkas att man i samarbete med socialstyrelsen försöker åstadkomma en bred information till allmänheten, där man talar om att det här är någonting som existerar och någonting som vi alla måste hjälpas åt, lägga oss i, bry oss om och försöka upptäcka?

Får jag sedan beröra de anhörigas roll. Många av dessa övergrepp utförs av anhöriga. Vi vet att 80 % av all äldreomsorg i dag sköts av anhöriga. Vi vet också att de anhöriga som begår dessa övergrepp ofta är missbrukare och har problem, men vi vet också att en stor del av dessa anhöriga är människor som själva är gamla och som vårdar gamla människor, kanske dementa, och som därför har ett otroligt tungt vårdarbete.

Jag skulle vilja upprepa det krav som jag ställt tidigare i denna kammare, nämligen att den person som misstänks ha en demenssjukdom skall få detta utrett och klarlagt. Om den anhöriga får vetskap om att det är en demenssjukdom som den kära lider av, är det kanske lättare att hantera problemet.

Svar på frågor

Det kan också vara så att det för samhället då blir lättare att fånga in den anhöriga i en anhöriggrupp och ge kunskap. Då blir min fråga till Bengt Westerberg: Kan regeringen tänka sig att medverka till att vi får ytterligare möjligheter till utredning om misstänkta demensfall?

Anf. 172 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Det är en delvis annan fråga som My Persson tar upp. Men det är klart att vi på olika sätt skall verka för att misstänkta demensfall utreds. Det är oerhört viktigt både för att kunna ställa rätt diagnos och kunna ge rätt behandling till dessa personer och naturligtvis för att kunna ge anhöriga riktig information om vad det är fråga om och vad som kan väntas av en person som lider av sjukdomen.

Den utredning som socialstyrelsen har gjort pekar ju egentligen på en rad andra problem, som My Persson också var inne på, nämligen i första hand problem med personer som är missbrukare och på grund av sitt missbruk begår våldsgärningar och personer som är så hårt belastade, att de kanske i trötthet och av irritation begår våldsgärningar mot sina nära och kära. Det är inte så att de kommunala organen, som i första hand kommer i kontakt med sådant, förhåller sig passiva när de upptäcker detta. I de allra flesta av de fall som socialstyrelsen rapporterar har åtgärder vidtagits. Man har omplacerat personer, och man har gått in med stöd och avlastning för anhängvårdare. Det är inte ett problem som man har upptäckt nu och som man först nu börjar bearbeta, utan det har bearbetats tidigare.

Men det finns skäl att fundera på detta. Socialstyrelsen har i sin rapport framlagt en del förslag som handlar om information, anhörigstöd, krisgrupper för de äldre, jourplatser, osv. Det finns skäl att diskutera och fundera vidare på vilka av dessa åtgärder som är lämpliga att vidta.

Mitt besked till My Persson är att jag i samråd med socialstyrelsen kommer att överväga dessa frågor i fortsättningen.

Anf. 173 MY PERSSON (m):

Herr talman! Jag skulle vilja gå litet grand in på personalsituationen. Det talas i rapporten om att personalen måste få bättre utbildning för att upptäcka den här typen av misshandel, för den är svår att upptäcka. Det talas också om informationsplikt. Det finns en lagstiftning i USA. Jag är gud bevars inte för lagstiftning i fråga om vare sig äldre eller yngre, men jag undrar om socialministern kan tänka sig att vi skulle kunna ha någon form av informationsplikt – för en sådan har vi inte i dag – eller en skyldighet för dem som arbetar med gamla att på något sätt vidarebefordra det om de starkt misstänker misshandel eller rent av känner till det, för att man skall kunna vidta åtgärder. Detta sker alltså inte alltid i dag.

Anf. 174 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Jag tycker att det låter som en rimlig åtgärd att de anställda som upptäcker att det förekommer våld hos gamla skall rapportera det vidare. Det förvånar mig något om det inte sker i dag. Jag skulle gissa att det i de fall som refereras i socialstyrelsens rapport och där åtgärder har vidtagits handlar om ett resultat av att det har rapporterats av någon, t.ex. de an-

ställda, som har upptäckt detta. Sedan är det naturligtvis också viktigt att vi har tillräckliga resurser för att avlasta anhöriga som gör viktiga vårdinsatser. Anhöriga står för en mycket stor del av vården, som My Persson påpekade i sitt anförande. Det är viktigt att det finns avlastningsresurser, att man t.ex. har resurser för växelvård och liknande. Där har vi en gemensam uppgift att se till att kommunerna verkligen får behålla dessa resurser. Det finns många som i dag är ute och hugger efter de resurserna och gärna vill använda dem till någonting annat.

Prot. 1991/92:97
21 april 1992

Svar på frågor

Anf. 175 MY PERSSON (m):

Herr talman! Får jag bara påpeka att de fall som tas upp här är otroligt få. Det finns väldigt många dolda fall. Det är kanske dem jag litet mera funderade på.

Ytterligare en fråga: Jag undrar hur statsrådet ställer sig till det förslag som finns i rapporten, att man måhända skulle ha någon typ av kontaktperson för de äldre. De påpekas här att det kunde finnas – ett namn som kanske inte låter så väldigt adekvat i sammanhanget – en brottsofferkonsulent. Vi har en sådan i landet, i Karlstad. Den personen har intervjuats – han lyder under polismyndigheten – och han har sagt att det är ett otroligt stort mörkertal vad gäller misshandel av äldre i hemmet. Han har sagt att det här är ett jättelikt problem. Är det kanske så att brottsofferkonsulenter – vilket märkligt ord! – är någonting som vi skulle sträva efter att ha på flera platser och att det skulle kunna hjälpa oss i kampen mot misshandel mot äldre i hemmet?

Anf. 176 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Jag tror att problemet med misshandel inom familjer över huvud taget är väldigt stort och av naturliga skäl ett ganska dolt problem. Det är inte sådant som man talar om. Det kan handla om misshandel av äldre, men också av barn och kvinnor. Det här är ett problem som har blivit mer observerat och som vi har all anledning att lägga större vikt vid i framtiden.

Om det rätta sättet att gå fram är att ha brottsofferkonsulenter vet jag inte. Det vi gör nu är att satsa mer resurser för att utbilda socialtjänstpersonal för att den lättare skall kunna se den här typen av problem och lära sig att hantera dem. Sedan får man pröva olika vägar. Jag är inte alls låst på denna punkt utan är öppen för olika förslag. Jag känner inte närmare till modellen med brottsofferkonsulent, så jag vågar inte ha någon uppfattning om ifall det är rätt väg att gå.

Anf. 177 MY PERSSON (m):

Herr talman! Får jag bara påminna om att det var på 60-talet som vi började uppmärksamma barnmisshandel. Det var på 70-talet vi började uppmärksamma kvinnomisshandel. Nu är det 90-talet, och nu börjar vi uppmärksamma misshandel av äldre i hemmet. Det är hög tid att göra någonting åt det.

Låt mig slutligen återkomma med min allra första fråga angående den massiva och breda informationen, som inte skall skrämma utan upplysa, så

att vi alla som medmänniskor kan hjälpa till. Avser socialministern att försöka aktivera en sådan bred massiv opinion mycket snart, kanske via socialstyrelsen?

Anf. 178 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Det tillhör de saker som jag får diskutera med socialstyrelsen.

Överläggningen var härmed avslutad.

25 § Svar på fråga 1991/92:666 om en lag om barns rätt till barnomsorg

Anf. 179 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Berith Eriksson har frågat statsministern om regeringen kommer att lägga fram ett förslag till en lag om alla barns rätt till barnomsorg. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Regeringen kommer i den kompletteringsproposition som skall lämnas till riksdagen på fredag att avisera ett förslag om utvidgad lagreglering på barnomsorgsområdet till hösten.

Anf. 180 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Jag får tacka för svaret. Det här är ju en följdfråga, som kanske var ganska given efter den debatt som socialministern och jag hade här för 14 dagar sedan. Då uttryckte jag min glädje, som sedan förtogs av de artiklar som förekom i tidningarna efteråt.

Svaret var kort och egentligen helt intetsärande, mot bakgrund av de rykten som varit och den debatt som fördes alldeles nyss här i kammaren. Man måste fråga sig: Hur ser en utvidgad lagreglering ut? Är det fortfarande troligt att det blir en lagreglering liknande den som finns vad gäller 6-åringarna, alltså en skyldighet för kommunerna?

Anf. 181 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Saken är litet mer komplicerad än så, för det finns enligt socialtjänstlagen en skyldighet för kommunerna att tillhandahålla barnomsorg, inte bara för 6-åringar utan även för andra. Skillnaden mellan 6-åringarna och de övriga barnen är att kommunen är skyldig att anvisa en plats för 6-åringarna. Någon sådan skyldighet finns inte när det gäller de övriga.

Det har enligt min uppfattning visat sig att den här regleringen är otillräcklig, såsom den ser ut för närvarande. Därför tycker jag att det finns anledning att skärpa lagstiftningen, antingen så att man har en uttalad rättighet eller så att skyldigheten är tydligare för kommunerna än vad den är enligt dagens lagstiftning. Exakt hur det lagtekniska skall regleras har regeringen ännu inte tagit ställning till, men det principiella beskedet har jag givit tidigare, och jag har upprepat det i dag: Regeringen återkommer till hösten med ett förslag till utvidgad lagreglering. Utvidgad lagreglering säger jag därför att saken inte är oreglerad i dag, utan det finns redan en reglering i social-

tjänstlagen. Det vi överväger nu är en skärpning av socialtjänstlagen på den här punkten.

Prot. 1991/92:97
21 april 1992

Anf. 182 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Regeringen återkommer till hösten, säger socialministern. Men socialministern är väl medveten om vad som pågår i kommunerna, att kommunerna slaktar barnomsorg? Hur kommer det att se ut till hösten? Om socialtjänstlagen verkligen hade den skärpa som behövdes, skulle det inte gå att göra på det sätt som kommunerna gör i dag.

Anf. 183 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Nej, det är alldeles riktigt att socialtjänstlagen inte har den skärpa som behövs, och det är därför som vi talar om att ytterligare skärpa socialtjänstlagen. Påståendet att kommunerna slaktar barnomsorg är inte korrekt. Jag har fått frågor tidigare av andra kolleger i riksdagen om detta, vilket gett mig anledning att kontrollera saken hos både Kommunförbundet och Lärarförbundet. De förnekar bestämt att någon sådan slakt pågår. Det har förekommit att man har lagt ner barnstugor och placerat om barnen, om man har haft överkapacitet i vissa områden. Men att kalla det för slakt är att använda ett brutallare språk än vad verkligheten motiverar.

Anf. 184 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Då skulle jag rekommendera Bengt Westerberg att åka till Uppsala kommun och titta vad som pågår där. Man har helt enkelt sagt upp all barnomsorgspersonal, i avsikt att kraftigt skära ner barnomsorgen. I samband med denna slakt – jag vill verkligen kalla det för slakt – behandlas ju barnen väldigt illa. Kanske all personal i en barngrupp försvinner. Förhoppningsvis ersätts den av annan personal, men då kanske inte med lika stor personal eller med personal som har samma utbildning.

Överläggningen var härmed avslutad.

26 § Svar på fråga 1991/92:661 om regionalpolitiska satsningar i Dalarna

Anf. 185 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Odd Engström har frågat mig vilka regionalpolitiska satsningar som Dalarna kan räkna med. Frågeställaren anger som bakgrund till frågan att regeringen nu försöker sälja ut statliga tillgångar, bl.a. SSAB och Domnarvets Jernverk i Borlänge. Han hävdar att försäljningsintäkterna skall användas till samhällsinvesteringar.

Statens främsta uppgift inom näringspolitiken är att ange ramar och regelsystem för näringslivets verksamhet och bidra till att skapa betingelser för långsiktig tillväxt. Staten bör inte styra utvecklingen i enskilda företag eller branscher. Regeringen har därför begärt och fått riksdagens bemyndigande att genomföra försäljningen av statligt ägda företag. För att inte minska statens förmögenhet har regeringen föreslagit att dessa medel skall användas

till investeringar i infrastruktur, som skapar förutsättningar för tillväxt, eller för att amortera statsskulden. De resurser som frigörs för investeringar skall självfallet komma olika regioner till del.

Anf. 186 ODD ENGSTRÖM (s):

Herr talman! Jag vill först tacka arbetsmarknadsministern för svaret. Låt mig börja med en precisering. I det inledande stycket i svaret säger arbetsmarknadsministern att frågeställaren "hävdar att försäljningsintäkterna skall användas till samhällsinvesteringar". Nej, herr arbetsmarknadsminister, jag hävdar att SSAB och därmed Domnarvets Jernverk inte skall försälas. Men om nu så blir fallet, har regeringen hävdad att man skall använda sina resurser bl.a. för samhällsinvesteringar.

I detta inte särskilt klarläggande svar sägs det att frågan är om dessa medel skall användas för infrastrukturessatningar – som skall skapa förutsättningar för tillväxt, enligt vad arbetsmarknadsministern säger – eller användas för att amortera statsskulden. Detta är ett viktigt val. I regeringsrummet är arbetsmarknadsministern omgiven av nog så glupska skattesänkare. Som gammal budgetminister vet jag att ett sätt att skapa utrymme för skattesänkningar är att amortera statsskulden, pressa statsskuldsräntorna och minska belastningen på statens utgiftssida. Är det också arbetsmarknadsministerns argumentation i regeringsrummet, eller är det den gamle kämpen för regionalpolitik som i regeringsrummet talar för samhällsinvesteringar och regionalpolitik?

Mina frågor till arbetsmarknadsministern är: Vad tycker arbetsmarknadsministern själv? Tycker han att man skall sänka statsskulden med dessa pengar och därigenom få ned skatterna, och i så fall för vem? Eller skall man använda pengarna för samhällsnyttiga investeringar i regionalpolitiken?

Anf. 187 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Det finns stora behov när det gäller att förbättra rikets infrastruktur. I regeringsförklaringen står det ju att hela landet skall ha bra vägar och goda järnvägar. Som Odd Engström känner till tidigare läggs nu ett antal investeringar för att underlätta i lågkonjunkturen. Det kommer nya sådana förslag i kompletteringspropositionen på fredag.

Jag ser det som synnerligen nödvändigt att skapa goda villkor för samtliga företag och regioner. Det går inte att nog understryka vikten av framkomlighet på olika sätt. Hur fördelningen blir mellan olika områden beror också på den mängd som skall säljas ut. Man skall naturligtvis inte hantera försäljningen så, att det blir en sämre ägare, utan man måste få en minst lika bra ägare som staten. Det är ett ansvar för dem som handhar dessa utförsäljningsfrågor.

För min del vill jag inte göra någon sådan precisering som att t.ex. 90 % av försäljningspengarna skall gå till infrastruktur och 10 % till statsskuldsmortering, men jag vill understryka vikten av en god infrastruktur.

Anf. 188 ODD ENGSTRÖM (s):

Herr talman! Nu börjar det att bli klarare, och det är jag mycket tacksam för. Tack för att vi tog oss en liten bit längre.

Arbetsmarknadsministern sade att vi skall vänta några dagar, och sedan får vi se vad vi har att hoppas på i fråga om insatser. Jag skulle gärna vilja hjälpa arbetsmarknadsministern litet grand på traven.

I Dalarna är man alldeles klar över att om man förlorar en så säker och stadig utkomstmöjlighet som SSAB och Domnarvet utgör för en osäker framtida ägarkonstellation, måste denna ersättas och följas upp med mycket konkreta insatser. Låt oss börja med kommunikationerna. På det området behövs det viktiga satsningar. Får vi på torsdag i kompletteringspropositionen bekräftelse på att regeringen går in och stärker Bergslagspendeln, kopplingen till Mälarbanan som skall gå över Västmanland och Dalarna via Ludvika och Borlänge? Får vi veta mer om de snabbtåg som är oerhört viktiga för förbindelsen Falun–Mora–Borlänge–Märsta–Arlanda–Stockholm? Är det sådant som vi får höra om några dagar?

Anf. 189 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! För ett tag sedan lades det fram ett ordentligt paket när det gäller större objekt. Nu står framför allt en mängd mindre objekt på tur. Medel till dessa kommer inte att fördelas av regeringen utan av vägverket. Många mindre objekt har den fördelen att de är väldigt lönsamma sett från infrastruktursynpunkt. Dessutom kan de mindre objekten sättas i gång omedelbart, samtidigt som de kan läggas ut över hela landet på ett bra sätt.

Anf. 190 ODD ENGSTRÖM (s):

Herr talman! Jag är ledsen att behöva säga det, men nu blev det otydligare igen. Arbetsmarknadsministern började glida undan. Men låt mig hjälpa arbetsmarknadsministern på traven, så att vi kan gå vidare. Vi kan tala om vägar i stället.

Får vi veta någonting om Berslagsdiagonalen på torsdag, om väg 60 Ludvika–Borlänge–Falun norröver till väg 294? Får vi veta någonting om det som arbetsmarknadsministern många gånger har talat om under sin politiska karriär, nämligen om grusvägnätet och dess betydelse som komplement till de stora vägarna i Dalarna? Får vi veta någonting om inlandsvägen Malung–Mora–Orsa–Sveg, som skall bidra till en förstärkning av näringsmöjligheterna i Mellannorrlands inland? Är det sådant som vi skall få veta på torsdag, för att föra diskussionen vidare och komma ifrån den här oklarheten som plötsligt dök upp igen?

Anf. 191 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Jag tycker att jag är oerhört tillmötesgående när jag diskuterar en del av den kompletteringsproposition som föreläggs riksdagen på fredag.

Det hela rör sig om en summa pengar som skall fördelas på vägverkets regioner och komma det mindre vägnätet till del.

Anf. 192 ODD ENGSTRÖM (s):

Herr talman! Man skall uppträda anständigt. Vi skall inte föra den här frågan längre i dag. Låt oss se detta som det första samtalet. Nu skall vi ta del av kompletteringspropositionen. Sedan skall vi tillsammans med Dalfolket å

ena sidan grunna litet grand på vad det innebär att sälja ut en trygg och säker verksamhet, skött av en seriös och långsiktig ägare till någonting som kan vara mycket osäkert. Å andra sidan får vi se regeringens villighet att följa upp detta med förstärkningar genom samhällsinvesteringar på olika områden. Låt oss återkomma, herr arbetsmarknadsminister, när vi båda i lugn och ro har läst denna kompletteringsproposition. Dalfolket vill nog veta litet mer än man fick veta i dag.

Anf. 193 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Såvitt jag förstår sköts SSAB på ett hyggligt sätt. För min del förutsätter jag att det om och när försäljning sker blir en minst lika seriös ägare. Det som vi här i dag resonerar om finansieras inte på något sätt med eventuella utförsäljningspengar, utan det handlar om nya budgetpengar som anslås direkt.

Anf. 194 ODD ENGSTRÖM (s):

Herr talman! Det finns nog tyvärr, herr arbetsmarknadsminister, anledning till ganska stor oro i Dalarna. Regeringen har faktiskt en näringsminister som inte talar om *om* han skall sälja ut SSAB. Han talar i stället – som vi har förstått – på regeringens vägnar om *att* han skall sälja ut SSAB. Att över huvud taget sälja ut stålverk har sina problem. Att sälja ut stålverk i den typ av konjunktur som vi för närvarande har innebär mycket stora osäkerhetsmoment. Det blir mycket stora problem att leta efter långsiktiga, säkra och uthålliga ägare i en sådan konjunktur. Det handlar inte *om* SSAB skall säljas, herr arbetsmarknadsminister. Arbetsmarknadsministern är kollega med en näringsminister som har slagit fast att det skall säljas, och att det skall säljas fort.

Överläggningen var härmed avslutad.

27 § Svar på fråga 1991/92:662 om Älvsbyns kommuns stödområdesplacering

Anf. 195 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Leif Marklund har frågat mig om jag kommer att beakta situationen i Älvsbyns kommun i den översyn av stödområdena som aviseras i budgetpropositionen.

Bakgrunden till frågan är utformningen av systemet med nedsatta socialavgifter. Regeringen föreslog i årets budgetproposition en utvidgning av detta system. Kommunerna i den s.k. fyrkanten, varav Älvsbyn är en, hade redan tidigare en nedsättning med fem procentenheter. Denna nedsättning infördes på förslag av den socialdemokratiska regeringen.

Riksdagen har nyligen godkänt regeringens förslag när det gäller systemet för nedsättning av socialavgifterna.

Den översyn som aviserades i budgetpropositionen gäller de temporära förändringar av stödområdet som regeringen kan besluta om. Denna översyn gäller inte nedsättningen av socialavgifterna.

Herr talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret – ett svar som definitivt inte gläder vare sig mig eller Älvsbyns kommun. Jag hade faktiskt hoppats att arbetsmarknadsministern skulle ha en liten gnutta förståelse för den situation som Älvsbyns kommun befinner sig i.

Svar på frågor

Det är naturligtvis riktigt att den socialdemokratiska regeringen stod bakom den regionalpolitiska propositionen. Vid det tillfället var emellertid Centerpartiet väldigt aktivt att driva frågan om Älvsbyn mot regeringens förslag. Så var även jag. Därför ställer man sig väldigt förvånande till hur arbetsmarknadsministern i den position som han nu har kan föreslå en utvidgning av stödområdena till likartade kommuner i de fyra nordligaste länen, där Älvsbyn som enda kommun fortfarande beviljas en nedsättning med endast fem procentenheter. Jag vill fråga arbetsmarknadsministern: Har man gjort bedömningen att Älvsbyn bör kvarstå med denna nedsättning? Älvsbyn har definitivt en inlandskaraktär och omges dessutom av stödområde 1-kommuner.

Anf. 197 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! När det gäller det förslag som regeringen kommer att ta ställning till före sommaruppehållet om inplacering i tillfälliga stödområden kan jag enbart medverka till att flytta en kommun som står helt utanför till stödområde 2 eller 1, eller till att flytta en kommun som är med i stödområde 2 till ett högre stödområde. Däremot är det fastlagt av riksdagen vilka näringar och vilka områden som skall medges nedsatta socialavgifter. Det kan inte göras tillfälligt, utan det måste riksdagen besluta om.

Leif Marklund kan nog påminna sig att den socialdemokratiska riksdagsgruppen gick över huvud taget emot att ytterligare näringar och områden skulle få nedsatta socialavgifter. Därför är jag litet förvånad över att Leif Marklund känner en sådan besvikelse.

Anf. 198 LEIF MARKLUND (s):

Herr talman! Jag är lika förvånad över arbetsmarknadsministerns ovilja att inse och förstå varför jag driver den här frågan. Jag drev den faktiskt vid den behandling som ägde rum för ett tag sedan i riksdagen.

Inför årets behandling var vi från Norrbotten helt övertygade om att det var ett misstag att Älvsbyn inte placerades om i stödområde. Därför väckte vi en motion. Älvsbyns kommun skrev också ett brev till utskottet med en hemställan om en ändring av den kanske bortglömda upphøjelsen av Älvsbyn till stödområde 1, som vi trodde att arbetsmarknadsministern före årets behandling kanske hade genomfört. Men den förhoppningen torde grusas ordentligt om man ser till dagens frågestund. Hoppet till Centern är tydligen ganska ute. Mot bakgrund av den kritik som Centern drev mot den socialdemokratiska regeringen borde denna fråga ha funnits med vid årets behandling. Dessutom var Centerpartiet väldigt kritiskt mot oss länsföreträdare och förde upp frågan till en lokal nivå, där man hävdade att vi med passivitet såg på hur frågan behandlades.

Anf. 199 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Det var den socialdemokratiska regeringen som föreslog Älvsbyns placering och att kommunen inte längre skulle ha en nedsättning med tio procentenheter utan en nedsättning med fem procentenheter. Detta förslag fick ett ganska brett stöd i riksdagen.

För någon månad sedan deltog jag i riksdagens stora regionalpolitiska debatt, där en socialdemokratisk riksdagsman – en annan norrlänning – starkt kritiserade att man över huvud taget utvidgade möjligheten till nedsatta sociala avgifter.

Jag är övertygad om att Leif Marklund har en viss uppfattning om hur Älvsbyn skall placeras. Men partistödet saknas ju. Därför blir debatten något underlig.

Anf. 200 LEIF MARKLUND (s):

Herr talman! Jag måste säga till arbetsmarknadsministern att om viljan hade funnits hos honom hade detta förhållande ändrats inför årets behandling. Men viljan från oppositionstiden att Älvsbyn skulle upphöjas till stödområde 1 fanns inte kvar. Denna fråga om Älvsbyn inom regionalpolitiken drevs då, inte från en enig centergrupp utan från norrländska centern. Då ställdes naturligtvis hoppet till att en norrländsk arbetsmarknadsminister skulle hjälpa Älvsbyn i denna situation.

Jag har fortfarande inte fått svar på följande fråga: Vilka jämförelser har man gjort med likartade kommuner i de fyra nordligaste länen för att komma fram till att Älvsbyn fortfarande skall vara placerat i stödområde 2, vilket innebär en nedsättning av de sociala avgifterna med bara fem procentenheter, då andra kommuner har fått en nedsättning med tio procentenheter?

Anf. 201 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Eftersom det är bara något år sedan som riksdagen på Socialdemokraternas förslag fattade beslut om en ny stödområdesindelning, var det nu inte läge att återkomma med justeringar.

I den nuvarande arbetsmarknadssituationen är det väldigt många kommuner som önskar att bli placerade i ett stödområde. Men detta får inte vara en konjunkturrell fråga, utan det är en långsiktig regionalpolitisk fråga hur man placerar in kommuner i stödområden. Därför kommer ett förslag att läggas fram om att vissa kommuner som är placerade i stödområde 2 kan placeras i stödområde 1 och att andra kommuner som inte är inplacerade i stödområden kan få bli tillfälligt inplacerade i sådana. Ett sådant beslut kommer regeringen att fatta under våren.

Anf. 202 LEIF MARKLUND (s):

Herr talman! När det gäller en näringspolitisk syn på Älvsbyn står det helt klart beträffande Piteå, Boden och Luleå att företagen kommer att stanna vid kusten och inte förläggas till Älvsbyn om det inte finns fördelar med Älvsbyn. Dessa fördelar hade funnits om arbetsmarknadsministern hade haft samma syn på Älvsbyn såsom minister som han hade i oppositionsställning.

Med anledning av detta vill jag ställa en fråga. Kommer arbetsmarknads-

ministern att arbeta för Älvsbyn inför en eventuell tillfällig upphöjning till stödområde 1?

Prot. 1991/92:97

21 april 1992

Anf. 203 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Det pågår en beredning i denna fråga inom departementet. Vad den kommer att resultera i kan jag inte uttala mig om i dag. Jag bara noterar att om Älvsbyn inte anser sig tillhöra denna fyrkant är det mycket förvånande att Leif Marklunds egen regering lade fram förslaget att Älvsbyn skulle höra till de tre kustkommunerna.

Svar på frågor

Anf. 204 LEIF MARKLUND (s):

Herr talman! Nu har vi, herr arbetsmarknadsminister, en annan regering som har ansvar, och vi har en annan tid. Frågorna måste därför hanteras utifrån nuet och inte utifrån vad som har varit.

Arbetsmarknadsministern sade först att det inte finns möjligheter att upphöja en kommun som redan är inplacerad i ett stödområde till ett annat stödområde. Men av det som arbetsmarknadsministern senast sade fick jag uppfattningen att det finns möjlighet för denna beredning att föreslå att Älvsbyn tillfälligt flyttas upp till ett annat stödområde.

Anf. 205 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Jag återkommer i ett förslag till regeringen om hur jag ser på inplaceringen av olika kommuner i stödområden, och jag är inte beredd att i dag svara ytterligare på detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

På förslag av andre vice talmannen beslöt kammaren kl. 19.00 att ajournera förhandlingarna under fem minuter, då miljöminister Olof Johansson (c) väntades anlända till kammaren för att lämna svar på frågorna 653 och 663.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.05.

Anf. 206 ANDRE VICE TALMANNEN:

Först ber jag statsrådet Alf Svensson att besvara de två frågor som har ställts till honom.

Om miljöministern har kommit när debatten om dessa frågor är avslutad, kommer jag att låta honom besvara de frågor som har ställts till honom.

Svar på frågor

Anf. 207 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Håkan Holmberg har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att skapa klarhet kring hanteringen av det svenska stödet till moderniseringen av Polens skogsindustri.

Beslutet att genom särskilda konsultinsatser stödja Polen i moderniseringen av skogsindustrin togs av den förra regeringen. Denna tidigare handläggning är föremål för två anmälningar till konstitutionsutskottet, och jag kommer inte att gå in närmare på bakgrundshistorien i mitt svar i dag.

Då NLK-Celpaps konkurs och pressuppgifter om oklara fakturor skapat oro har jag begärt och fått en detaljerad och tillfredsställande redovisning från BITS.

Det är viktigt att notera att stödinsatsen bestått och består av två olika delar. Den ena är själva studien av skogsindustrins struktur och utvecklingsmöjligheter. Denna är inne i sin andra fas och skulle fullföljas av NLK-Celpap. Den andra delen bestod av att Björn Wahlström i anslutning till studien, enligt ett separat kontrakt med det polska industriministeriet, skulle biträda med strategisk rådgivning kring prioriteringar, finansieringsmöjligheter etc. Rådgivningen skulle finansieras av BITS. Den senare uppgiften har fullföljts och redovisats av Wahlström. Som bekant är detta uppdrag föremål för särskild utredning, och jag vill inte föregripa denna. BITS anlätade för sin del en särskild konsult för att följa såväl denna som NLK-Celpaps arbete i samband med att fas 2 av projektet inleddes. BITS har även anlitat en särskild revisor för oberoende granskning. Det kan noteras att Wahlström åtagit sig att återbetala en del av de fakturerade kostnaderna och att inte ta ut något arvode. Jag har funnit åtgärderna som BITS vidtagit på denna punkt tillfredsställande.

Beträffande den andra delen av stödet som berörts av konkursen har det självfallet varit angeläget att säkerställa att nedlagt arbete inte går förlorat. Såvitt jag har kunnat utröna har studien som NKL-Celpap utfört rönt stort intresse, och den polska regeringen var mycket angelägen om att företaget skulle få uppdraget att genomföra en andra fas med mer detaljerade studier av vissa anläggningar sedan den första kartläggningen redovisats. Studien har bedömts ha stor betydelse för ansträngningarna att omstrukturera den polska skogsindustrin.

Så snart NKL-Celpaps konkurs var ett faktum tog BITS genom sitt ombud kontakt med konkursförvaltarna. Studien är i ett slutskede, men skriftlig avrapportering återstår till stor del att göra. Ångpanneföreningen-IPK, som förärvat delar av NLK-Celpap, har nu åtagit sig att slutföra studien. Det ökar kostnaden för insatsen med 600 000 kr. i förhållande till det ursprungliga kontraktet för den andra fasen som var på 22 milj.kr. Också på denna punkt finner jag att åtgärderna som BITS vidtagit är tillfredsställande.

Då Håkan Holmberg, som framställt frågan, anmält att han var förhindrad att närvara vid sammanträdet, medgav andre vice talmannen att Karl-Göran Biörsmark i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 208 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Herr talman! Jag tackar biståndsministern för svaret. Precis som biståndsministern säger är han inte direkt ansvarig för dessa åtgärder från början. Men detta ligger ändå på biståndsministerns bord. Därför tyckte jag att det var viktigt att få denna fråga belyst.

Biståndet är ständigt under debatt, vilket jag tycker är bra. Så skall det vara. Det är ju dyrt hoptjänade skattepengar som går till biståndet, och då gäller det att pengarna används effektivt.

Vad jag ifrågasätter är just om pengarna är effektivt använda. Det finns förklaringar till vart de här pengarna så att säga har gått. Det blir en ökad kostnad om 600 000 kr., säger biståndsministern i sitt svar.

Vidare har biståndsministern begärt att få en detaljerad och tillfredsställande redovisning från BITS.

Jag skulle emellertid vilja att biståndsministern något kommenterade starten för hela det här projektet. Varför skedde inte upphandlingen i konkurrens med andra företag, som skulle ha kunnat göra ett arbete här och som kanske också kunde ha gjort det hela billigare?

Det finns uppgifter i tidningar som pekar på det faktum att det finns intressenter som skulle ha kunnat göra det här billigare. I Dagens Nyheter av den 8 april står följande att läsa:

"Det svenska biståndet till den polska skogsindustrin hade kunnat bli många miljoner billigare, om det företag som lämnat den lägsta offerten också fått uppdraget." Trots att konsultföretaget Scandiakonsult lämnat ett förslag som låg 13 miljoner lägre fick man inte uppdraget.

Är det vanligt förekommande att man inte prövar det billigaste förslaget och på så sätt försöker använda pengarna mera effektivt?

Anf. 209 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Karl-Göran Biörsmark och jag är lika måna om, det är jag helt övertygad om, att biståndspengarna skall användas så effektivt som möjligt.

Vidare håller jag med om att det är viktigt att det finns en konstruktiv och positiv kritik av vårt bistånd.

Fel begås, och fel kommer att begås. Men vi skall göra vårt yttersta för att felen skall bli så få och så små som möjligt.

Jag ställer samma fråga som Karl-Göran Biörsmark: Varför skedde inte upphandlingen i konkurrens? Det får konstitutionsutskottet utröna och försöka få fram svar på. Jag kan emellertid försäkra herr Biörsmark att det inte är en tingens ordning som är acceptabel. Vi vill inte ha en situation där konkurrens inte råder och där man springer från det lägsta anbudet. Det *lär* vara så, att Scandiakonsult, som nämndes här av Karl-Göran Biörsmark, är bra när det gäller stålindustrin. Men man har knappast någon större erfarenhet av skogsindustrin. Det har sagts mig att något formellt anbud icke *lär* ha funnits. Likväl sätter också jag frågetecknen för detta med att man inte infordrade ett flertal anbud som kunde ställas mot varandra. Enligt vad som har sagts hade BITS inte den möjligheten. Konstitutionsutskottet får vidimera det ena eller det andra.

Prot. 1991/92:97

21 april 1992

Svar på frågor

Anf. 210 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Herr talman! Både biståndsministern och jag ställer här frågor som så småningom kommer att bli besvarade. Jag skall inte förlänga den här debatten mera. Vi får väl vänta på de utredningar och klargöranden som så småningom kommer.

Det är bara en liten sak i biståndsministerns svar som jag skulle vilja kommentera. I det skriftliga svaret står det: "BITS har även anlitat en särskild revisor för oberoende granskning." Sker sådant rutinmässigt, eller har man annars en beroende granskning? Och finns det andra typer av granskning, eller är det som nämns här en speciell åtgärd i det här fallet?

Anf. 211 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Av den gedigna redovisning att döma som jag har fått av BITS angående det här projektet ville man, just för att upphandlingen blev som den blev, ha en särskild kontroll. Därför använde man sig av en oberoende revisor.

Anf. 212 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Herr talman! Jag tror att det är värdefullt att man ganska så rutinmässigt har oberoende kontrollpunkter. Det skulle också betyda att de signaler som går ut till våra skattebetalare blir av den rätta sorten, så att inte misstanken uppstår att det finns band som inte borde finnas. Det skall finnas oberoende konsulter som granskar biståndsprojekt.

Jag tackar biståndsministern för svaret. Vi får, som sagt, vänta på ytterligare klargöranden.

Anf. 213 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Jag är helt överens med Karl-Göran Biörsmark också när det gäller den senaste ståndpunkten.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 214 ANDRE VICE TALMANNEN:

Efter svaret på Margareta Viklunds fråga om Kashmir har jag för avsikt att återgå till föredragningslistan och be Olof Johansson svara på två frågor.

29 § Svar på fråga 1991/92:676 om Kashmir

Anf. 215 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Margareta Viklund har frågat mig om regeringen tänker fördöma de brott mot de mänskliga rättigheterna som begås i Kashmir och om regeringen tänker vidta åtgärder som stöder kashmiriernas krav på självbestämmande enligt FN-resolutionerna från 1948 och 1949.

Kashmir har alltsedan Indien och Pakistan blev självständiga stater 1947 utgjort en svår konfliktvärd, som bl.a. lett till två krig mellan de båda grannländerna. Bakgrunden är i korthet följande. Vid delningen av brittiska Indien fördes områden med muslimsk befolkningsmajoritet till Pakistan och

de med hinduisk till Indien. Furstedömena var dock undantag. Där skulle fursten själv avgöra nationstillhörighet. Befolkningsmajoriteten i Kashmir är muslimer, men den dåvarande maharadjan var hindu. Efter lång tvekan valde han att ansluta sitt furstedöme till Indien.

I samband med de svåra oroligheter som uppstod med anledning av delningen av brittiska Indien bad maharadjan att den indiska regeringen skulle ingripa militärt för att driva bort de beväpnade muslimska grupper som trängt in på pakistanska sidan. Sedan frågan hänskjutits till Förenta nationernas säkerhetsråd kunde striderna avbrytas vid årsskiftet 1948/1949.

Säkerhetsrådet föreslog att områdets slutliga tillhörighet skulle avgöras genom en folkomröstning. Det är en metod som även den svenska regeringen förordar. Enligt pakistansk åsikt är Indien också förpliktat att medverka till en sådan. Men Indien anser att anslutningen är giltig även utan en folkomröstning. Med hänvisning till Simlaavtalet 1972 hävdar man att Kashmirproblemet måste lösas bilateralt mellan Indien och Pakistan.

Parterna har alltså skilda ståndpunkter i vissa väsentliga frågor av rättslig natur. Alla ansträngningar för att få båda parter att acceptera att frågan prövas rättsligt, t.ex. genom inhämtande av ett rådgivande yttrande från Internationella domstolen i Haag, har emellertid hittills varit fruktlösa.

Jag vill för ordningens skull påpeka att FN-resolutionerna från 1948 och 1949 just gäller en folkomröstning i frågan om huruvida området skall tillhöra Pakistan eller Indien. Någon annan form av lösning – exempelvis självbestämmande – förutses inte i resolutionerna.

Till följd av denna olösta konflikt har allvarliga oroligheter varit legio i framför allt den del av Kashmir som kontrolleras av Indien. Härvid har tiotusentals människor dödats eller skadats. Väpnade sammanstötningar fortsätter, och nya offer krävs varje dag.

Bakgrunden till oron i Kashmir utgörs inte bara av de religiösa utan också av de ekonomiska, sociala och politiska förhållandena. Långsam ekonomisk utveckling, fattigdom och arbetslöshet, inte minst bland ungdomen, är faktorer som anses ha bidragit till den grogrund för missnöje som finns i Kashmir. Oroligheterna har bemötts med maktmedel av framför allt den indiska armén, som i Kashmir utgörs av personal från andra delar av Indien.

Situationen för de mänskliga rättigheterna inger således den djupaste oro. När jag besökte Indien i mitten av februari i år hade jag tillfälle att till dåvarande utrikesminister Solanki framföra den svenska regeringens oro över situationen i Kashmir. Jag underströk också att alla stater måste respektera de grundläggande, internationellt godtagna normerna om mänskliga rättigheter.

Till sist vill jag nämna att några av mina medarbetare kommer att besöka Kashmir på torsdag denna vecka. Därvid får de möjlighet att på plats skaffa sig en uppfattning om det aktuella läget.

Anf. 216 MARGARETA VIKLUND (kds):

Herr talman! Först tackar jag för svaret.

Det har varit tyst ganska länge om Kashmirs situation. Det är ungefär ett år sedan frågan om Kashmirs situation togs upp här i riksdagen. Det var i

Prot. 1991/92:97
21 april 1992

Svar på frågor

samband med kidnappningen av de två svenskarna Jansson och Loman. Då diskuterades Kashmirs situation litet mera perifert.

Det är bra att biståndsministern till den indiska regeringen har framfört att den svenska regeringen med oro ser på situationen i Kashmir. Det är också bra att svenskt folk från UD skall åka ner för att med egna ögon se hur det förhåller sig.

Sedan 1948, dvs. i 44 år, har Kashmirs befolkning väntat på att själv få bestämma sitt öde genom en folkomröstning. En sådan har alltsedan 1948 i resolution efter resolution utlovats av FN:s säkerhetsråd, men inget har hänt på den fronten.

När briterarna lämnade Indien 1947 – som biståndsministern sade – skulle Kashmir med sin muslimska majoritet, enligt principerna för Indiens delning, historiens logik, religionstillhörighet och geografiska placering ha gått till Pakistan. Men den hinduistiska maharadjan skrev under ett fördrag som innebar att Kashmir anslöts till Indien. Britternas företrädare lade då i all hast till en paragraf om att anslutningen till Indien måste ratificeras av en folkomröstning i Kashmir.

Mellan 1948 och 1965 gjorde FN inga framsteg när det gällde att få till stånd en folkomröstning, inte minst på grund av Sovjetunionens konstanta veto. Indiens problem är att man, om landet nu skulle gå med på en folkomröstning och resultatet skulle bli negativt för Indien, är rädd för att det kan bli startsignalen för en upplösning av hela Indien.

Indien har också försökt att ändra sammansättningen på befolkningen genom att flytta människor från olika folkstammar i Indien till Kashmir bl.a. för att urvattna Kashmirs muslimska identitet. Det har också skapat ett hat gentemot Indien. Dessutom har underjordiska militanta och politiska rörelser vuxit fram.

Anf. 217 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Margareta Viklund och jag är rörande överens om att den situation som råder i Kashmir är, milt uttryckt, mycket dyster. Även om det har varit ganska tyst ganska länge – som Margareta Viklund sade, och kanske är det rätt – innebär det inte att vi inte utan oro åsett den faktiska situationen.

Kvar står emellertid det faktum att vi inte ser någon lösning. Jag tror att situationen är densamma för de länder som finns med i Säkerhetsrådet och för FN-medlemmarna. Man vet inte hur man skall hantera det här problemet.

Ibland verkar det faktiskt finnas vissa konflikter som det inte går att få en lösning på. På något sätt måste de få mogna ut. Det är min personliga uppfattning att Kashmirproblemet är just en sådan konflikt.

Anf. 218 MARGARETA VIKLUND (kds):

Herr talman! Jag tycker att det är fruktansvärt om en fråga som den om Kashmir skall behöva mogna ut. Hela Kashmirdalen har ju förvandlats till ett blodigt slagfält. Så är det i dag. I det pågående gerillakriget står de indiska trupperna inte bara mot frihetskämpar utan också mot en hel befolkning. Ögonvittnen har berättat att man kan se torterade lik flyta på floden, hus

brännas ner och civilpersoner fängslas utan rättegång. Dessutom får man inte begrava sina döda i fred. Hela gäng våldtar kvinnor, och barn skjuts i den familj som misstänks härbärgera en terrorist. Situationen är således kaotisk.

Omkring 10 000 kashmirier har dödats, som bistandsministern sade. Vidare är det kanske 10 000 som sitter i fängelse. Det är väldigt svårt att få tillstånd att komma in i landet. Därför är det bra om några människor tillåts komma till landet för att se hur det är där. Det är viktigt att den här frågan lyfts upp på dagordningen. Det handlar ju också om mänskliga rättigheter.

Anf. 219 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Jag hoppas verkligen att jag inte uppfattats så, att jag inte skulle tycka att det här är fruktansvärt. Jag tycker att det är mer än fruktansvärt. Men det konstaterandet betyder inte att jag ser någon lösning.

Jag kan berätta för Margareta Viklund att jag i dag på eftermiddagen tog mig före att ringa upp den svenske diplomat som var FN:s medlare i Kashmirkonflikten 1957–1958, nämligen den legendariske diplomaten Gunnar Jarring. Jag frågade honom: Följer du fortfarande, efter så många år, Kashmirfrågan? Ja, det gör jag, sade han. Jag frågade också: Ser du någon lösning? Nej, det gör jag inte, sade han. Tyvärr, och åter tyvärr!

Gunnar Jarring menade att man får hoppas att det – efter ytterligare någon generation, som har förträngt eller kanske glömt hur det gick till när den här anslutningen gjordes – finns en lösning. Jag beklagar att det är så, men det är nog ändå verkligheten.

Anf. 220 MARGARETA VIKLUND (kds):

Herr talman! Jag har fått information om att också Kashmirs befolkning börjar känna en större otålighet över den situation som råder i dag. Mer och mer kräver man sin rätt. Den rätt som man eftersträvar gäller folkomröstningen. Man vill att löftet om en folkomröstning skall bli infriat. Anser bistandsministern att det är en omöjlighet?

Anf. 221 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Jag vet inte om jag kan bedöma om det är omöjligt eller möjligt. Jag vågar konstatera att det inte är säkert att en folkomröstning, med allt det som föregår omröstningen och allt det som kan inträffa efter ett möjligt majoritetsbeslut, skulle lösa problemen i Kashmir – jag tror inte det.

Anf. 222 MARGARETA VIKLUND (kds):

Herr talman! Men folket har begärt detta och väntar på att löftet skall infrias.

Anf. 223 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Jag har verkligen inget emot att det blir en folkomröstning. Men jag är inte säker på att den löser problemen.

Överläggningen var härmed avslutad.

30 § Svar på fråga 1991/92:653 om försäljning av miljöförorenad mark

Svar på frågor

Anf. 224 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag ber om ursäkt för min underskattning av takten i frågedebatten.

Göran Magnusson har frågat mig om jag är beredd att medverka till sådan ändring i lagstiftningen att en miljömyndighet kan förbjuda markägare att försälja miljöbelastad mark.

Vid besvarandet av Göran Magnussons fråga måste man hålla i minnet att det vid försäljning av en fastighet, oavsett i vilket skick fastigheten befinner sig, tillämpas skilda regler vad rör förhållandet mellan säljare och köpare och mellan säljaren och allmänheten. Vad avser förhållandet mellan säljare och köpare finns regler i jordabalken om köp av fast egendom och köparens och säljarens förpliktelser. Tvister dem emellan, t.ex. på grund av att säljaren inte har fullgjort sin upplysningsplikt i fråga om skador på fastigheten, avgörs i allmän domstol. Reglerna i jordabalken innebär således att säljaren måste iaktta vissa regler som i sig kan innebära en begränsning av hans handelsfrihet.

Vad gäller förhållandet mellan säljaren och allmänheten, i ett fall när fastigheten är förorenad av miljögifter, gäller förorenarens ansvar. I sådana fall företräds allmänheten av miljömyndigheterna.

Huvudregeln enligt miljöskyddslagen är att den som utövar miljöfarlig verksamhet har ett ansvar för att sådana försiktighetsmått vidtas som förebygger eller motverkar skador på omgivningen. Detta ansvar kvarstår även efter det att verksamheten på fastigheten har upphört. Med andra ord kan man inte friskriva sig från ansvaret genom att överlåta fastigheten till någon annan. Om ett företag har gått i konkurs är konkursboet ansvarigt för att nödvändiga åtgärder vidtas. Avgöranden av regeringen och koncessionsnämnden för miljöskydd visar också att i sista hand kan fastighetsägaren göras ansvarig för att fastigheten saneras.

Förorenarens ansvar kan utkrävas genom vitesföreläggande från naturvårdsverket, länsstyrelsen eller kommunens miljönämnd mot den som utövar eller har utövat en miljöfarlig verksamhet.

De kringboende skyddas också av reglerna i miljöskadelagen och miljöskyddslagens regler om miljöskadeförsäkring.

Enligt miljöskadelagen kan skadestånd utgå på grund av den skada som vållas genom verksamhet på en fastighet.

En skadelidande enligt miljöskadelagen kan erhålla ersättning från miljöskadeförsäkringen enligt de försäkringsvillkor som har godkänts av regeringen, om den som har vållat skadan inte förmår betala skadestånd eller om skadevållaren är okänd eller om skadeståndsanspråket är preskriberat.

Även om jag inte är beredd att medverka till den typ av lagstiftning som Göran Magnusson föreslagit, kan jag instämma i att det finns olika problem förknippade med sådana fastigheter där miljögifter lämnats kvar. Regeringen har därför tillsatt en utredning för att se om det finns möjligheter att utvidga miljöskadeförsäkringen och förbättra möjligheterna att utkräva

kostnadsansvar av den som har förorenat marken. Det finns alltså anledning för mig att återkomma till dessa frågor.

Prot. 1991/92:97
21 april 1992

Svar på frågor

Anf. 225 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret. Det var ett långt och ganska utförligt svar.

Jag fick till en början intrycket att det problem som jag identifierade och som föranledde min fråga egentligen inte var ett problem. Allt var löst. Konkursbon skulle kunna svara för miljösanering. Frågan är bara vem som skall betala, om det nu inte finns några pengar.

Statsrådet hänvisar också till miljöskadelagen, som mera tar sikte på enskilds skada på grund av miljöstörande verksamhet och mindre på det förhållandet att marken faktisk är skadad och inte användbar. Jag har inte ställt frågan från den enskildes utgångspunkt såsom kringboende. I stället är det fråga om det som har uppmärksammats i Kvicksund, nämligen att Mälarskog har överlåtit ett markområde som är starkt miljöförorenat till en privatperson. Både länsstyrelsens och Västerås kommuns miljöinstanser har konstaterat att de inte kan göra särskilt mycket åt saken. Uppfattningen är att säljaren har kunnat friskriva sig från ansvaret. Det har inte heller gått att få stöd för någon annan uppfattning hos naturvårdsverket.

Det är problem förknippade med detta förhållande. I annat fall hade regeringen knappast låtit tillsätta en utredning för att se om det går att utvidga eller förbättra möjligheterna till en miljöskadeförsäkring. Vad skall utredningen föreslå som skulle kunna förhindra att en sådan här situation uppstår? Vore det inte bättre att tillämpa min idé, dvs. att förbjuda vidareförsäljning av marken. Det finns andra möjligheter, såsom att ägaren lämnar en säkerhet för saneringsåtgärder e.d.

Anf. 226 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Det finns nu en utredning, och den har fått direktiv som gör det möjligt att också föreslå åtgärder på det här området.

Jag medger utan omskrivningar att detta kan i vissa fall innebära risker för ansvarsundandragande vid en försäljning.

Jag utgick från frågans formulering att detta handlar om det fall som har ägt rum i Västmanland och där Mälarskog är säljaren. Jag har noterat att det i det köpekontrakt som är upprättat mellan köparen, privatpersonen, och säljaren, Mälarskog, finns en klausul som fördelar ansvaret för de saneringsåtgärder på fastigheten som kan bli nödvändiga före visst datum. Detta gäller under förutsättning att köparen inte utför vissa handlingar, som kan frigöra olämpligt material. Så går det ju att uttrycka saken. Det är ju fråga om gifter. Båda parter har alltså varit medvetna om situationen, och det är iakttaget vissa mått och steg i köpekontraktet.

Jag tror att det finns skäl att vidga diskussionen om ansvar längre än så. Det här är naturligtvis ett samhällsintresse, dvs. dessa frågor ingår i den utredning jag har nämnt.

Anf. 227 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Herr talman! Jag har inte haft tillfälle att läsa direktiven till utredningen. Det skulle vara intressant att få höra statsrådet ange efter vilken linje utred-

ningen i just det här fallet skulle kunna tänkas arbeta. Det är synd att statsrådet avvisar tanken att helt enkelt införa ett försäljningsförbud på ett markområde som är förgiftat på det sätt som det är fråga om i det här fallet. Jag skall i och för sig inte avkräva statsrådet någon uppfattning om just denna markaffär. Men i köpehandlingarna har säljaren friskrivit sig, även om han har åtagit sig i tiden ett visst ansvar. Statsrådet säger i frågesvaret att det inte går att friskriva sig. Där finns uppenbarligen litet olika meningar.

Vore detta inte skäl att överväga ett direkt försäljningsförbud, eller att den som får koncession för miljöstörande verksamhet också får avsätta pengar – ungefär på det sätt som gäller för grustäkter – för det återställande eller den sanering som kan bli aktuell i framtiden?

Anf. 228 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag har direktiven här. Det finns ett förslag i direktiven som kan utnyttjas på det sättet. Men det är svårare när de gäller förfluten tid. Det handlar om att utredaren bör undersöka om det finns behov av att komplettera det nuvarande försäkringssystemet med en obligatorisk ansvarsförsäkring och i så fall lämna förslag om hur en sådan försäkring bör konstrueras. Influtna försäkringsmedel från en utvidgad försäkring bör på olika sätt kunna användas såväl i skadeförebyggande verksamhet som för att ersätta uppkomna skador.

Det här är naturligtvis en modell för att hantera den sortens problem. En annan modell är förstås att införa förbud av olika slag. Men det behöver inte alltid vara den rätta modellen. Det kan också finnas nackdelar i den situationen.

Anf. 229 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Herr talman! Jag är ingen särskild förbudsivrare. Jag konstaterar att marken i det här fallet är förorenad, men icke desto mindre såld. Sedan har säljaren ålagt ägaren att inte röra i marken, eftersom det då kan bli avsevärda problem. I det fallet tycker jag att lagstiftningen visar brister. Statsrådet har också pekat på att man i varje fall i någon mån skall undersöka om det går att få en bättre tingens ordning till stånd.

Jag tror att det vore bra om det gick att införa förbud tills en sanering har skett eller att säkerhet får ställas för saneringsarbetet. Jag medger att det råder en skillnad när föroreningen har uppstått i förfluten tid eller man fått koncession för miljöstörande verksamhet med gällande lagstiftning. Där finns det kanske bättre möjligheter.

Jag tycker också att man skall vara litet försiktig med tankarna om försäkringar. En försäkring fritar ägaren eller utövaren av verksamheten från ansvaret. Jag tycker att ansvaret skall läggas direkt på den som utövar verksamheten.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 230 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Birgitta Johansson har frågat mig om jag är beredd att medverka till att oförstörande provning av bl.a. trycktuberna i block 2 vid kärnkraftverket i Ignalina kan genomföras under den tid reaktorn är avställd för årlig översyn.

Frågan föranleder mig att lämna ett förhållandevis teknikorienterat svar om det arbete som pågår.

Jag har från statens kärnkraftinspektion informerats om att block 2 vid Ignalinaverket planenligt ställdes av för revision i början av förra veckan.

I anslutning till avställningen reste en teknikergrupp, bestående av fem experter på oförstörande provning, till Ignalina för att genomföra bl.a. ultraljudsmätningar på rörledningar och komponenter i reaktorns kylsystem. Gruppen kommer från ett svenskt företag som har lång erfarenhet av provning i svenska kärnkraftverk.

Teknikergruppens arbete ingår som en del i det samarbete kring kärnsäkerhet som bl.a. inletts mellan Sverige och Litauen och som på svensk sida koordineras genom kärnkraftinspektionen. Det är regeringens avsikt att fortsätta och förstärka detta samarbete, både med Litauen och med de övriga östeuropeiska staterna i vårt närområde.

Birgitta Johansson tar i sin fråga också upp möjligheter att förebygga den typ av olyckor som inträffade i Sosnovyj Bor genom att företa provning och, vid behov, reparation av trycktuber.

Av den information som kärnkraftinspektionen lämnat till mig om olycksförloppet i Sosnovyj Bor framgår det att orsaken till att det aktuella tryckröret brast var att kylvattentillflödet strypts. Detta var föranlett av att en bottenventil till tryckröret fallit sönder på grund av tidigare ovarsam stängning och att delar av den trasiga ventilen vid en kritisk tidpunkt hindrade kylvattnen från att nå bränslekanalen. Tryckrörets tillstånd före olyckan var således utan betydelse i detta sammanhang.

Effekten av uteblivet kylflöde i en bränslekanal i en RBMK-reaktor är att bränslet och därmed tryckröret som bränslet befinner sig i snabbt överhettas och spricker. Det finns i dag inga system eller provningsprogram installerade vid de aktuella reaktorerna som kan förutse eller varna för denna typ av händelser. Tyvärr är det också så att reaktorns snabbstoppssystem, i nuvarande utförande, reagerar först när tryckröret brustit och därmed skapat ett onormalt övertryck i utrymmet kring reaktorn.

Dessa och andra säkerhetsmässiga svagheter i RBMK-reaktorerna ingår bland de problemområden som kärnkraftinspektionen tillsammans med ett antal andra myndigheter och organisationer från Europa och från Canada för närvarande analyserar.

Ett antal åtgärder som omdelbart måste vidtas har redan identifierats, och de pågående analyserna syftar till att klargöra vilka ytterligare säkerhetsåtgärder som är nödvändiga och vidta vid RBMK-reaktorerna för att nå en någorlunda acceptabel säkerhetsnivå i ett 3–5-årsperspektiv.

Då Birgitta Johansson, som framställt frågan, anmält att hon var förhindrad att närvara vid sammanträdet, medgav andre vice talmannen att Mats Lindberg i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 231 MATS LINDBERG (s):

Herr talman! Jag vill tacka miljöministern för ett detaljerat svar.

Skälet till frågan är att många i Sverige i dag är oroliga över säkerheten i kärnkraftverket i Ignalina. I Sverige finns både kompetent personal och utrustning som snabbt kan sättas in. Det har därför varit förvånande att regeringen inte har agerat tidigare.

Men om jag nu tolkar svaret från miljöministern rätt är expertgruppen på väg. Då har frågan fått ett positivt svar, och det tackar jag miljöministern för.

Anf. 232 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Det var en liten kommentar som förvånade mig, och det var när Mats Lindberg sade att det var förvånande att regeringen inte ingripit tidigare. Sanningen är ju att vi har haft experter och representanter för myndigheter på plats långt före Sosnovyj Bor-olyckan. Det baseras dessutom på – det vill jag gärna erkänna – att 15 milj.kr. beviljades av den tidigare regeringen under hösten 1991. De pengarna har alltså använts för att helt enkelt få mera kunskaper om situationen, så allvarlig den är. Det arbetet växer nu i omfattning och kommer att kräva ytterligare stora resurser. Här har alltså inte förspillts någon tid när det gällt att försöka få grepp om situationen.

Sedan finns det andra delar av den ganska beklämmande situationen när det gäller kärnkraften i österled som vi ännu inte har kunnat hantera, inte ens få information om. Det handlar naturligtvis om de läckage och annat som förekommer från förvar eller reaktorer inom områden som inte ens de baltiska staterna efter frigivningen ännu har tillgång till, eftersom de behärras av rysk trupp.

Anf. 233 MATS LINDBERG (s):

Herr talman! Anledningen till att vi tycker att det är viktigt att det nu snabbt fattas ett beslut är att man i regeringen har känt till det här under ganska lång tid. Det borde därför ha varit förberett tidigare, så att man i och med att anläggningen stängs av och man får en möjlighet att gå in i den också gör det.

Om jag förstår miljöministern rätt stängdes anläggningen av omkring den 20, och expertgruppen kan inte komma in i anläggningen förrän efter det att den har stängts av. Jag vet alltså inte om expertgruppen är på väg eller om den håller på att organiseras. Det är bakgrunden till min antydning om vikten av att det tidigt sätts in en expertgrupp.

Anf. 234 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag vill bara helt kort repetera vad jag sade i svaret, nämligen att i anslutning till avställningen reste en teknikergrupp bestående av

fem experter på oförstörande provning till Ignalina. Det är de uppgifter som jag har inhämtat. Det innebär att de i dag finns på plats och är i fullt arbete.

Prot. 1991/92:97
21 april 1992

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

32 § Svar på fråga 1991/92:667 om staten och kyrkan

Anf. 235 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! Eva Zetterberg har frågat mig varför regeringen, som hon uttrycker det, vill förhålla den angelägna frågan om relationerna mellan staten och kyrkan.

Jag vill först understryka att regeringsbeslutet om att tillkalla en kyrkoberedning inte innebär en förhållning av denna fråga.

Frågan om relationerna mellan staten och kyrkan har utretts under en lång följd av år. Under 1980-talet har det också genomförts reformer som har inneburit att kyrkan har fått en friare ställning.

Den s.k. ERK-utredningen har nyligen lagt fram sitt slutbetänkande Ekonomi och rätt i kyrkan. Utredningen har bedömt de rättsliga och ekonomiska förutsättningarna för svenska kyrkans verksamhet i dag. Utredningen har presenterat tre olika tänkbara modeller för det framtida förhållandet mellan staten och kyrkan. Betänkandet är nu ute på en bred remiss.

Samtidigt skall kyrkoberedningen utvärdera delar av de kyrkliga reformer som har genomförts under 1980-talet. Beredningen skall också se över den statliga regleringen av svenska kyrkans organisation och ekonomi. Den skall dessutom arbeta vidare med de frågor som föranleds av ERK-utredningens betänkande och remissvaren. Arbetet skall bedrivas skyndsamt. Det skall vara avslutat senast den 1 december 1993.

Tillkallandet av en kyrkoberedning innebär att arbetet med frågan om de framtida relationerna mellan staten och kyrkan nu intensifieras. När remisstiden för ERK-utredningens betänkande går ut kommer det att finnas en god beredskap att fortsätta arbetet med denna – för kyrkan och staten – viktiga fråga.

Då Eva Zetterberg, som framställt frågan, anmält att hon var förhindrad att närvara vid sammanträdet, medgav andre vice talmannen att Berith Eriksson i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 236 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Jag får börja med att tacka civilministern för svaret och beklaga att Eva Zetterberg var tvungen att gå hem, av familjeskäl.

Civilministern säger att regeringsbeslutet inte innebär en förhållning av frågan, men samtidigt säger hon att en utredning har pågått i decennier – det har den faktiskt gjort. Då undrar jag varför frågan nu, efter en remissomgång, inte kan bli föremål för en riksdagsbehandling och ett principbeslut fattas. Det skulle göra det ännu lättare för beredningsgruppen att arbeta konstruktivt med frågan.

Anf. 237 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! Det är mycket viktigt att en så här stor fråga beslutas i största möjliga enighet, och då gäller det att ta ett steg i taget. Nu skall alltså frågan behandlas inom kyrkan, och företrädare för andra trossamfund kommer naturligtvis också att vara med som sakkunniga och tillfrågas i de delar som berör dem. Sedan skall vi gå vidare med den parlamentariska beredningen. Jag tror att det är nödvändigt att vi tar ett steg i taget, som jag sade, för att kunna nå så stor enighet som möjligt.

Det är helt riktigt att frågan har behandlats många gånger, och det beror på att den är så pass känslig och på att det har funnits delade meningar. Jag har stor förhoppning om att vi skall kunna komma framåt i frågan, om vi behandlar den på rätt sätt – och det tror jag att det här är.

Anf. 238 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! En riksdagsbehandling av frågan i det här läget, när det redan ligger tre olika förslag att ta ställning till, skulle ändå kunna ge en fingervisning om vad som är huvudalternativet för den grupp som skall jobba med frågan. Menar civilministern att alla de tre alternativen nu skall hållas öppna och att man ingående skall arbeta vidare med dem? Det är ju som att upprepa ett arbete som redan är gjort.

Anf. 239 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! Utredningen har ju inte lagt fram några färdiga förslag, utan man har pekat på tre tänkbara modeller. De är inte statiska, utan när de behandlas i den breda remissomgången kan det mycket väl tänkas att man tar delar av dem, plockar ur dem osv. Det är alltså inte tre fastlagda modeller, utan de kommer att kunna behandlas på olika sätt.

Anf. 240 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Det var därför jag föreslog att en riksdagsbehandling skulle ske först efter remisstidens slut och att regeringen då kunde göra en sammanfattning av vad dels utredningen, dels remissinstanserna hade kommit fram till.

Anf. 241 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! Jag måste få understryka att jag inte tror att det här är att gå fram för långsamt. Jag får nämligen också propåer från andra håll om att vi har tagit för kort tid på oss i den första remissomgången. Om vi nu får kritik från båda hållen, bedömer jag att vi har hamnat någorlunda rätt, dvs. någonstans i mitten. Det är alltså viktigt att inte gå för snabbt fram.

Överläggningen var härmed avslutad.

33 § Svar på fråga 1991/92:674 om kasinospel

Anf. 242 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! Berndt Ekholm har frågat mig om jag avser att medverka till att kasinospel med internationella regler blir tillåtet i Sverige.

Den pågående lotteriutredningen har till huvudsaklig uppgift att undersöka och lägga fram förslag till åtgärder som positivt kan påverka folkrörelsernas möjligheter att öka sina intäkter genom lotterier och spel. Utredningen skall lägga fram sitt slutbetänkande i november i år.

Lotteriutredningen anser i den till mig nyligen överlämnade rapporten Kasinospel i folkrörelsernas tjänst?, att kasinospelsverksamhet med internationella regler skall få etableras i Sverige i begränsad omfattning och i strängt reglerade och kontrollerade former. Folkrörelserna bör enligt rapporten tillföras överskottet från spelverksamheten till sin barn- och ungdomsverksamhet.

Jag avser att lämna över rapporten till statsrådet Bo Lundgren för vidare beredning. Jag menar att kasinospel med internationella regler till sin omfattning och karaktär är väsensskilt från folkrörelselotterierna och därför bör handläggas tillsammans med den statliga spelverksamheten.

Regeringen kommer att göra en samlad bedömning av den fortsatta hanteringen av frågan. I det sammanhanget kommer alla aspekter att noga granskas.

I avvaktan på regeringens samlade bedömning är jag i dag inte beredd att lämna något annat besked än att de sociala aspekterna kommer att väga mycket tungt för mig vid bedömningen.

Anf. 243 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! Jag tackar civilministern för svaret. För några veckor sedan stod vi här i talarstolen tillsammans med ytterligare en debattör och diskuterade folkrörelsernas arbete och dess finansiering. Det är tydligen nu vi får se en del av svaret, när dessa två kasinoutredningar överlämnas.

Först kommer Bo Lundgrens utredning och ger en oerhört glättad bild av vad det är frågan om. Det finns inga problem. Det är mycket tydligt att det är detta som regeringen bör genomföra.

Efter det kommer lotteriutredningens delrapport. Den säger i klartext att kasinospelsverksamhet skall stå i folkrörelsernas tjänst. Det är en minst sagt utmanande titel. Jag noterade att civilministern underströk frågetecknet. Jag är rädd för att det blir ett utropstecken i den moderatledda regeringen.

Varför skall man använda sådana metoder för att finansiera folkrörelserna? Jag kan inte förstå det. Det måste finnas andra metoder att tillgripa. Först har staten dragit till sig medel från andra lotterier och spel, och sedan har man också i skattereformen försvårat det för folkrörelserna, därefter driver man ut ideellt arbetande föreningar i en finansiering i sådana former. Jag tycker att det är en ohållbar situation.

Jag ser att Dagen har kommenterat det här. Det är ju en tidning som är civilministern närstående. Där talar man om att detta kan ge en ökad frihet för de starka i samhället, för de kommersiella krafterna och för profitintressena. De kan få en prioriterad ställning i regeringsarbetet. Är det inte dags att ta till sig råden bl.a. från den här ledaren? Bör inte civilministern själv hantera den här frågan? Varför överlämnar hon den till skatteministern? Har den blivit en så het potatis för regeringen eller för kds att man inte själv vågar ta tag i frågan?

Anf. 244 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! Berndt Ekholm är precis som jag intresserad av att folkrörelserna också fortsättningsvis skall ha möjlighet att finansiera sin verksamhet. Det var bl.a. den frågan vi diskuterade när vi senast stod här.

Uppdraget till lotteriutredningen är just att man skall försöka finna former för att öka möjligheterna för folkrörelserna att finansiera sin verksamhet genom ökade intäkter av lotterier och spel. Utredningen har valt att se på möjligheten att låta kasinospel med internationella regler tillåtas i Sverige.

Nu är det meningen att regeringen skall överväga den här delrapporten, liksom det betänkande som en arbetsgrupp inom finansdepartementet har tagit fram. Frågan har ännu inte varit uppe på regeringens bord. Jag kan försäkra Berndt Ekholm att den kommer att få en ordentlig belysning ur alla aspekter när den hamnar där.

Vi är sedan länge överens om att jag skulle överlämna den här delrapporten till skatteminister Bo Lundgren. Mitt motiv för det är det som jag angav i svaret. Jag menar att det är väsensskilt från folkrörelselotterier och det som behandlas på mitt departement att syssla med kasinon i internationell regi. Det bör man göra där man handhar den statliga spelverksamheten. Det finns ingen annan bakgrund än den, till att den här frågan lämnas över dit.

Frågan har inte varit uppe ännu. Jag tror att den kommer att diskuteras livligt inom regeringen innan det kommer ett förslag.

Anf. 245 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! Jag tycker att det är positivt att man lämnar ifrån sig utredningen med motiveringen att detta inte passar för folkrörelserna. Däremot tycker jag att civilministern borde ha tagit chansen, när hon nu hade den, att säga nej till ett sådant här förslag. Att låta folkrörelserna få pengar till sin barn- och ungdomsverksamhet genom att "klä av" utsatta människor pengar, människor som kanske inte själva kan hantera en sådan här spelverksamhet, det är verkligen att låta ändamålen få helga medlen. Jag tycker att det är högst osmakligt. Jag tycker att folkrörelserna kan finna andra former att finansiera sin verksamhet än dessa.

Är Inger Davidson också beredd att säga nej till att ta emot sådana här pengar och leverera dem till folkrörelserna, så att detta inte innebär att man bakvägen finansierar folkrörelserna genom denna typ av spelverksamhet?

Anf. 246 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! Det går inte till så att civilministern går ut och säger nej till ett förslag som inte ens finns på regeringens bord. Jag menar att den rätta gången är att vi diskuterar förslaget internt i regeringen, och så går vi ut och talar om vad vi har kommit fram till. Som jag har sagt i mitt svar kommer de sociala aspekterna för min del att väga mycket tungt när vi skall behandla frågan. De sociala aspekterna väger också mycket tungt för mitt parti, och de kommer därför verkligen att finnas med när vi diskuterar ett eventuellt kasinospel med internationella regler i Sverige i framtiden.

Om vi nu hypotetiskt tänker oss att kasinospel blir tillåtet i Sverige, att man tar skatt på intäkterna och att folkrörelserna sedan får del av skatte-

pengarna, blir en fråga vilken del av skattepengarna de skall få. Det är mer en hypotetisk fråga, som vi får ordna upp om den blir aktuell.

Prot. 1991/92:97
21 april 1992

Anf. 247 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! Detta visar just att det innebär en stor risk att över huvud taget ge sig in på det här äventyret. Man kan alltid påstå att de pengar man använder till folkrörelserna inte är pengar från spelverksamheten. Det enda raka är då att säga klart nej till galenskapen och göra rent hus med sådana här dumma idéer. De sociala konsekvenserna av att man introducerar en sådan här spelverksamhet är ju ändå av det slaget att det blir utsatta människor som kommer i kläm och som får försöka reda sig bäst de kan. Det blir ju inte den gemene normalsvensken som drabbas, utan det blir just de utsatta människorna. Talar inte det ändå för att man över huvud taget skall säga nej till en sådan här finansieringsform?

Svar på frågor

Anf. 248 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! Vi tillsätter utredningar därför att vi vill få frågor belysta på ett ordentligt sätt. Det finns ju många antaganden i sådana här frågor, det finns påståenden, osv. Vi tillsätter därför utredningar. I lotteriutredningens direktiv står ingenting om att man skall utreda just frågan om kasinon, men man har på eget initiativ kommit fram till att detta nog bör övervägas om man vill hitta ett sätt att få in mycket pengar till folkrörelserna. Man har sedan tittat på frågan och överlämnat en rapport. Vi måste nu få tillfälle att gå igenom rapporten och se vad utredningen egentligen har kommit fram till, vad man säger om de sociala skadeverkningarna, vad man säger om den illegala spelverksamheten, osv.

Jag tycker inte att det är särskilt konstruktivt att bara gå ut och säga nej, utan jag vill verkligen läsa igenom utredningens rapport ordentligt för att se vad det handlar om och sedan diskutera frågan i regeringen och ta ställning där.

Anf. 249 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! Jag kan ha respekt för detta. Så måste man ju gå till väga. Båda utredningarna ligger ju på regeringens bord, och regeringen måste ta ställning till dem.

När man läser dessa två utredningar får man en oerhört glättad bild. Man får intryck av att det nästan inte finns några problem utan bara fördelar. Detta skall bli en normal företeelse i Sverige, det skall gynna Sverige-bilden, osv. Det vilar nästan ett löjets skimmer speciellt över rapporten från den utredning som Bo Lundgren har tillsatt.

Ett gott råd till civilministern är: Läs utredningarna noga, och läs vad som står mellan raderna, inte minst i rapporten från den utredning som skatteministern har tillsatt. Det är mycket lätt att komma fram till att de här inte är någon bra utveckling för Sverige, vare sig för Sverige-bilden, för folkrörelserna eller för någon annan finansiering. Mitt råd till Inger Davidson blir att hon bör försöka stoppa idéerna om att introducera internationellt kasinospel i Sverige.

Anf. 250 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! Jag tackar för det rådet. Jag vill ändå gärna påpeka att man i delrapporten från lotteriutredningen på ett ganska bra sätt diskuterar de frågor som Berndt Ekholm tar upp. Man har ett resonemang om de sociala aspekterna, där man påpekar att det kan bli problem för enskilda människor som har svårt att behärska sin spellusta och att det kan drabba ganska hårt socialt. Man har också en särskild avdelning som man kallar Etik och moral, där man uttrycker att det är viktigt att samhället visar solidaritet med dem som inte klarar av detta och att man inte bara kan släppa allting fritt. Man talar också mycket om restriktioner. Om detta skall tillåtas, skall det ske inom mycket strikta ramar och med kontroll.

Jag tycker därför att det är litet orättvist att säga att det alltigenom är en glättad bild som talar för verksamheten. Åtminstone gäller det lotteriutredningens delrapport.

Anf. 251 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! Lotteriutredningens delrapport är något mer nyanserad än den rapport som har tillkommit på direktiv av Bo Lundgren. I den går man rakt på utan några krusiduller och ger faktiskt enligt min mening en mycket glättad bild. Jag menar att de negativa sidor som ändå finns i den här verksamheten har fått en mycket dålig behandling. Den är dålig i lotteriutredningens rapport, men den är särskilt dålig i rapporten från den s.k. kasinoutredningen.

På tal om etik och moral kan jag inte låta bli att återigen citera det jag tog upp i själva frågan. I lotteriutredningens rapport skriver man: "Från etiska och moraliska utgångspunkter kan hävdas att spel om pengar tilltalar människans primitiva instinkter och skymmer sikten för livets bestående värden." Delar civilministern den uppfattningen?

Anf. 252 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! Ja, jag delar den uppfattningen. Jag vill citera vad lotteriutredningen säger: "Utredningen anser att det vid en samlad bedömning är försvarligt att överväga införandet av kasinospelverksamhet av internationellt slag i Sverige." Detta är precis vad vi skall göra, vi skall överväga frågan och ta hänsyn till alla aspekter som kan tänkas vara relevanta.

Anf. 253 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! Jag tycker då att regeringen mycket noga skall överväga frågan. Inte minst bör man i högre grad än vad som gjorts i de två utredningarna ordentligt tänka igenom de sociala konsekvenserna. Man måste ju trots allt se till de människor som befinner sig i en utsatt situation i livet. Man kan inte bortse från det.

Jag tar de två utredningarna som ett litet tecken i skyn på hur stämningarna är i landet och även i den borgerliga regeringen. För valfrihetens skull skall man nu tillåta allt, och solidariteten med de människor som kan komma i kläm får stå åt sidan för var och ens frihet att göra som man vill. Det är ett mycket förrädiskt budskap och en förrädisk hållning, som jag är mycket rädd för.

Anf. 254 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Prot. 1991/92:97

21 april 1992

Herr talman! Jag kan försäkra Berndt Ekholm om att solidariteten med utsatta människor är starkt företrädd i regeringen. Vi kommer därför, som jag nu har sagt flera gånger, att ta hänsyn även till de aspekterna när vi nu mycket noggrant överväger förslaget om ett eventuellt införande av kasinon med internationella regler.

Svar på frågor

Anf. 255 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! Jag förstår meningsutbytet på det sättet att jag i regeringen har en stark sympatisör i Inger Davidson, och jag skall med förkärlek se fram emot den tid då regeringen skall överväga den här frågan. Jag hoppas att jag slipper se en proposition i det här ämnet på riksdagens bord.

Överläggningen var härmed avslutad.

34 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositionerna
1991/92:119 till näringsutskottet
1991/92:143 till utrikesutskottet
1991/92:168 till näringsutskottet

Motionerna
1991/92:So19–So22 till socialutskottet

35 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Finansutskottets betänkanden 1991/92:FiU14–FiU16
Skatteutskottets betänkande 1991/92:SkU24
Utrikesutskottets betänkande 1991/92:UU15
Jordbruksutskottets betänkanden 1991/92:JoU12–JoU14

36 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Proposition
1991/92:167 Den svenska hemförsäljningslagens anpassning till EG:s regelverk

Skrivelse
1991/92:136 Redovisning för fördelningen av medel från allmänna arvsfonden under budgetåret 1990/91

Prot. 1991/92:97
21 april 1992

Motionerna

med anledning av prop. 1991/92:107 Ny läkemedelslag m.m.

1991/92:So23 av Liselotte Wågö (m)

1991/92:So24 av Bo Holmberg m.fl. (s)

1991/92:So25 av Ulla Orring och Barbro Westerholm (fp)

1991/92:So26 av Pär Granstedt och Birgitta Hambræus (c)

1991/92:So27 av Gudrun Schyman m.fl. (v)

med anledning av prop. 1991/92:128 Luganokonventionen

1991/92:L17 av Ian Wachtmeister m.fl. (nyd)

med anledning av prop. 1991/92:137 Ändring i miljöskyddslagen (1969:387)
m.m.

1991/92:Jo35 av Christer Windén (nyd)

med anledning av prop. 1991/92:140 Den avgiftsfinansierade radio- och TV-
verksamheten 1993–1996 m.m.

1991/92:Kr3 av Jan Andersson och Bengt Silfverstrand (s)

1991/92:Kr4 av Bengt Harding Olson (fp)

1991/92:Kr5 av Ingvar Carlsson m.fl. (s)

1991/92:Kr6 av Leo Persson (s)

1991/92:Kr7 av Lars Werner m.fl. (v)

1991/92:Kr8 av Gunhild Bolander och Birgitta Carlsson (c)

med anledning av prop. 1991/92:148 Förtroendenämndsverksamhet inom
hälso- och sjukvården, m.m.

1991/92:So28 av Gullan Lindblad (m)

1991/92:So29 av Gudrun Schyman m.fl. (v)

med anledning av prop. 1991/92:159 Sänkt inkomstgräns för allmän rätts-
hjälp

1991/92:Ju10 av Berith Eriksson (v)

1991/92:Ju11 av Lars Andersson och Sten Söderberg (-)

1991/92:Ju12 av Karl Gustaf Sjödin m.fl. (nyd)

1991/92:Ju13 av Stina Eliasson (c)

1991/92:Ju14 av Hans Göran Franck och Anita Johansson (s)

1991/92:Ju15 av Margareta Viklund (kds)

1991/92:Ju16 av Lars-Erik Lövdén m.fl. (s)

Försvarsutskottets betänkande

1991/92:FöU10 Strålskydd

Socialutskottets betänkanden

1991/92:SoU15 Socialpolitik – inriktning och anslag

1991/92:SoU16 Ändring i patientjournalagen m.m.

Näringsutskottets betänkanden
1991/92:NU22 Myndigheterna på kärnsäkerhetsområdet, m.m.
1991/92:NU23 Exportfrämjande verksamhet
1991/92:NU24 Sandutvinning

Prot. 1991/92:97
21 april 1992

Bostadsutskottets betänkande
1991/92:BoU18 Anslag till länsstyrelserna m.m.

Kulturutskottets betänkanden
1991/92:KrU20 Teater, dans och musik
1991/92:KrU23 Kulturmiljövård, museer och utställningar
1991/92:KrU24 Forskning
1991/92:KrU25 Lokalförsörjning m.m.
1991/92:KrU26 Anslag på massmedieområdet

Konstitutionsutskottets betänkande
1991/92:KU32 Ny kyrkolag

37 § Meddelande om KU32, KrU20, KrU23, KrU24, KrU25 och KrU26

Anf. 256 ANDRE VICE TALMANNEN:

Efter samråd med presidierna i konstitutionsutskottet och kulturutskottet avser jag att i morgon föreslå kammaren att följande av de nu bordlagda ärendena får företas till avgörande efter endast en bordläggning:

Konstitutionsutskottets betänkande KU32, kulturutskottets betänkanden KrU20, KrU23, KrU24, KrU25 och KrU26

De som vill delta i debatterna i dessa ärenden får tala längre än sex minuter även om de inte anmäler sig till talarlistan förrän i morgon.

38 § Meddelande om frågestunden den 5 maj

Anf. 257 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att frågor som skall besvaras vid frågestunden tisdagen den 5 maj skall lämnas in till kammarkansliet senast tisdagen den 28 april kl. 13.30.

39 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställts

den 10 april

1991/92:178 av *Gullan Lindblad* (m) till socialministern om frivilligt samhällsarbete:

I ett kärvt ekonomiskt läge framstår det allt klarare att insatser från ideella organisationer – bl.a. inom äldreomsorgen – är ovärderliga som komplement till kommunernas socialtjänst. Men inte bara ekonomiska skäl utan även människors behov och glädje av att göra en insats för sina medmänniskor talar för att sådan verksamhet bör stödjas.

I Norge drivs med framgång verksamhet av yngre pensionärer med hjälp till äldre pensionärer sedan något år tillbaka. I Stavanger drivs t.ex. ett äldrecenter av en pensionärsförening. Nära 100 s.k. frivilligcentraler har startats i samarbete med kommunerna.

Riksföreningen "Att åldras är att växa" startade under 1991 med stöd från socialstyrelsen olika projekt av frivilligverksamhet i fem kommuner i Sverige.

Den här formen av frivilliga insatser torde vara lönsam inte bara genom den bedrivna verksamheten utan också genom den ökade livskvalitet för de äldre som på detta sätt gör en meningsfull arbetsinsats för sina medmänniskor.

I anledning av ovanstående vill jag fråga socialministern:

Vilken form av stöd är socialministern beredd att ge det frivilliga samhällsarbete som planeras av riksföreningen Att åldras är att växa?

den 13 april

1991/92:179 av *Margit Gennser* (m) till socialministern om handikapphjälpmedel:

Handikappinstitutet har ett avgörande inflytande på vilka handikapphjälpmedel som tillhandahålls av landstingens hjälpmedelsverksamhet.

Handikappinstitutet lägger ner betydande kostnader och ett stort arbete för att fastställa allmänna normer för t.ex. elektriska rullstolar.

De kravspecifikationer som institutet tar fram blir mycket omfattande och kan leda till klart negativa resultat för den person som behöver hjälpmedel för att kunna fungera normalt.

En kravspecifikation som i praktiken skall fungera måste nämligen vara en kompromiss mellan den enskildes alldeles speciella krav och krav på säkerhet, hållbarhet etc.

Om institutets kravspecifikationer hade varit utformade som viss minimistandard, hade inga problem uppstått. Men med de normer som handikappinstitutet använder kan t.ex. elrullstolen inte utnyttjas som ett komplement till personbilen om inte rullstolen först skall genomgå en omfattande demontering. Handikappinstitutet anser det inte heller acceptabelt med en rullstol som kan användas både för utomhus- och för inomhusbruk, vilket naturligtvis innebär en kompromiss i vissa hänseenden. Vid provningen tar man inte heller hänsyn till att begränsad vikt och bredd är väsentlig för den praktiska användningen av elrullstolen.

Resultatet av handikappinstitutets ibland mycket rigorösa kravspecifikationer blir att den handikappade inte i Sverige via hjälpmedelscentralerna kan erhålla det för honom eller henne väl anpassade hjälpmedlet. Vid eget

köp av en av handikappinstitutet inte godkänd elrullstol begränsas den handikappades möjligheter att utnyttja den reparationsservice som landstingens hjälpmedelscentraler tillhandahåller.

Det finns också fall där elrullstolar i enlighet med den samnordiska kravspecifikationen godkänts i Danmark men underkänts i Sverige med alla de nu nämnda nackdelarna som följd.

Med anledning av vad som anförts ber jag att få ställa följande frågor till statsrådet:

1. Har statsrådet uppmärksammat de nu påtalade kollisionerna mellan de samnordiska överenskommelserna gällande kravspecifikationer för handikapphjälpmedel och handikappinstitutets kravspecifikationer som är eller uppfattas som bindande för landstingen?
2. Avser statsrådet att vidta åtgärder för att undanröja de betydande nackdelar som de nu nämnda kravspecifikationerna får för de handikappades valfrihet och möjligheter att erhålla för de egna behoven väl anpassade hjälpmedel?
3. Moderata samlingspartiet har förespråkat en hjälpmedelsgaranti, som skulle ge den handikappade möjligheter att i stället för kostnadsfria hjälpmedel få en ersättning på kanske 70 % av kostnaderna för dessa, så att han eller hon själv kan välja för den egna situationen lämpliga hjälpmedel. Har statsrådet övervägt införandet av en sådan hjälpmedelsgaranti?

1991/92:180 av *Daniel Tarschys* (fp) till försvarsministern om försvarspropositionens ekonomiska ram:

I den nyligen avlämnade försvarspropositionen anges riktlinjer för totalförsvarets utveckling under perioden 1992–1997 och en planeringsinriktning för utvecklingen under den därpå följande femårsperioden.

Enligt förslaget skall planeringsramarna i 1992/93 års prisläge för vart och ett av de fem åren uppgå till 34 666 milj.kr. för totalförsvarets militära del och 2 079,8 milj.kr. för dess civila del. Vissa möjligheter öppnas för överföringar mellan de olika budgetåren.

I propositionen anges också vad som enligt regeringen skall rymmas inom den föreslagna ramen. Anvisningar härom inryms i åtskilliga olika yrkanden. Från olika håll har det emellertid anmälts tveksamhet om huruvida det angivna innehållet verkligen går att täcka med anvisade medel. Det ligger i sakens natur att kostnadsutvecklingen kan vara svår att förutse under en så lång period som fem år.

Frågan är då hur eventuella konflikter mellan beslutat innehåll och beslutad ekonomisk ram skall hanteras. Skall riksdagsbeslutet ha avsedd styrefekt måste det otvetydigt fastslås att såväl uppdykande kostnadsfördyringar som nya behov på försvarsområdet skall täckas inom den givna ramen. Ramen skall med andra ord vara så väl pansrad att den inte skall kunna trängas igenom av några överraskande fördyringsprojektiller.

Det kan invändas att detta är en självklarhet som följer av själva rambudgeteringens principer. Inte desto mindre är det inför försvarsbeslutet viktigt att förebygga de missförstånd som kan uppstå genom att riksdagen också ställer sig bakom regeringens överväganden om försvarspolitikens innehåll

under den angivna perioden. Propositionen är inte glasklar i detta hänseende.

Mot bakgrund härvid vill jag fråga försvarsministern:

Är det regeringens uppfattning att den ekonomiska ramen skall äga företräde vid eventuella under planeringsperioden uppkommande konflikter mellan ram och innehåll?

den 14 april

1991/92:181 av *Jan Bergqvist* (s) till statsrådet Bo Lundgren om bankförvärv av organisationsaktier i försäkringsbolag m.m.:

Det är fortfarande oklart vilka principer regeringen följer när den beviljar tillstånd för banker att köpa organisationsaktier i "bankfrämmande verksamhet". När regeringen den 20 januari i år gav S-E-Banken tillstånd att köpa aktier i Skandia mötte den kritik i pressen för att ha tänjt på lagen och gett ett "besynnerligt tillstånd". När biträdande finansministern sedan fick chansen att i riksdagen redovisa hur regeringen tillämpar lagstiftningen i sådana fall lyckades han enligt min mening inte tillfredsställande klargöra vilka minimikrav som måste ställas för att ge tillstånd.

Förtroendet för regeringens hantering av dessa frågor försvagades ytterligare när regeringen vägrade riksbanken full insyn i det material som låg till grund för tillståndet. Regeringen utnyttjade här bestämmelser i sekretesslagen på ett sätt som kan ifrågasättas.

Efter regeringens beslut den 20 januari förekom i flera tidningar den märkliga uppgiften att Skandias ledning inte kände till de samarbetsplaner, med vars hjälp S-E-Banken fick regeringens tillstånd att köpa aktier i Skandia. Så sent som den 10 april förekommer tidningsuppgifter som påstår att Skandias ledning ännu inte tagit del av några egentliga samarbetsplaner från S-E-Bankens sida. Enligt denna version skulle bankens samarbetsplaner närmast vara en skrivbordsprodukt, som hastigt kom till alldeles innan regeringen avgjorde tillståndsfrågan. Oavsett hur det förhåller sig med den saken är det uppenbart att regeringen måste bringa klarhet kring sitt agerande och kring sin politiska linje när det gäller bankers köp av organisationsaktier i bankfrämmande verksamhet.

Vad som hänt mellan Skandia och andra företag sedan den 20 januari stärker för övrigt inte tilltron till att regeringens bedömning av samarbetsplanerna var särskilt välgrundad. I stället för att utveckla ett samarbete med S-E-Banken har Skandia inriktat sig på ett samgående med det danska företaget Hafnia.

Det är också oklart varför vissa uppgifter som regeringen tidigare offentliggjort från S-E-Bankens samarbetsplaner inte kan återfinnas i det begränsade material som regeringen efter särskild prövning ansåg var det mesta som kunde lämnas ut till riksbanken och till allmänheten.

Mot denna bakgrund vill jag fråga biträdande finansminister Bo Lundgren följande:

1. Är statsrådet beredd medverka till en större öppenhet om hur regeringen

tillämpar bankrörelselagen i samband med tillståndsgivning för bank att köpa organisationsaktier i försäkringsbolag?

2. Vad anser statsrådet att regeringen bör göra i sådana situationer där bank på mindre goda grunder fått tillstånd att förvärva organisationsaktier i bankfrämmande verksamhet?
3. Kan statsrådet förklara varför regeringen tidigare offentliggjort sådana uppgifter från S-E-Bankens samarbetsplaner som inte kan återfinnas i det begränsade material som regeringen i särskilt beslut ansåg var det mesta som kunde lämnas ut till riksbanken?

40 § Kammaren åtskildes kl. 20.06.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 23 § anf. 157 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 27 § anf. 201 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

VID PROTOKOLLET

LISBETH HANSING ENGSTRÖM

/Barbro Karlsson

Innehållsförteckning

Tisdagen den 21 april

1 § Justering av protokoll	1
2 § Meddelande om svar på interpellationer	1
3 § Anmälan om frågor	
1991/92:661 av Odd Engström (s) om regionalpolitiska satsningar i Dalarna	2
1991/92:662 av Leif Marklund (s) om Älvsbyns kommuns stöd-områdesplacering	2
1991/92:663 av Birgitta Johansson (s) om kärnkraftverket i Ignalina i Litauen	2
1991/92:664 av Bo Arvidson (m) om insolvensutredningen	3
1991/92:665 av Lars Stjernkvist (s) om marknadsanpassade hyror	3
1991/92:666 av Berith Eriksson (v) om en lag om barns rätt till barnomsorg	3
1991/92:667 av Eva Zetterberg (v) om staten och kyrkan	4
1991/92:668 av Håkan Holmberg (fp) om stödet till moderniseringen av Polens skogsindustri	4
1991/92:669 av Eva Johansson (s) om direktiven till läroplanskommittén	4
1991/92:670 av Anita Johansson (s) om finansieringen av ett eventuellt vårdnadsbidrag	5
1991/92:671 av Margit Gennser (m) om pensionsåldern	5
1991/92:672 av Marianne Andersson (c) om väntetiderna för asylsökande	5
1991/92:673 av Sten Andersson i Malmö (m) om reglerna för svenskt medborgarskap	6
1991/92:674 av Berndt Ekholm (s) om kasinospel	6
1991/92:675 av Margareta Viklund (kds) om umgängesrätten vid risk för bortförande av barnet	6
1991/92:676 av Margareta Viklund (kds) om Kashmir	7
1991/92:677 av Arne Kjörnsberg (s) om handeln på textil- och konfektionsområdena	7
1991/92:678 av Maud Björnemalm (s) om tågtrafiken i Bergslagen	7
1991/92:679 av Birger Andersson (c) om tågtrafiken i Bergslagen	8
1991/92:680 av Yngve Wernersson (s) om användningen av Bruksinvests medel	8
1991/92:681 av Sten Söderberg (-) om en kommission om bankernas förluster m.m.	8
1991/92:682 av Bo G Jenevall (nyd) om Gul Kalle	9

1991/92:683 av Sten Söderberg (-) om Bosnien	9	Prot. 1991/92:97
4 § Svar på fråga 1991/92:628 om Kina och de mänskliga rättigheterna	9	21 april 1992
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)		
Lars Sundin (fp)		
5 § Svar på fråga 1991/92:647 om ökad tillgång på bostäder i Ryssland	10	
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)		
Lennart Fridén (m)		
6 § Svar på fråga 1991/92:652 om en internationell fredsstyrka till		
Sydafrika	12	
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)		
Ajournering	13	
Återupptagna förhandlingar	13	
7 § Svar på fråga 1991/92:664 om insolvensutredningen	13	
Justitieminister Gun Hellsvik (m)		
Bo Arvidson (m)		
8 § Svar på fråga 1991/92:567 om direktiven till läroplanskommittén	15	
Statsrådet Beatrice Ask (m)		
Lena Hjelm-Wallén (s)		
9 § Svar på fråga 1991/92:575 om skolans sexual- och samlevnadsun-		
dervisning	19	
Statsrådet Beatrice Ask (m)		
Hans Göran Franck (s)		
10 § Svar på fråga 1991/92:588 om yrkessärskolans läroplan	23	
Statsrådet Beatrice Ask (m)		
Ingegerd Sahlström (s)		
11 § Svar på fråga 1991/92:597 om utbildning som ett medel mot ökad		
arbetslöshet	24	
Statsrådet Beatrice Ask (m)		
Lena Öhrsvik (s)		
12 § Svar på fråga 1991/92:598 om arbetsmiljöförbättrande åtgärder i		
skolan	26	
Statsrådet Beatrice Ask (m)		
Berit Andnor (s)		
13 § Svar på fråga 1991/92:608 om förlängning av den tvååriga gym-		
nasieskolan	29	
Statsrådet Beatrice Ask (m)		
Kristina Svensson (s)		
14 § Svar på fråga 1991/92:669 om direktiven till läroplanskommittén	31	
Statsrådet Beatrice Ask (m)		
Eva Johansson (s)		
15 § Svar på fråga 1991/92:665 om marknadsanpassade hyror	35	
Statsrådet Reidunn Laurén (-)		
Lars Stjernkvist (s)		
Talmannen (om taletiden)		
16 § Svar på fråga 1991/92:660 om statens bostadsfinansieringsaktie-		
bolag	39	
Finansminister Anne Wibble (fp)		
Bengt Wittbom (m)		

17 § Svar på fråga 1991/92:671 om pensionsåldern	41
Finansminister Anne Wibbe (fp)	
Margit Gennser (m)	
18 § Svar på fråga 1991/92:615 om fastighetsskatten	45
Statsrådet Bo Lundgren (m)	
Ian Wachtmeister (nyd)	
19 § Svar på fråga 1991/92:646 om inbetalningarna till löntagarfon-	
derorna	48
Statsrådet Bo Lundgren (m)	
Hugo Hegeland (m)	
20 § Svar på fråga 1991/92:634 om inlandsbanekommitténs rapport	53
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)	
Sven-Gösta Signell (s)	
21 § Svar på frågorna 1991/92:678 och 679 om tågtrafiken i Bergsla-	
gen	54
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)	
Maud Björnemalm (s)	
Birger Andersson (c)	
Meddelande om muntliga frågor till regeringen den 23 april	58
Talmannen	
Ajournering	59
Återupptagna förhandlingar	59
22 § Svar på fråga 1991/92:616 om alkohollagstiftningen	59
Socialminister Bengt Westerberg (fp)	
Peter Kling (nyd)	
23 § Svar på frågorna 1991/92:654, 670 och 656 om finansieringen av	
ett eventuellt vårdnadsbidrag m.m.	60
Socialminister Bengt Westerberg (fp)	
Birgitta Dahl (s)	
Anita Johansson (s)	
Margareta Winberg (s)	
24 § Svar på fråga 1991/92:657 om övergrepp mot äldre	67
Socialminister Bengt Westerberg (fp)	
My Persson (m)	
25 § Svar på fråga 1991/92:666 om en lag om barns rätt till barnom-	
sorg	70
Socialminister Bengt Westerberg (fp)	
Berith Eriksson (v)	
26 § Svar på fråga 1991/92:661 om regionalpolitiska satsningar i Da-	
larna	71
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
Odd Engström (s)	
27 § Svar på fråga 1991/92:662 om Älvsbyns kommuns stödområdes-	
placering	74
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
Leif Marklund (s)	
Ajournering	77
Återupptagna förhandlingar	77

	Andre vice talmannen (om avvikelse från föredragningslistan)	
28 §	Svar på fråga 1991/92:668 om stödet till moderniseringen av Po- lens skogsindustri	78
	Statsrådet Alf Svensson (kds)	
	Karl-Göran Biörsmark (fp)	
	Andre vice talmannen (om återgång till föredragningslistan)	
29 §	Svar på fråga 1991/92:676 om Kashmir	80
	Statsrådet Alf Svensson (kds)	
	Margareta Viklund (kds)	
30 §	Svar på fråga 1991/92:653 om försäljning av miljöförorenad mark	84
	Miljöminister Olof Johansson (c)	
	Göran Magnusson (s)	
31 §	Svar på fråga 1991/92:663 om kärnkraftverket Ignalina i Litauen	87
	Miljöminister Olof Johansson (c)	
	Mats Lindberg (s)	
32 §	Svar på fråga 1991/92:667 om staten och kyrkan	89
	Civilminister Inger Davidson (kds)	
	Berith Eriksson (v)	
33 §	Svar på fråga 1991/92:674 om kasinospel	90
	Civilminister Inger Davidson (kds)	
	Berndt Ekholm (s)	
34 §	Hänvisning av ärenden till utskott	95
35 §	Förnyad bordläggning	95
36 §	Bordläggning	95
37 §	Meddelande om KU32, KrU20, KrU23, KrU24, KrU25 och KrU26	97
	Andre vice talmannen	
38 §	Meddelande om frågestunden den 5 maj	97
	Andre vice talmannen	
39 §	Anmälan om interpellationer	
	1991/92:178 av Gullan Lindblad (m) om frivilligt samhällsar- bete	97
	1991/92:179 av Margit Gennser (m) om handikapphjälpmedel	98
	1991/92:180 av Daniel Tarschys (fp) om försvarspropositionens ekonomiska ram	99
	1991/92:181 av Jan Bergqvist (s) om bankförvärv av organisa- tionsaktier i försäkringsbolag m.m.	100

